MŰÉRTŐ

A HVG ZRT. KIADVÁNYA

2015. ÁPRILIS

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

ÁRA: 890 FORINT

G mint gorilla és gerilla

Kiállítás Madridban

guerrillagirls.com

21. oldal

Láttatni, ami láthatatlanná vált

Gyűjtő küldetéssel: bemutatjuk Kurutz Mártont

Páger Antal és Dayka Margit az 1941-es Háry Jánosban

8. oldal

A Chimera arcai

Beszélgetés Mittich Boglárkával és Patrick Urwylerrel

10. oldal

Nadapi mesék

Jubileumi tárlat a Várfok Galériában

Ujházi Péter: Külföldi szellemek, 2012

4. oldal

2014: rekordév a globális műpiacon

Amikor minden összejött

A maastrichti TEFAF-hoz időzítve, minden év márciusában lát napvilágot az előző esztendő műkereskedelmi forgalmát összegző legátfogóbb két jelentés: a legnagyobb adatbázis, az Artprice aukciós összefoglalója, illetve a galériás piacra is kitekintő TEFAF Art Market Report, melyet az Arts Economics állít össze. Utóbbi főként a másik nagy online adatbázis, az artnet számaira épít.

A tanulmányokat olvasva nem árt az óvatosság: a magyar piaci elemzőben felmerül a kérdés, mennyire rendelkeznek megbízható adatokkal a szerzők, amikor nálunk még egyes aukciósházakból sem lehet kipréselni a forgalmukra vonatkozó adatokat, a galériákról és a műkereskedésekről nem is beszélve. Az adatok értékét és összehasonlíthatóságát számos egyéb tényező is megkérdőjelezheti: az egyes elemzések például másképp határozhatják meg, milyen tárgycsoportok tartoznak a képzőművészet kategóriájába, máshol húzhatják meg a határvonalat a modern és a kortárs művészet között, eltérő módszereket alkalmazhatnak a különböző valutanemekben született eredmények konvertálására, és így tovább. És akkor arról még nem is beszéltünk, hogy a statisztikákban elkelt tételként megjelenők közül mennyi az, ami ténylegesen gazdát cserélt, és mennyit teszteltek csupán tulajdonosaik a piacon, vagy mennyi az olyan, amit valóban leütöttek, csak a vételárat felejtették el kifizetni. Azt viszont jó eséllyel vehetjük alapul, hogy az alkalmazott módszerekben egyik évről a másikra nem következnek be radikális változások, ezért ha az abszolút számok sokszor megkérdőjelezhetők is, az éves adatok összehasonlítása révén nagyjából hiteles kép bontakozik ki a tendenciákról.

(folytatás a 18. oldalon)

Városi Képtár, Szentendre

Szent André des Arts

Bálint Endre: Színes képszonett-montázs, farost, szita, fotó, ragasztás, 30×60 cm, 1985

Bálint Endre. Vagy ahogy barátja és titkos Törzsük tagja, a pszichológus Mérei Ferenc egy neki küldött képeslapon megszólítja őt: „Balassa Bálint Endre Béla Levente, a nevezetes Szent Valentianus püspök, magyarul: Szent André des Arts!” Sűrű, összekacsintásokban, humoros utalásokban gazdag megszólítás. Saint André des Arts: egy híres utca a párizsi Latin negyedben, ahol külön-külön mindketten, Mérei és Bálint is megfordultak. Szent André des Arts: vagyis Bálint a művészetek Szent Endréje, de meg is fordíthatjuk: Szentendre művésze ő. Hiszen ez a város Vajda Lajossal megélt élményeinek két háború közötti helyszíne, fiatalkori emlékek, inspiráló barátságok, művésszé érésének gyötrelmei és örömei kötik ide. A szemben fekvő Szigetmonostorral, Korniss Dezső és Vajda Lajos tanulmányútjainak színhelyével együtt friss levegőjű sziget, menedék a hivatalos kultúrpolitika nyomasztó atmoszférájú intézményeitől távol. Majd a hetvenes évektől a Vajda Lajos Emlékmúzeum hosszú évekig elnyúló, újabb és újabb akadályokba ütköző megalapításának feladatai szólítják vissza ide.

(folytatás a 3. oldalon)

Emlékművek és szoborállítási gyakorlatok Magyarországon

Lenin, István, Öcsi, náci

Nehéz a feudalizmus öröksége. Magyarország napjainkban úgy igyekszik meghaladni a bonyolult etikettekkel tarkított kapitalizmust, a piacgazdaságot és a polgári demokráciát, hogy nem esett át a polgárság stádiumán. A polgárosodás nálunk valójában csak elkezdődött. A folyamatot két világháború szakította meg, majd aztán bő fél évszázados evolúciós zsákutca után gondoltuk, hogy végre folytatjuk ott, ahol abbahagytuk, de nem emlékszünk, hol hagytuk abba.

Az ország nemcsak a polgárosodás, hanem a szobrászat terén is évszázados lemaradással küzd, és a hátrányt úgy próbálja behozni, hogy pótlólag igyekszik megélni egy történelmi múltat. A költő tudja, hogy a tegnapi verset ma már nem írhatja meg, a politikus és a szobrász – úgy tűnik – erre a belátásra nem képes. Ez a képtelenség táplálja a Kossuth tér rekonstrukciónak nevezett újraalkotását, de a történelmi múlt utólagos kényszerű megélése nem fogja meghozni a várt eredményt: a rituálé után sem leszünk ma azok, akik akkor lehettünk volna, viszont így azok sem leszünk, akik most lehetnénk. A két dolog kizárja egymást, mert a két létnek egy időben és egy térben kellene megvalósulnia.

(folytatás a 12. oldalon)

9 771419 056018 15004

Kicsik nagy küzdelme

Az egykori pécsi zenekar, a Kispál és a Borz dala megy a fejemben végtelenítve: „…az egyetlen forradalmár vagyok a városban", amióta olvastam Böszörményi István haragos márciusi kommünikéjét, és benne a hét pontot, amelyet Lengyel Péter dékánhelyettesnek címzett a PTE Művészeti Karára (másolatot kapott Páva Zsolt polgármester).

Böszörményi az a pécsi szobrász, aki tavaly a színvonal és a finanszírozás módja elleni tiltakozásul az avatón liszttel öntötte le Kligl Sándor zsánerművét, amely Pécs belvárosában áll. Hagyjuk most a művet, csak annyit jegyezzünk meg, teljesen szubjektíven, hogy a liszt a minimum; a kellemkedő zsánerszobrok, amelyek ellepték az országot, és az ügyes(kedő) finanszírozási modellek egyebet is érdemelnének. De túl ezen: itt valóban a közpénz felhasználásának, a köztér kisajátításának és tágabban a városfejlesztési vízióknak a kérdéseiben járunk, derékig. Böszörményit első fokon elítélték garázdaságért, ami abszurd és fenyegető, de nem csak azért, mert a vádlott nem tett kárt semmiben. Március végén saját szobrának lehetséges (?) felállítását tiltotta le, hét, keményen megfogalmazott feltételt szabva, amelyek leginkább a városi döntések transzparenciáját és a város nemigen létező kulturális politikáját érintik.

Pécs nagyváros, de nem olyan nagy, hogy ha valaki a helyi potentátokkal szembemegy, ne lehessen egy mozdulattal elvágni a karrierjét, pályáját. Böszörményi elég bátor és elég elkeseredett ahhoz, hogy ez ne érdekelje már. Pécs viszont nemrég Európa kulturális fővárosa volt, azt megelőzően pedig a hazai modern művészet egyik alapvető bázisa, autonóm kezdeményezésekkel, legendás helyekkel. Ma is egyetemi város, még ha egyre fogyó diáksággal és egyre kevésbé progresszív művészeti élettel is. Tisztelet azoknak, akik kitartanak, a Közelítés Egyesületnek, vagy a pro forma még létező Pécsi Galériának, amely épp a napokban lett ismét polémia tárgya, mert felmerült a bezárása. A neve megmaradt, de szervezetileg még 2012-ben a Zsolnay Negyedbe integrálták. Márta István, a negyed igazgatója szerint a Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. (ZSÖK) „egyik divíziója" lett – közben amúgy van egy párhuzamos, M21 nevű galéria is a Zsolnayban.

Most az a kurzus van, hogy minden kicsit valami nagyba integrálnak. Pinczehelyi Sándor ismét a galéria önállóságát követelte, de legalább azt, hogy ne a ZSÖK-höz, hanem a Janus Pannonius Múzeumhoz tartozzon. Pinczehelyi és Márta a sajtóban csaptak össze. Böszörményi és pár barátja vívják harcukat a városi adminisztrációval. Ami pedig teljesen érthetetlen, az az, hogy Pécs miért nem képes a kulturális életét autonóm intézmények és emberek összességeként elképzelni.

Megszüntetve megőrzés a módszer Debrecentől Miskolcig. Minden kontroll alatt, a teljesítmény másodlagos. De a dalban az is benne van: „forradalmár minden városba kell."

Csók: István

MŰÉRTŐ
MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő: ANDRÁSI GÁBOR
Szerkesztő: NAGY MERCÉDESZ
Tervezőszerkesztő: CSÉVE GÁBOR
Olvasószerkesztő: FENYVES KATALIN
Korrektor: KISS MARIANNE
Munkatársak: AKNAI KATALIN, GRÉCZI EMŐKE, EMŐD PÉTER, KOZMA ZSOLT, NAGY GERGELY, PRÉKOPA ÁGNES, SPENGLER KATALIN

Külföldi tudósítók:
BERECZ ÁGNES – New York
CALBUCURA LAURA – Bécs
DARÁNYI GYÖRGY – Bázel
HUNYADI SZILVIA – Eindhoven
HUSHEGYI GÁBOR – Pozsony
KERÉNYI ÉVA – Madrid
KRASZNAHORKAI KATA – Berlin
MOLNÁR DÓRA – Párizs
MOLNÁR EDIT – Berlin
STEIERHOFFER ESZTER – London

Szerkesztőség:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2270, fax: 436-2275
E-mail: muerto@hvg.hu
KIADJA A HVG KIADÓ ZRT.
Felelős kiadó: Szauer Péter ügyvezető igazgató
Kiadóhivatal:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2000
Hirdetés: Tasnádi Rózsa
Telefon: 436-2027
E-mail: hirdet@hvg.hu
Előfizethető:
HVG Zrt. terjesztési osztály
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2045, fax: 436-2012
E-mail: terjeszt@hvg.hu
Előfizetési díj egész évre 15% kedvezménnyel: 8575 forint, HVG klubkártyás előfizetői ár egész évre: 8070 forint.
Nyomdai előkészítés: HVG Press Kft.
Tóth Péter vezető
Nyomtatás: mondAt Kft.
Felelős vezető: Nagy László ügyvezető igazgató
ISSN: 1419-0567

A Műértő folyóirat kiadója, a HVG Kiadó Zrt. a lap bármely részének másolásával, terjesztésével, a benne megjelent adatok elektronikus tárolásával és feldolgozásával kapcsolatos minden jogot fenntart. A Műértőben megjelent minden szerzői mű (cikk, fotó, táblázat, grafika) csak a kiadó előzetes írásbeli vagy elektronikus dokumentumba foglalt engedélyével tehető hozzáférhetővé, illetve másolható a nyilvánosság számára a sajtóban. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1990. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint tiltó nyilatkozatnak minősül.
A hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

Egy interjú visszhangja

MODEM-siratás

A debreceni MODEM-et ketten találtuk ki Makláry Kálmánnal, Párizsból hazafelé tartva egy hosszú autóúton. Ő debreceni patrióta, mesélt a szülővárosáról, a kulturális életben ott szerepet vállaló potentátokról, barátjáról, Gulyás Gáborról és a készülő hotelről, kongresszusi központról és irodaház-együttesről. Amikor a városról beszélt, bevillant nekem egy ötlet. A hallgatói létszám húszezer felett van, s a közelben ott a nyíregyházi főiskola és a nagyváradi egyetem, hasonlóan magas létszámmal, ami példátlan lehetőséget biztosít egy modern kiállítási intézménynek.

Tehát: mi lenne, ha javasolnánk a város vezetésének, hogy az irodaház helyett modern múzeum épüljön? A város tekintélyéhez méltó intézmény, amely növelné Debrecen presztizsét, kicsit ellensúlyozná a Budapest-központúságot. Kialakulhatna egy új szellemi, művészeti centrum, elsősorban a fiatal korosztály megnyerésével és bekapcsolásával. Debrecen ennek a határokon átnyúló háromszögnek (Debrecen–Nagyvárad–Nyíregyháza) lehetne a művészeti, szellemi központja. Korábban – egy kiállítás és kismúzeum létrehozása kapcsán – dolgoztam Nyíregyházának, és azt tapasztaltam, Nagyváradhoz hasonlóan ők is nyitottak, örülnének egy új, modern múzeum közelségének.

Frankfurt és Wiesbaden között autózva kitaláltuk, mi legyen a múzeumban, egyáltalán múzeum legyen-e, vagy kiállítási központ, a német Kunsthallékhoz hasonlóan. Úgy gondoltuk, hogy közös barátunk, a Debrecenben élő Antal Péter több ezer kiváló műből álló gyűjteménye lehetne az állandó tárlat gerince. Gyűjteményéből számtalan kiállítás lenne létrehozható, mert ez egy állandóan és dinamikusan bővülő, korszerű kollekció. Mellette persze egy elhivatott, fiatal, művészetet szerető és értő gárda – vendégtárlatok szervezésével – folyamatosan bemutathatná a kortárs hazai és nemzetközi irányzatokat.

Bécsig csiszolgattuk az elképzelést, Antal Péterrel is egyeztettünk telefonon, neki is tetszett az ötlet, Kálmán pedig megbeszélt egy találkozót a következő hétre a kulturális polgármester-helyettessel. Természetesen arra gondoltunk, hogy ennek az ötletnek a nyomán elindulhat egy konszenzuson alapuló, szakmai-művészeti-városi egyeztetés, és a hosszú folyamat végén valamilyen döntés születhet.

Nem így történt.

A találkozó egy vacsora keretében jött létre, az elképzelést ismertettük, s amikor a desszertnél tartottunk, Kósa Lajos polgármester úgy döntött, hogy az irodaház építése leáll, helyette egy modern múzeum épül. Ez lett a MODEM.

A vacsorát követően megkerestek, hogy ismertessük az elképzelést a polgármester és vezérkara, valamint néhány debreceni kultúramegmondó előtt. A koncepció részletes kifejtésénél hangsúlyoztam, ez egy anyagiakban soha meg nem térülő presztizsberuházás lenne, ami akkor működőképes, ha a két alappillér megvalósul: az egyik a letéti gyűjtemény, amely az állandó kiállításokat biztosítja, a másik az egyetemi fiatalság bevonása, hiszen a leendő múzeumnak be kell kapcsolódnia a város mindennapjaiba.

A MODEM megjósolható bukásának oka az lett, hogy sohasem történt komoly kísérlet az egyetemi ifjúság és a szomszéd városok fiatalságának aktivizálására.

A szálloda és a konferenciaközpont már állt, az irodaház is kibújt a földből. Tervezője, a helyi építész, Kovács András elhűlve mondta: ő irodaházat tud építeni, de a múzeum speciális feltételeiről fogalma sincs. A polgármester – a helyzetet megoldandó – a jelenlévőket felkérte tanácsadónak, hogy instrukcióink alapján fejezzék be az épület tervezését.

A helyszínt ismertük, az építkezés akkori stádiumát már tanulmányoztuk, tudtuk, csak néhány falat kell átörni, biztonságos raktárakat építeni, és az eredeti tervek – néhány módosítással – alkalmassá válhatnak az új múzeum létrehozására. Persze kellett speciális világítás, gépészet, de ez már gond nélkül ráhúzható volt az adott betonvázra. Sajnos néhány elképzelés nem valósult meg. Én például elengedhetetlennek tartottam egy központi lépcsőházat az épület tengelyében. Ugyanis ezen történhetett volna a kiállítások megnyitójakor a reprezentatív be- és elvonulás, hiszen egy megnyitó egyben társadalmi esemény is, ez pedig a kulturális reprezentáció fontos eleme, különösen egy vidéki nagyvárosban.

Elkezdődött a tervezés, majd az építkezés is, hiszen a tervezőasztalról a „friss rajzokat" azonnal a helyszínre vitték, és mérnöki művezetéssel adaptálták. Kovács András és csapata kiváló partner volt. Aki járt már az irodájukban, láthatta, hogy igényes, nyitott és kiváló szakemberekből álló gárda dolgozik együtt, amely a korszerű és elegáns építészeti megoldásokat keresi, és meg is találja.

Ezzel párhuzamosan megkezdődött az intézmény munkatársainak kiválogatása. Összeismertettük Kósa Lajos polgármestert és Antal Pétert, előkészítettünk egy szerződést az Antal–Lusztig-gyűjtemény befogadásáról és annak feltételeiről. A MODEM későbbi sorsának alakulását döntően befolyásolta, hogy a város ezt a szerződést a mai napig nem teljesítette maradéktalanul.

Független és korszerű szemléletű vezetőt javasoltunk a nemzetközi kitekintéssel rendelkező Perneczky Géza személyében, de ő végül Köln és Debrecen közül az előbbit választotta. Majd a város megtalálta a megfelelő szakembereket, és a MODEM-ben elindult a munka, nívós kiállításokat szerveztek. Független intézményként működhetett, és ez biztosította, hogy számtalan nagy sikerű tárlat született.

A változó igazgatókat, utolsóként Gulyás Gábort a nagyvonalú apanázs elkényeztette, és nem törődtek igazán az alapításkor általunk kitűzött célok felidézésével, megvalósításával. A MODEM vezetőjének, vezetőinek feladata lett volna az egyetemi fiatalság „mozgósítása", velük a hely élővé tétele. Az eredeti elképzelés szerint – s a tervek is így készültek! – a földszinti udvar, a kávéház, a múzeum-shop és könyvesbolt, az üveg függönyfal remek lehetőséget biztosított volna arra, hogy nyüzsgő, népszerű találkozóhellyé varázsolja a MODEM-et. Kár, hogy nem így történt, de még nem késő, mindent elölről lehet kezdeni.

Fotó: MODEM

Az új spektákulum. Kínai kortárs képzőművészet, 2013–2014
Kiállítási enteriőr, MODEM

A megvalósuláshoz hiányzott a szükséges, következetes és kitartó munka, és bebizonyosodott, amit jósoltunk: hosszú távon a bőséges költségvetés is kevés. Fel kellett volna nevelni egy új, művészetkedvelő, kiállításokat látogató réteget, amely a meglévő debreceni polgári közönséget frissíti, kiegészíti. Az egyetemi ifjúság lehetett volna az a nyitott szemléletű, koránál, iskolázottságánál fogva is érzékeny befogadó közeg, amelynek vizuális nevelése biztosíthatta volna a jövő értő, gyűjtői attitűddel megáldott-megvert közönségének kinevelését. Ez természetesen nem helyi, hanem országos probléma. A fiatalság kultúrára neveléséről és annak kiemelt fontosságáról az aktuális kormány rendre elfeledkezik. Ez a nevelés maradt el Debrecenben is, ennek a következményeit láthatjuk.

Jelenleg a MODEM üres, és a szervezeti átalakításoktól függetlenül elölről kell kezdeni azt a munkát, amelyet megnyitásától kellett volna elvégezni. De ne adjuk fel a reményt, az üres kiállítótermek mindig magukhoz, magukba vonzzák az odavaló műveket. S ha a városnak mégis fontos, hogy fiataljai rákapjanak a kultúrára, akkor ez a szomorú intermezzo hamarosan a múlté lesz, és a sikertörténet folytatódhat. *(Az írás előzményét lásd Műértő 2015. március – a szerk.)*

Erdész László

Városi Képtár, Szentendre

Szent André des Arts

(folytatás az 1. oldalról)

Ezek fényében indokolt és szerencsés, hogy a város Ferenczy Múzeuma 2010-ben gyűjteményét Bálint munkáival, kései fotómontázsaival és kollázsaival gyarapította, s hogy ezekből most, a múzeum európai értelemben vett nyitott programterveinek időszakában rendeztek kiállítást.

Mészöly Miklós egy 1979-ben rendezett Bálint-kiállítás megnyitóbeszédében a Mestert idézte: „Párizsi éveim alatt megőriztem magyarságomat, és most meg kell őriznem azt, amit Európa bízott rám: az igazság és a szabadság áramainak érintésétől keletkező új Formát."

Ez a forma pedig aligha lehet más, mint a dadaisták és a szürrealisták fotómunkáiban és írásaiban kikísérletezett montázs-eljárás. Az a képzelőerőt serkentő alkotói művelet, amely alkalmas az érzelmi benyomások gyors formába rendezésére, a gondolkozás vizuális formájaként az ötletek rögzítésére. Az emlék-, élmény- és álomfoszlányokat megidéző képi töredékek szubverzív, a megszokott összefüggéseket felülíró összekomponálására. Bálintnak az emlékezés fájdalmát felvállaló, ugyanakkor a játék és humor hozta megkönnyebbülésnek is teret engedő montázsos alkotómódszeréről nemcsak fotómontázsai és kollázsai tanúskodnak: festészetét is ez az eljárás alakította, festményeiben is montázsos módszerét érlelte és finomította. Festményei monotípia-montázsok.

A személyes élményeket megidéző, konkrétan papírsablonokként létező és rakosgatható Bálint-motívumok vándorolnak festményei, fotómontázsai és kollázsai között. Motívumkincsének darabjai újra és újra visszatérnek festményein és fotómontázsain egyaránt. Ismeretes, hogy Bálint 1974 után felhagyott a festéssel, mert – ahogy mondta – asztmája jobban elviselte az enyv, mint a terpentin szagát. Kényszerű veszteség volt ez számára, ezért utolsó évtizedének termését, a több száz fotómontázst és kollázst hajlamosak vagyunk a lemondás jegyében értelmezni, festményei mellett kevesebb figyelmet kapnak. A tavalyi centenáriumi év hozott ebben némi változást: Kecskeméten a Fotográfiai Múzeum mutatott be meggyőző válogatást belőlük.

A magam részéről Bálint kései fotómontázsait és kollázsait nem a lemondás időszakának kevésbé figyelemreméltó, az életmű kevésbé jelentős darabjainak, hanem sokkal inkább a megoldás eredményének látom. Több okból és körülményből adódóan is.

Bálint Endre: Montázs, 1984
farost, fotó, ragasztás, 60×30cm

Tavaly a londoni Tate Modern a festéssel betegsége miatt szintén felhagyni kénytelen festőóriás, Matisse papírkivágásaiból rendezett lenyűgöző kiállítást. Az öreg mestert egy fényképen láthatjuk, kerekes székben ülve, körülötte szobájának padlóját, a falakat beborítják a színes papírkivágások. De eszünkbe juthat a kivételesen magas kort megért Lossonczy Tamás is, aki – amikor már nem tudott felmenni a lépcsőn a műtermébe – ollót és ragasztót fogott, és játékos papírplasztikák készítésébe kezdett, hogy az öregedéssel egyáltalán nem szűnő alkotó energiáját formába öntse. Bálint fiatalkorától a halál közelségében élt, Anna Margit anekdotikus megjegyzésével: Bandi már húszévesen felmászott a saját ravatalára. Bálint életművét egy másik barát, Román József szerint is a halálfélelem és a burjánzó életenergia kettőssége hatja át. Öregsége éveiben a fojtogató betegség, az asztma halálos közelségében lázas energiával ontja magából a fotómontázsokat és a kollázsokat. Mindebben Vattay Elemér segítette, aki Bálint festményeinek, párizsi fotómontázsainak, tárgygyűjteménye darabjainak és katalógusainak újrafotózásával szállította barátjának az alapanyagot, és segítette a jellegzetes motívumokat cirkuláltató képek megszületését. Ekkor, a hetvenes évek második felében, a Dohány utcai lakásszínház és vele fia, Bálint István és családja kényszerű kivándorlását is meg kellett élnie, s ezzel saját emigrációs éveinek szorongásos emlékei és a vészkorszak üldözöttjeként a megalázottság élményei is felszínre törtek. De a vágás-ragasztás felszabadult, gyors műveletében a gyermeki könnyedség és gátlástalanság is visszatért. Az elmúlás félelmében és a veszteségek fájdalmában megújult erővel fellobbanó alkotókedv ez; termése szomorúságában is buja. Halál előtti virágzás – az emlékeket és az álmokat a nappali létbe beeresztő mágikus szellemidézés.

A megérintő lírai hangvétel és a személyes alkotói sorsot dokumentáló értékei mellett azonban Bálint kései kollázsainak aktualitását a kultúr- és művészettörténeti kontextus adja. Az ollót és némi kulimászt igénylő fotómontázs és a cut out mint képalkotó eljárás a hetvenes években a mentális képek lélektanát is megtermékenyítette: gondolati modellként szolgált a kontroll nélküli és laza kontrollal folyó képzetáramlások, az álom, az éber álom és az elengedett fantázia tanulmányozásához. Mérei Ferenc pszichológus írásaiban a montázs-elvvel érzékeltette a valóság e lelki tartományainak történéseit. Erdély Miklós nem az események, hanem a pszichikum természetét kereste a jó fotómontázsban – és ezt ismerte fel Bálint munkáiban –, amelyet könnyedség, elaszticitás és a rémület gyorsasága jellemez. A dadaista és szürrealista gyökerű montázs-eljárás művelőiben pedig a kultúrpolitikát bíráló lázadó fiatalság is (h)őseire ismert (El Kazovszkij, Fölös Példány Csoport, Spions). Így a Bálint által kimunkált és életben tartott montázseljárás az alkotó generációk közti párbeszéd kulcsszava is lett.

„Ilyenkor érzem igazán – régi képeimet viszontlátva, de a mások képeit is –, hogy a sorsomról van szó – írta Bálint –, mert mi más lenne az ember sorsa, mint a szelleme, aminek formát tudott adni." *(Megtekinthető május 31-ig.)*

PERENYEI MONIKA

Bálint Endre: Montázs, 1985
farost, fotó, ragasztás, 30×60cm

Bálint Endre: Montázs, 1985
farost, hasított fotó, Ingres papír, ragasztás, 30×60cm

A Műértő áprilisi kiállításajánlója

acb Kortárs Művészeti Galéria / Altorjay Gábor – Welt ohne Herz, április 16-ig
Chimera-Project / Oknyomozó festészet, április 24-ig
Gallery8 / A roma test politikája, április 8.–május 9-ig.
Kieselbach Galéria / Gróf Batthyány Gyula – Képek egy eltűnt világból, április 16-ig
Ludwig Múzeum / No pain, no game, május 10-ig
Mai Manó Ház / Mikor lesz holnap – Sylvia Plachy, május 17-ig
MűvészetMalom, Szentendre / Válogatás Kozák Gábor gyűjteményéből, május 24-ig
Neon Galéria / Komoróczky Tamás: Piros a vér – a vér mintázatai, április 30-ig
Paksi Képtár / Károlyi Zsigmond retrospektív, május 27-ig
Szombathelyi Képtár / A magyar gobelin 100 éve, április 19-ig

A munkatársak javaslatainak összesítése, ábécésorrendben.

Magyarországi ezüsttárgyak a MET-ben
Hungarian Treasure: Silver from the Nicolas M. Salgo Collection címmel mutatja be a New York-i Metropolitan Museum április 6-tól október 15-ig a 2005-ben elhunyt Nicolas M. Salgo magyar származású amerikai diplomata, egykori budapesti nagykövet és műgyűjtő ajándékát, a magyar ezüstművesség 120 remekét tartalmazó kollekcióját. Magyarországon kívül jelenleg a Metropolitan Művészeti Múzeum az egyetlen, amely a térség pazar ötvösmunkáinak ilyen gazdag gyűjteményével rendelkezik *(http://www.metmuseum.org)*.

Művészek a hajléktalanokért
Jótékonysági aukcióval záruló kiállítást rendez a Kukorelly Endre író kezdeményezte Nyugodt Szív mozgalom támogatására a Három Hét Galéria. A civil kezdeményezés célja, hogy lakásokat béreljen, illetve a bérleti díj kiegészítésében segítse azokat a családokat, akik erre pusztán a maguk erejéből nem képesek. Az április 3-án nyíló tárlatra több mint 30 kortárs művész ajánlotta fel alkotását. Az április 23-án 19 órakor kezdődő árverést Virág Judit művészettörténész vezeti *(www.haromhet.hu)*.

2014 legjobb illusztrált gyerekkönyvei
Révész Emese művészettörténész felkérésére 12 hazai kortárs képzőművész, kurátor és galériatulajdonos szavazott a tavalyi év legszebb Magyarországon megjelent gyerekkönyvére. Az első három helyen Audeguy Stéphane: Alma – Végre itt vagy! (illusztrálta: Lauren Moreau), Gévai Csilla: Amíg zötyögünk (Baranyai (B) András) és Satoe Tone: Pipó utazása (Satoe Tone) végzett *(www.barkaonline.hu/lakatlan-szigetre-valo/4546-2014-legjobb-illusztralt-gyerekkonyvei)*.

Moszkvában a Fotószuprematisták című kiállítás
Robitz Anikó, Minyó Szert Károly és Szombathy Bálint alkotásaival a moszkvai Állami Építészeti Múzeumban látható március 24. óta a Fotószuprematisták című kiállítás. Az előzőleg Budapesten és Veszprémben bemutatott anyag április 29-én a bécsi Photon galériában, majd az ősz folyamán Stuttgartban kerül közönség elé.

Pályázatok
Harmadszor is meghirdették a Leopold Bloom Képzőművészeti Díjat. A magyarországi kortárs művészet nemzetközi jelenlétének erősítését szolgáló 10 ezer eurós elismerésre április 30-ig lehet pályázni *(http://leopoldbloomaward.com/palyazat)*.

Művészettörténészek, várostörténészek, illetve e tudományterületek doktori iskoláinak hallgatói részére hirdet pályázatot a székesfehérvári Deák Dénes Alapítvány. Az elbírálás során előnyt jelent, ha a kutatás témája kapcsolódik Székesfehérvárhoz vagy Deák Dénes szellemi örökségéhez, gyűjteményéhez. Jelentkezési határidő: május 23. *(www.deakgyűjtemeny.hu)*

Várfok Galéria, Budapest

Nadapi mesék

Ujházi Péter 75 éves, ez alkalomból nyílt kiállítása a Várfok Galériában. 1991-es bemutatkozását követően rendszeresen szerepelt itt, a mostani immár a 13. tárlata a Várfok utcában.

Bár hiányzik néhány jelentős mű – így a Fehérvár ostroma és Wathay elhurcolása (1971), Az utolsó pogánylázadás 1010-ben (1972), a Falusi kocsma (1973) vagy a Kocsmaudvar kuglizókkal (1973) – és egy-egy ciklusa sem reprezentált (például a New York-i vagy lisszaboni képek), a kurátoroknak sikerült megvalósítaniuk célkitűzésüket: „A kiállítás célja, hogy bepillantást nyújtson e sokoldalú alkotói tevékenységbe – az életmű terjedelmét figyelembe véve a teljesség igénye nélkül –, a művész pályafutásának kezdetétől a legújabb alkotásokig."

A rendezők, talán óhatatlanul, többnyire az utóbbi húsz év anyagára koncentráltak, ám megjelenik néhány, a hetvenes években, illetve a nyolcvanas évek elején, korai korszakaiban készült alkotás is. A látogatókat rövid, lényegre törő, közvetlen és könnyed hangvételű falszövegek segítik az eligazodásban. A művek elrendezése nem szokványos, az áttekintésben nem kronologikusan haladunk, inkább „áthallásosan", csoportosítva jelennek meg az egy-egy témához tartozó munkák.

A legkisebb teremben kaptak helyet például a Fejér megyei Nadapon (ahol a művész műterme is található) és környékén készült lombképek, melyek időről időre feltűnnek az oeuvre-ben, hiszen Ujházi folyamatosan, naplószerűen rögzíti a tájat, az évszakok, a napszakok, az időjárás, a természet szépségeit, érdekességeit, változásait. Ezt a sajátos, expresszív plein air festészetet több vele készült beszélgetésben is a „saját impresszionizmusának" nevezte. Stílusukat tekintve ezek a művek eltérnek a többitől, mintegy öncélúan gyönyörködtetni hivatott „dekoratív dokumentációk".

Ujházi Péter: New York–Nadap III., 1998
asszamblázs fadobozban, vegyes technika, 37,5×81×9 cm

Ugyanígy egy csokorba, a bejárattal szemközti terembe gyűjtöttek össze néhány dobozképet, talált és maga által kreált, sok esetben kidekorált tárgyak felhasználásával készült asszamblázst. Ujházi nagyjából 40 éve gyártja ezeket a színpadképszerű, látszólag önkényesen összeállított miniatűr „díszleteket" – jóllehet a dobozképeknek megvannak a saját mítoszaik. A limlomok, a hétköznapi használati és dísztárgyak, a giccsek, a feliratok és a festett részletek, a szerves és szervetlen anyagok olyan történeteket írnak, melyek egyénileg, irányítottan, de többféleképp olvashatók, értelmezhetők, folytathatók, ezáltal – mint készülésük idején a művészt – szemlélőiket is a történet részeseivé teszik. Emellett, mint egy-egy írásmű létrejöttekor, az eljárás velejárója a szó pozitív értelmében vett teatralitás, mivel a hangulatkeltés, a mesélés egyben színészi teljesítmény: póz és szerepjáték. Ugyanebben a teremben, az álfal előtti részen Ujházi 2012-ben és azután készült akrilfestményei kaptak helyet.

Az ezredfordulót követően keletkezett munkáin a piramis, a labirintus vagy a hegy motívuma mellett megjelennek a pálcikaemberekkel és elvont figurákkal benépesített bolygók (Három lakott bolygó, 2012) és mesebeli lények is (Óriás pár, 2013; Külföldi szellemek, 2012). Mindazonáltal egyedi, narratív festői stílusa már az 1970-es években kialakult, amit a másik nagyteremben elhelyezett korábbi művek igazolnak. Habár – ahogyan Nagy T. Katalin is megállapította – Ujházi alkotásaiban felfedezhetők az impresszionizmus, az expresszionizmus, a kubizmus, a szürrealizmus, a dada, a lettrizmus, az automatikus írás vagy az art brut halovány vagy erőteljesebb nyomai, leszögezhető, hogy nem kapcsolódott egyetlen irányzathoz sem. Ezektől függetlenül hozta létre magánmitológiáját.

Általában mindennapi élményeket, eseményeket dolgoz fel, munkásságára – akár komorabb, akár vidámabb, színesebb képi világot teremt – jellemző az elbeszélő, „kibeszélő" jelleg, a torzítás, az egyszerűsített formavilág és a síkban való gondolkodás. Gyakran él az ismétlés, a humor, az irónia és az önirónia eszközével, groteszk alakjai barlangrajzokhoz, törzsi ábrázolásokhoz kapcsolhatók. Torz, de szerethető valóság az övé. „A torzság igaz. A lényeget kerülgetem – vallja. – Amit festek, az mind látszat, mert a lényeget nem lehet megfesteni. A látszat nagyon gyakran és nagymértékben – torz. A látszatok alig mutatnak szépet, ha mégis, azt igyekszem lefesteni. Remélem, hogy ezek a látszatok valamennyire az érdek nélküli valóságot öltöztetik fel. Fontos dolgokat kell megfesteni, maga a kép az ünnep, nem az, amit ábrázol." (Nagy T. Katalin interjúja, Balkon, 2006. 7–8.) Ujházi groteszk humora, expresszivitása, sajátos látásmódja kerámiaszobrain, monumentális agyagembereinek megformálási módján is tetten érhető.

Ujházi Péter: Itt az ellenség, 1987
olaj, akril, vászon, 160×130 cm

Személyéhez kötött realizmusa, világlátása a nyolcvanas évek második felétől induló, underground hagyományokhoz kötődő áramlat úttörőjévé tette. Művészete a Vajda Lajos Stúdió legjelentősebb tagjait, Wahorn Andrást és feLugossy Lászlót is inspirálta. *(Megtekinthető április 18-ig.)*

Debreceni Boglárka

MECÉN ÁS NAP MÆCEN AS DAY

Gratulálunk

*az új **Summa Artium díjasok**nak, akik a legtöbbet tették az üzleti élet és a kultúra közelebb hozásáért.*

A KORTÁRS MŰVÉSZETÉRT KATEGÓRIÁBAN

A MOL Új Európa Alapítványa

Tehetségtámogató Program a művészet és a tudomány területén, 10-18 éves kiemelkedő képességű magyarországi diákoknak.

PATRÓNUS KATEGÓRIÁBAN

Zettwitz Sándor

Jelentős és sokrétű kulturális támogatások, többek között a Fonó Budai Zeneház és a Kallós Zoltán Alapítvány részére.

PROJEKT KATEGÓRIÁBAN

Trilak Kft. / Neopaint Works

A TűzfalRehab program elhanyagolt tűzfalak újrafestéséről szól, Erzsébetvárost már 20 befejezett közös munkájuk élénkíti.

Education and Culture DG
CA&B connecting arts & business
adjuk össze Ahol egy kis segítség nagyra nőhet
café PR
BMC Budapest Music Center

Műcsarnok, Budapest

Hommage a fénynek

A kizárólag a befogadóban élő művészet elmélete ismét teljes jogosultságot nyer. A Mélycsarnokban Szvet Tamással a magyar fényművészet szellemeit idézhetjük meg egy speci zseblámpa segítségével.

A gyanútlan látogató a „Fény hordozója” megtisztelő rangjára lép, miután a sötét kiállítótérbe érkezve 12 festett tükörinstalláció életre keltése közül választhat. Az árnyékok alkotta interaktív tárlat gyakorlatba ültetett művészettörténeti tanulmány, mely játék és felfedezés is egyben.

Szvet Tamás: Mi, 2014
interaktív videoinstalláció, Mino-Washi Múzeum, Japán

A koncepció és a kivitelezés is letisztult, átgondolt, hommage és újabb bejegyzés abban a történetben, amelyet a fényt műveikben kreatívan felhasználó alkotókról írnak. Az installációk reflexiók a fénynyel különféle módon kísérletező, már fizikai valójukban nem, csak dokumentumaikban fennmaradt alkotásokról. A művész arra is keresi a választ, hogyan őrizhető meg egy-egy helyspecifikus vagy technikai alapú mű aurája. Moholy-Nagy a Fény-tér modulátor és egyéb fénykészülékei mozgását, fény–árnyék játékát filmen rögzítette. A fotó-, film- vagy videodokumentáció sokszor nem tudja tökéletesen visszaadni azt az impressziót, amelyet a térbeliségükkel, vagy érzékeinket becsapó színeikkel, fényükkel ható művek keltenek. Ezzel szemben Csörgő Attila Félgömbje az ellentábort erősíti, hiszen a mű létrejöttét az idő és a mozgásban lévő installáció fényét rögzítő kamera feltételeihez köti.

Az időutazás Szigeti Gábor Csongor 2013-as Pulse 2.0 című szellemével indul. A lomtalanításra emlékeztető, egymásra halmozott tévékészülékek különböző műszerek, járművek, lámpák villogó fényét mantrázzák. Az élettelen tárgyak életszerű pislákolása az érző és intelligens robot, Wallie rajzfilmfiguráját is eszünkbe juttathatná, miközben ad absurdum a meghibásodás vészfényeit láthatjuk. Pár évet visszaugorva Bolygó Bálint SHM Lissajous (2001) című munkájáig, Szvet életre hívja azt az akciót, amelynek során egy inga – a gravitáció és a látogató hatására létrejövő mozgásával – korommal beszórt üveglapokra alkot mintákat. A folyamatot az üveglapokat tartó írásvetítő a fény által közvetíti, vetíti a falra, miközben az apró ívekből és vonásokból megszületnek az univerzum formáit idéző alakzatok.

Felsejlik előttünk Kepes György Foto-elasztikus járdája (1970) is; ez a mű szintén interakcióval teljesedik ki. A plexi járdafelület alá rejtett szenzorok a testsúly és a mozgásváltozás hatására működtették a beépített fényforrásokat, színbeli változásokat eredményezve a járda felületén.

Schöffer Miklósnak a modern párizsi Défense-negyedbe 1963-ban tervezett Kibernetikus fénytornya 324 méter magas lett volna, 12 méteres makettjét az 1970-es Oszakai Világkiállításon mutatta be. A tükrökkel felszerelt kinetikus torony fénysugaraival szorosan kapcsolódik a környezethez. A tanítvány, Dargay Lajos egri Fénytornya 15 évvel később hasonló viszonyt kezdeményezett környezetével, hangjait, zajait különböző fény- és mozgásakciókká alakította.

Végül tudományos-fantasztikus szellemvilágunk legtávolabbi árnyait előhívva, kezünkben a fénykardd megidézhetjük Alexander László Fényorgonáját 1925-ből, a századfordulón népszerűszinesztéziakutatások egyik érdekes állomását, amely az 1970-es évektől a színpadi látványért felelős berendezések oszlopos tagjának számító color vagy light organ elődjeként is felfogható.

A megnyitó napjára eső napfogyatkozást az égiek cinkos kacsintásaként is értelmezhetjük, illetve annak nyomatékosításaként, hogy az elmúlt 90 év magyar fényművészete joggal érdemli meg a figyelmet Szvet Tamástól – és tőlünk is. *(Megtekinthető április 12-ig.)*

Gyureskó Enikő

Platán Galéria, Budapest

Húsok, tollak, viviszekció

A transzavantgárd új hulláma 30 év után visszavonhatatlanul elérte a fiatal magyar festőgenerációt. Újra nagy méretek, erős színek, eklektikus formák és témák jellemzik a magyarországi galériák falain feltűnő festészeti alkotásokat.

Dallos Ádám néhány éve végzett a Magyar Képzőművészeti Egyetemen, s már ott készült munkáin is feltűnt vonzódása a német heftige Malerei és az olasz transavanguardia mesterei iránt. A magyar képzőművészeti színtér új színfolttal is gazdagodott általa – Csernus óta először: az ember és az állat különös, szimbolikus megjelenítésével. Egész pontosan: fiatal férfiaktok s velük együtt szereplő, vagy őket szimbolizáló őzek, hattyúk, sasok váltak képei fő motívumaivá. Nyers, erőteljes, színben olykor kiérleletlen, de meghökkentő munkái nemzetközi elismerést is hoztak számára (Ars Homo Erotica kiállítás, Varsó, 2010).

Újabb műveiről már eltünedeztek az aktok, az addig lírainak mondható állatábrázolások azonban brutális asztali csendéletekké alakultak mostani, A hentes ékkövei című tárlatán. Eddig nem látott színgazdagsággal, drasztikusan nyers ecsetkezeléssel ábrázolja a nyúzottságukban, véres kitettségükben esendő állattetemeket. Színpompás tollaik lefejtve, fejük,

Fotó: Lapos László

Dallos Ádám: Cím nélkül (A hentes ékkövei sorozatból), olaj, vászon, 198×200 cm, 2015

lábuk levágva, erekkel és nyers hússal borított tetemeik embriópózban hevernek az asztal – a világ asztala ez – lapján. Dallos szigorúan alkalmazza a tavola csendélet-ábrázolást, a térképszerű felülnézetet (ezt a nézőpontot korábban Filp Csaba festőművész is szívesen használta). Néha Ensor látomásos alakjai és csendéletei, máskor Sandro Chia által az olasz transzavantgárd bukkan fel előképeként, de egyre inkább a saját hang, a saját festői vállalás dominál művein.

Ez a festői nyelv nagyfokú egyensúlyozási képességet követel – színhangzás és kompozíció terén egyaránt. A direkt mondanivalót oldja a festői gesztusok árnyaltabb alkalmazása, a rettenet képei így válhatnak lágyabban fogalmazott, valóságtól eltávolodó, metafizikus értelmezésű csendéletekké. Dallos a drámai, viharos, villámokkal teli hátteret elhagyva homogén felületre helyezi villogó zöld, vörös, rózsaszín és mélykék tetemeit. A kiszolgáltatott, felboncolt, meggyalázottságukban is méltóságteljes állati testek nyilvánvalóan emberi szimbólumok, korunk személyes és világközi kapcsolatainak drámai lenyomatai. A boncolás így szinte viviszekció, a művész teljes kitárulkozásának jelképe.

Méreteik és elementáris üzeneteik révén képei nem vesztettek hatásukból, de korábbi tárlataihoz képest Dallos Ádám most letisztultabb, érzékenyebb anyagot tár elénk. *(Megtekinthető április 9-ig.)*

Sinkó István

Tárlatvezető

Két női alkotóművész, két szélsőségesen eltérő sors. Az egyik világhírű, elismerés, dicsőség övezi, a másiknak ismeretlenség és tragikus halál jutott osztályrészéül. Néhány dologban azonban hasonlítanak. Elsősorban abban, hogy tehetségesek, hogy Magyarországon születtek, és ha életük fonalát más és más történelmi események bonyolították is, útjuk New Yorkba vezetett, amely a megérkezésüket követő évtizedekben vált a világ művészeti életének központjává. Közös volt bennük az is, hogy André Kertész mindkettőjük életében fontos szerepet játszott, az életük a fényképezésről szólt, és most Budapesten és Kecskeméten a fényképeik beszélnek róluk, nekünk.

Önarcképek – belülről kifelé

Sylvia Plachy 1956-ban ment el Magyarországról. Fényképei kapcsán Kertész azt emelte ki, hogy a pillanatot a legnagyobb intimitással képes megragadni, Jim Jarmusch filmrendező pedig így fogalmazott: „kísértetjárta fotói tökéletesek a maguk tökéletlenségében… mindegyik az ő önarcképe – de valahogyan belülről kifelé.” Plachy a hetvenes évektől került a New York-i művészeti élet közepébe. Négy albuma számos díjat kapott, de talán ennél is fontosabb volt azoknak a kortárs művészeknek, filmrendezőknek az elismerése, akik előszót írtak albumaihoz – mint Wim Wenders –, vagy elismerő kritikákat közöltek fényképeiről. Mégis Richard Avedon fogalmazta meg leginkább Plachy művészetének lényegét, amely a Mai Manó Házban látható képeit is jellemzi: „megnevettet, és ugyanakkor megszakad tőle a szív.”

Sylvia Plachy Mikor Lesz Holnap című tárlata nem az első Budapesten, hiszen albumainak anyagait rendszeresen bemutatta itthon is. Ez a kiállítás, amelyen 110 felvétel látható, válogatás az életműből. A képek mellett nincsenek címek és dátumok, mert Plachy azt szerette volna, hogy a nézők fantáziája szabadon szárnyalhasson. Ez persze nem sikerült, és a legtöbben képlistával a kezükben nézegetik a képeket – bevallom, ezt tettem én is. Számomra különösen fontosak Plachy nyolcvanas évekbeli fekete-fehér felvételei, amelyeknél leginkább érzékelni a szelíd iróniát és a tragikum iránti érzéket. Ilyen például az 1989-ben készült Egy anya a fia sírjánál című kép. Középkorú asszonyt látunk, amint a fia sírjára elhelyezett csodálatos virágcsokrot fényképezi. Vajon mire akar emlékezni, amikor azt a virágot megörökíti? És a szerelem: remek a Hátsó ülés és a Szerelem délután című kép is. Ezekhez képest Gus, a jegesmedve is emberibb „szerelmet” érez társa, Ida meggyászolásakor. Plachy más munkái kompozíciójuk révén is inspirálók, mint a Negyvenedik pártgyűlés Kelet-Berlinben vagy az Ukrajnai függőhíd ábrázolása. A kiállítás érdekességei még a fotós anya és filmrendező fia, Adrien Brody egymásról készült munkái, az anya–fiú-viszony nem szokványos bemutatásai. *(Megtekinthető április 19-ig.)*

KOVÁCS ÁGNES

Fotó: Kiss Pál Anna

egyetemi adjunktus,
ELTE Művészetfilozófiai Tanszék

Egy szomorú történet

A másik alkotóról, Barna Annáról szinte semmit sem tudunk. Csak pár doboznyi fénykép maradt utána, amelyek viszont túlélték a háborút, átszelték az Atlanti-óceánt, és André Kertész lakásában rejtőzködve őrizték meg számunkra egy kivételes tehetségű fotográfusnő egykori létezésének nyomát. Fotói Kertész feleségének ágyneműtartójából kerültek elő, amikor az idős mester megbízta titkárát, Robert Gurbót, hogy szedje össze a New York-i műteremben fellelhető összes negatívot. Amikor a Barna Anna pecsétjével ellátott példányok is előkerültek, állítólag csak annyit mondott: „ez egy szomorú történet.”

A szomorú történet kinyomozása Sarah Mortlandra hárult, aki már az 1980–1990-es években is sokat tett Kertész és más magyar fotográfusok megismertetéséért. Mortland hihetetlen alapossággal igyekezett kideríteni, hogy ki volt Barna Anna, és mi történhetett vele voltaképpen, miután 1946-ban egy európai menekültekkel megrakott hajóval megérkezett New Yorkba. Az eredmény néhány újabb, de feltételes életrajzi morzsa lett. Ám amiből meg lehet őt valamennyire ismerni, az inkább a Magyar Fotográfiai Múzeumban látható kiállítás. Itt a Kertésznél megmaradt száz képből, főként a párizsi „korszakából” láthatunk válogatást. Az a felvétel, amelyen a fiatal, vonzó Kertésszel látható a harmincas évek Párizsában, sajnos nincs itt, mint ahogy a néhány róla készült arckép sem – ezek majd csak a katalógusban szerepelnek. A Párizsban született képek egy részén – kompozíció és témaválasztás tekintetében – némileg még érződik Kertész hatása, de a virágokról, növényekről készült felvételek már saját kutatásokról vallanak. És látható egy egészen mellbevágó sorozat is, amely Barna Anna tragikus sorsára vonatkozó, önbeteljesítő jóslatnak is felfogható. Kifacsart testű, megcsonkított, világtalan, kiszolgáltatott hajas babák és bábfigurák különböző módon, olykor híres festmények kompozícióit idézve, máskor vad, dadaista, szürrealista beállításban követik egymást, mély szorongást keltve. Az 1940-es években készült New York-i képek sem vidámak, a Downtown esti fényárban úszó, óriási tornyai és az utca durva valósága tárul elénk róluk, a vaudeville-plakátok alatt alvó hajléktalannal, a metrón alvó színes bőrűvel és a kis csavargókkal. Ha Párizsban marad, talán olyan képeket készített volna, mint Imogen Cunningham. Ha nem válik gyilkosság áldozatává, lehetett volna egy új Dorothea Lange, vagy még inkább Vivian Maier. *(Megtekinthető május 21-ig.)*

1947. április

Tárlatvezető – a múltba

Művészeti életünk minden várakozást felülmúlóan fellendült, a kiállítóhelyek is örvendetesen szaporodnak; immár 11 kisebb-nagyobb galéria szolgálja a mai művészetet. Míg a felszabadulás utáni években jórészt csak az ostrom képei, sőt háború előtti művek szerepeltek a tárlatokon, napjainkban az új békeidők műveit is láthatjuk. Az irányok és tehetségek szellemi küzdelme éppen olyan csodálatos jelenség, mint a munkáskezek által romokból újjáépített ország megújulói hídjai és közüzemei. Rejtély, hogy művészeink honnan találtak vásznat, agyagot, bronzot és tápláló kalóriamennyiséget munkaképességük fenntartására. Bár szegénységük szívbemarkoló, vitalitásuk, úgy tűnik, megnövekedett. A dolgozó tömegek, akiket eddig társadalmi helyzetük elzárt a művészettel való kapcsolattól, most érdeklődéssel látogatják a kiállításokat.

II. Szabad Nemzeti Kiállítás

A Magyar Képzőművészek Szabadszervezete hatékonyan fogja össze Budapest és a vidék alkotóit, szociális segítséget és megmutatkozási lehetőséget biztosít tagjainak. A Munkásszövetséggel karöltve gyárakban és az országban sok helyütt ismeretterjesztő előadásokat és ankétokat rendeznek, az új művészgeneráció kialakulását pedig szabadiskolákkal segítik elő. Tavalyi Szabad Nemzeti Kiállításuk a gazdasági nehézségek ellenére is sikeres volt, így immár második alkalommal, ezúttal tágasabb helyszínen rendezik meg a seregszemlét. A Fővárosi Képtár nyolc terme mégis szűkösnek bizonyult, hiszen a szervezet minden tagjának módot akart adni a méltó bemutatkozásra, ezúttal több mint 400 alkotás került a nagyközönség elé. A sokszínű kiállítás hű képét adja a képzőművészetben folyó útkeresésnek a naturalizmustól az absztrakcióig. Bálint Endre és Bán Béla festményeit jól egészíti ki Varga Oszkár Fésülködő lányt ábrázoló életnagyságú bronzszobra. Szántó Piroska növényképekkel jelentkezett és Anna, Czóbel, Kmetty, Vilt is remek alkotásokat mutatott be. A nonfiguratív művek csendes együttese külön termet kapott. Úgy tűnik, a reprezentatív tárlat művészetpolitikai jelentőségével és propagandahatásával sok művész nincs tisztában. Néhányan legújabb és legjobb alkotásaik helyett régebbi munkákat küldtek a bírálóbizottság elé. Ennek ellenére a kiállítás átfogó képet nyújt a nemzet szellemi alkotótevékenységéről, eredményeit a nyilvánosság elé viszi, hogy a közönség élvezze és bírálja. A műtárgyak alacsony áraikkal a dolgozók lakásainak díszítését ösztönzik; a rendszeres művészeti előadások pedig a képzőművészet problémáinak megértéséhez segítik közelebb a munkásokat. *(Fővárosi Képtár, megtekinthető volt 1947. március 15.–április 7.)*

Varga Oszkár: Fésülködő lány, 1947

Francia–magyar kiállítás

Művészeink előtt immár nyitva áll a világ leghatalmasabb államába, a Szovjetunióba vezető út. A művészi élet avatott ismerői azonban a nyugati világ felé vezető utat is fontosnak érzik. A múzeumok és a magánosok művészeti kérdésekben egyaránt Párizs felé igazodnak, ezért a francia kapcsolatok ápolása nagy jelentőségű. Az Európai Iskola francia kötődéseit kiaknázva kiállításainak sorában egy francia–magyar grafikai válogatást mutat be Korniss Dezső és Pán Imre rendezésében.

Az új európai művészet kibontakozásában újra érvényesül a francia művészet univerzalizmusa, és tisztán megmutatkozik népek fölött álló szellememe. A francia művészek vezető szerepe az alkotók magatartásából következik, akik egyszerre törekednek harmóniára és teljességre. Művészetük alapanyaga a nyers valóság, nemcsak ecsetjükkel, de teljes létükkel festenek. Matisse, Picasso, Bonnard rézkarcai mellett többek közt Léger tusrajzai, Pór és Csáky grafikái kerültek a három kiállítóterem falaira. A tárlat anyaga nem reprezentatív, csupán a párizsi barátokhoz fűződő szellemi közösség jelzésére szolgál, és a személyes kapcsolatok fontosságát hangsúlyozza. *(MNDSZ, Üllői út 11., megtekinthető volt 1947. április 20.–május 18.)*

Kisfaludi Strobl Zsigmond: Szabadság-szobor, 1947

Szépülő fővárosunk

Az ország felszabadulásának második évfordulóján nagy ünnepség keretében avatták fel a gellérthegyi felszabadulási emlékművet, Kisfaludi Strobl Zsigmond monumentális alkotását. Építését a művészt kiválasztó Vorosilov marsall személyesen is figyelemmel kísérte. Az átadó ünnepségen Tildy Zoltán köztársasági elnök emlékezett meg a két évvel ezelőtti sorsfordulóról, amelyet a mai és az elkövetkező generációk számára ez az emlékmű hirdet majd. Nagy Ferenc miniszterelnök a Vörös Hadsereg iránti hálánkról beszélt, és hangsúlyozta: az emlékmű örök figyelmeztető, hogy a múlt elnyomó hatalma soha vissza ne térhessen. Szviridov altábornagy, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke sok sikert kívánt a magyar népnek a demokrácia kiépítéséhez és a reakció végleges leküzdéséhez. Szépülő fővárosunk bravúros gyorsasággal elkészült legújabb nevezetessége örök életű jelképe lesz a magyar nép és a Szovjetunió népei közötti barátságnak.

Csizmadia Alexa

A 100 éve megnyitott szegedi fényképészműteremről

Ide nem boltba jön az ember

Bármilyen kutatásban, így a hazai fotótörténetben is páratlan érték, ha olyan újságcikk marad fenn az utókor számára, mely egy régi eseményről pontosan, részletekbe menően tudósít. Ez az eset áll fenn a címben jelzett témában. A Szegedi Napló 1915. áprilisi, vasárnapi számában, ismeretlen szerző tollából az alábbiak olvashatók:

Bäck Manci műtermében.

A házak külsőjén, az arcukon meglátszik, ha belül történik valami. A ház szemei: az ablakok csak úgy tükrei a ház lelkének, mint az embernél. A nézésük, a fényük, a kifejezésük elárulja, hogy mi megy végbe mögöttük. A Kölcsey-utcai komor, nyerstéglával burkolt üzletház arckifejezése feltűnően megváltozott. Az emeleten történt valami. Fehér tüll-függönyöket, leányos gondossággal ráncba szedve és világos ultra-kék fényszűrőket látni az utcáról. Ott fent valamit csinálnak, aminek köze van a művészethez, és valaki csinálja, akinek köze van a lányszobához. Itt a lakók névsorába beírtak egy nevet, amellyel öröm lesz találkozni. Ide hoztak valamit, amit szállító cégek nem továbbítanak, amit a lakók személyesen hoznak magukkal, ha van belőle, a fiatalságból, az ízlésből, a kezdés kedvéből. De azért, amit a bútoros kocsik hoztak, az sem utolsó dolog.

Ilyen műteremben, amelyet ennyi tudatos hozzáértéssel, finom látással és meggyőző ízléssel rendeznek be, készülnek azok a fényképek, amelyeket, a fotóművészet lehetőségeit bámulva és a fotografikus piktúrát sajnálva, szoktunk az előkelő folyóiratokban élvezni. Itt biztos, hogy nem kell nyaknyújtós inkvizíciós székbe ülni, lehetőleg barátságos arccal. Itt biztos, hogy nem kell veterán-elnöki pózban forsriftos pihenj-állásban állni, egyik kezünket e célra odakészített üres dohányzó asztalkára helyeznünk, míg másik karunkba merevedésnek induló menyasszonyunk kapaszkodik, és mindketten végtelen gyöngédséggel nézünk egy gondosan meghatározott, de kifürkészhetetlen pontra. Hanem itt figyelik és meglesik az embert, hogy mikor a legkarakterisztikusabb a portré szempontjából és mikor a legkínálkozóbb artisztikus szempontból. Itt próbálnak és kísérleteznek, és technikát választanak a modell sajátosságai szerint. Itt minden modell művészi probléma, amelyet meg kell oldani, művészi alkalom, melyet meg kell fogni. Amíg a kép készül, itt nem üzletember áll a vevővel, hanem művész a feladatával szemben. Ide nem boltba jön az ember, hanem műterembe, ami különben meg is látszik már a küszöbről.

Már az entrée biztatóan fogadja a belépőt. Az előkelően kimért fekete lécek közül fehéraranysárga mintás szövet öleli körül a helyiséget, és a legfelső osztásba erősített arcképek sokat ígérően néznek az emberre. A Wiener Werkstätte ízlése és anyaga, amelynek szinte specialitása az első benyomással meghódítani a szemet, itt is megteszi a magáét. Azért ilyen fogadószobára még sem voltunk elkészülve. Pompás és intim, sokféle és egységes, színes és nyugodt egyszerre. A mélykék, aranyfrízes falak a különböző stílusú darabokat összefogják és összehangolják. A felvételek céljából különböző karakterű bútorokra van szükség. A fogadó tulajdonképpen díszlettára a fényképész műteremnek. De azért mégis lakályos, finom; valódi szobát csinálni belőle: ez az, ami nehéz és ami sikerült.

Van egy „Chippendale" stílusú garnitúra, tömör diófából, áttört vörösréz állványos japán lámpával élénkítve. Van egy barokk és egy nehéz figurális faragásokkal ékesített reneszánsz sarok. Egy gyönyörű könyvszekrény, Anna királynő stílusában, paliszanderből és szép kötéses, jól összeválogatott könyvekkel. Perzsaszőnyegek, művészi hímzések, nehéz selyemkendők, porcelánok és sok-sok virág emelik ennek az érdekes interieurnek hatását. Van egy kis öltöző. Elragadó hely. Biedermeier bútorok, paliszanderből, rózsafa intarziával, virágos mintájú bevonattal, alabástrom oszlopos zenélő órával és egy nagy ovális toalett-tükörrel. Érdemes a nőknek ide jönni, fényképeztetni magukat, hogy ebben az öltözőben öltözködhessenek.

A műterem tágas, világos és a háttérfalakon kívül csak az egész intézmény büszkesége, a „gép" áll benne. Hogy mit tud ez a gép, arról még sokat fognak beszélni. Van egy laboratórium, amely úgy hat az avatatlanra, mint a laboratóriumok szoktak: kicsit szentély, kicsit patika, kicsit konyha.

És végül itt van: Bäck Manci, aki mindezt megalkotta, összehozta, aki tanult, fáradott, költött, talán pazarolt és most tud, és itt akar dolgozni – lehetetlen, hogy valami ne sikerüljön neki.

Bäck Manci: Leány hajcsattal, 1921

Bäck Manci nem ismeretlen a mai olvasó számára. E sorok írója többkevesebb sikerrel feltárta az emlékezés homályába süllyedt életutat, és 2003-ban kiadta a Bäck Manci – az elfeledett szegedi fotográfusnő című monográfiát. Majd 2005-ben a szegedi Móra Ferenc Múzeumban, illetve kibővített anyaggal 2007-ben, a fővárosi Kiscelli Múzeumban adódott lehetőség a hagyatéki anyagból az eredeti fotókat kiállításon is bemutatni. Kései másolatokra Bäck Manci esetében (szerencsére?) nincs lehetőség, mert egyetlen üveglemez- vagy filmnegatív sem maradt tőle.

A felvidéki Vágvecsén született 1891. december 25-én. A család 1901 körül költözött Szegedre, lányuk ott végezte el a felsőbb leányiskolát. Nőipariskolai tanulmányok után fényképészetet kezdett tanulni, és 1912–1913-ban Bécsben képezte magát. Az ebből az időből megmaradt felvételei hűen adják vissza a leginkább Dora Kallmus nevével fémjelezhető császárvárosi fényképészeti kultúrát. A Bécsben látott műtermek mintájára hozta létre Szegeden az újságcikk által leírt szalont. Persze nemcsak a külsőségek, a berendezés utánzása volt a célja a 24 éves hölgynek, hanem a megtanult fotografálási módszerek meghonosítása is az alföldi városban. A „világos ultra-kék fényszűrő" kifejezés arra utalhat, hogy napfényműteremről volt szó. Mindenért egyedül küzdött meg, a későbbiekben sem szövetkezett senkivel. Üzlete sohasem volt.

Az újságcikk ironikus hangvételével találóan festi le az akkor szokásos merev fényképészeti beállításokat. Épp ezt nem akarta folytatni a fiatal fényképésznő. Nem üzletemberi, hanem művészi felfogásban dolgozott. Nem is készített vizit- és kabinetképeket, melyek hátoldalán – marketingcélból – szokták közzétenni az üzlet adatait, eredményeit. Sajnos a cikkíró által leírt felvételezőgépről semmilyen műszaki adat nem ismert, ahogy további sorsát is homály fedi. Reprodukcióinkon a név és a szignó mellett az évszámokat is feltüntették, s így biztos, hogy a felvételek a szóban forgó műteremben, Szeged belvárosában, a Kölcsey utca 11. számú házban készültek.

Bäck Manci tehát készített portrékat, és vannak rá adatok, hogy egyes kuncsaftok esetében ez fizetség fejében történt. De egyértelmű, hogy az ábrázolások elütnek a szokásos kereskedelmi termékektől, és művészi-elemző felvételekről van szó. Ismert portréi – Király-Kőnig Péter zenedei igazgató, Juhász Gyula költő és Gergely Sándor szobrász – is itt, a fotószalonban készülhettek.

A fényképésznő 1927-ig alkotott a Kölcsey utcában, de arra nincs adat, hogy a továbbiakban mi történt a műteremmel. Majd öt évet a Kárász utcai Rozner-házban működött; 1932-től a ma kulturális központként szolgáló Reök-palotában lakott férjével és kislányával, ahol a műtermét is fenntartotta. Fischhof Ágotáról (könyvtáros, Móra Ferenc munkatársa), Erdei Ferencről, Mezei Máriáról és a húgáról ezeken a helyszíneken készültek felvételei.

Bäck Manci a háborús időszakot már özvegyként élte át, és 1949-ben örökre elhagyta Szegedet. Ettől kezdve a fényképészettel teljesen felhagyva Budapesten élt 1989. január 9-én bekövetkezett haláláig.

Gömör Béla

Bäck Manci: Előregörnyedő akt, 1921

MissionArt Galéria, Budapest

Sokszorosított variációk

A Miskolci Galéria kiállítás- és katalógussorozata A magyar sokszorosított grafika száz éve címmel 1997-től, a Magyar Nemzeti Galéria Grafikai osztályának együttműködésével, a XX. század első felének feldolgozásával indult. Sajnos a miskolci vezetőváltás miatt négy tárlat után a század második fele grafikáinak feldolgozására már nem kerülhetett sor. Ebben a részben jelent volna meg a Pesti Műhely tevékenysége.

A MissionArt felvette az elejtett szálat, és Fajó János gyűjteménye alapján bemutatja ezt az immár történetileg fontos szerigráfia-anyagot. A projekt három, kéthetenként egymást követő kiállításra tagolódik: Fajó János szitanyomatai (április 1–15.); A Pesti Műhely magyar művészei (április 15–29.); Európai kollekció (április 29.–május 16.). Fajó jó gazdaként őrzi műterme fiókjaiban a szitanyomatokból közzétehető példányokat. Nemcsak spiritus rectora volt a magyar neoavantgárd konstruktivista szerveződéseinek, hanem személyében és gyűjteményében hiteles dokumentátora is ennek az anyagnak.

Fajó János: Metsződés, 1985
szita, papír, 59×64,5 cm

Fajó János festőként induló életművében a szitanyomat 1968-ban jelent meg. Ez az Egyesült Államokból, a reklám területéről elindított sokszorosítótechnika Párizsban, Denise René galériájában Vasarely révén lett művészeti eljárássá, azaz szerigráfiává, melyet az op-art és a pop art művészei is szívesen elsajátítottak.

A Kádár-korban a csak nehezen lehetővé vált első európai tanulmányutak nagy hatással voltak a Nyugat felé orientálódó művészeinkre. Az újgeometrikus tendenciák jól összecsengtek a magyar konstruktivisták 1920 utáni törekvéseivel, Fajó esetében a Kassák mellett elsajátított elvekkel. A magyar művészek is Vasarely hatására ismerték fel a geometriai alapformák és alapszínek variációira épülő, nagy számban sokszorosítható, a művészetet könnyebben terjesztő szerigráfia jelentőségét. A nyitó kiállításon Fajó 36 lapja színvonalas válogatást ad az életmű grafikáiból.

Az első szitamappát 1968-ban készítette el Bak Imre, Fajó János, Molnár Sándor és Nádler István, majd ők lettek a technika hazai diadalra vivői. Utóbb Hencze Tamással, Keserü Ilonával és Mengyán Andrással együtt alapították meg a híres „Műhelyt", Budapesti Műhely, majd Pesti Műhely néven, kiadóként is. Ennek munkásságába nyújt betekintést a sorozat második kiállítása.

Nicolas Schöffer: Varigráfia I., 1987
szita, papír, 46,5×32 cm

A programot Fajó, Bak és Nádler 1971-ben kezdte kidolgozni, majd 1974–1982 között a Benczúr utca 8-ban, egy pincében alkottak. Céljuk a kassáki hagyomány felvállalásán túl a mindenki számára elérhető, olcsón sokszorosítható, modern, esztétikailag igényes művek létrehozása és széles körben való terjesztése volt. Mappáikkal népszerűsíteni akarták a minimális színekre és formákra épülő s ezekkel maximális esztétikai hatást elérő művészetet. Egyik legaktívabb évük 1977 volt. Az egy évvel korábbi békéscsabai kiállítást követően Bak, Fajó és Nádler javaslatot dolgozott ki egy experimentális alkotóközösség létrehozására, melyet pécsi katalógusukban publikáltak.

A Műhely bemutatóhelye az 1976–1988 között Fajó vezetésével működő Józsefvárosi Galéria lett. 1977-ben A színes sokszorosítás szerepe korunk vizuális gondolkodásában címmel rendezték meg közös kiállításukat. A galéria a kor néhány nyitott szellemű entellektüeljének is munkahelyet adó Népművelési Intézet kisgaléria-hálózatába tartozott, és Bak Imre, Bánszky Pál és Fábián László támogatását élvezte. A többinél szabadabb, aktuális, sőt meghökkentő programja a reklámgrafikától a várostervezésig ívelt. Itt állították ki először Rubik Ernő bűvös kockáját 1977-ben. Az Utcabútorok, a Multiplivásár, a Zacskók, a Síkburkolatok, az Ékszer, a Szék, a Terítékek a modern design egy-egy területébe nyújtottak friss betekintést. A kiállítóteremnek – Fajó szavaival – „világképe volt". A Műhely alkotóit az egyetemes és a magyar művészet összehangolásának szándéka vezette. A sorozatban az 1977-es tárlatok anyagából Bak Imre népművészeti indíttatású lapjai mellett a modern környezetalakítás és az esztétikai nevelés kísérleti munkáit láthatjuk szitanyomatokon.

Nádler István: Megtört átló III., 1974
szitanyomat, 69,5×52,5 cm

Az 1970-es években a Pesti Műhely tagjai szitanyomataikkal a grafikai kiállítások résztvevői voltak Békéscsabától Pécsig. Külföldön is szerepelhettek Essentől Tokióig, Graztól Ljubljanáig. 1982-ben 12 magyar művész nápolyi kiállításához kiadott mappájuk szélesebb merítésre utal; a fiatalok közül Bányász Éva is szerepelt, mellette Albert Zsuzsa, Bak Imre, Bohus Zoltán, Csiky Tibor, Gulyás Gyula, Haraszty István, Hencze Tamás, Lugossy Mária, Trombitás Tamás szitái. A második tárlat lapjain az elődnek tekintett Korniss Dezsőtől a fiatal, MADI-tagként ismertté lett Szász Jánosig változatos anyagot találunk.

A harmadik kiállítás külföldi mesterek műveit vonultatja fel. A grafikai biennálékon tovább bővültek a hasonló szemléletű művészekkel kialakult kapcsolatok. A legjelentősebb a német reláció volt. Fajó János Thomas Lenk Stuttgart melletti műtermében gyűjtötte kezdeti tapasztalatait, Bak Imrére esseni ösztöndíjas ideje hatott. Évfolyamtársuk, Kocsis Imre sokat segített a kiállításszervezésben. Legaktívabban a Bázelben élő László Károly tevékenykedett a Pesti Műhely javára. Az ő révén tartósan, egyre szélesebb körben alakultak Fajó János kapcsolatai.

A külföldi meghívottak Pesti Műhelyben készült mappái között 1978-ban jelent meg kilenc német művész munkája Kassák Lajosné anyagi támogatásával. A művek nagy részének kiindulópontja a klasszikus modernek szimbóluma, a négyzet volt. A külföldön élő Somfai Rezső révén 1985-ben hat müncheni alkotót láttak vendégül a Józsefvárosi Galériában, a Konkrét című tárlaton. Az ehhez kiadott szitamappából is láthatunk lapokat. A műveken az 1910–1920-as évek konstruktivista eszméinek továbbéltetését figyelhetjük meg. 1981-ben a finn konstruktivisták Dimensio csoportjának hat tagja szerepelt ugyanitt. Ők a művészet és a technika közti kapcsolatot kutatták az új vizuális környezetalkotásban történő hasznosítás érdekében. Később – Jerger Krisztina közvetítésével – egy fiatal lengyel művészcsoport is bemutatkozott.

A Fajó János vezette műhelyben készült, vagy a Józsefvárosi Galériában bemutatott magyar és külföldi szerigráfiák ma már egy történetivé lett korszak ritka dokumentumai. A mappákban kiadott műveknek a digitalizálás korát megelőző technikai perfekcionizmusa növeli érdekességüket és fokozza vizuális hatásukat.

Bajkay Éva

FUGA, Budapest

Egyenrangú együttműködők

Matzon Ákos: Szimultán akkordok, 2014
akril, vászon, vegyes technika, 50×150cm

A kvartett, bár más jelentései is vannak, leginkább zenei szakkifejezés, leegyszerűsítve négy hangszerre írt darabot, illetve az ezt előadó együttest jelöljük vele. Négy szólam, hangszer vagy hang önálló, a másik hárommal mégis közösen hangzó együttműködését értjük tehát alatta. Matzon Ákos kiállítása esetében a különbség az, hogy voltaképpen önálló, alanyi jogon is autonómiával rendelkező művekről van szó, melyek azonban így együtt, a művész által alaposan végiggondolt négyes összefüggésrendszerben kölcsönösen értelmezik egymást, rímeikkel, azaz egyívású alakzataikkal, színeikkel az együttes többi darabjára utalnak, különbségeikkel, egyéni sajátosságaikkal pedig ellenpontozzák, egyúttal ki is egészítik azokat. Egyszerre hangszerszólók és vonósnégyesek.

E négyes elrendezés korántsem véletlen. Matzon a térrétegek, formai ritmusok, hangsúlyok és hiányok problémáin gondolkodva szinte sohasem éri be egyetlen válasszal, egyfajta megoldással. Sorozatok, variációhalmazok születnek tevékenysége nyomán. Másfelől viszont a tömörségre, sallangtalanságra törő redukciós hajlama ódzkodik a túlságosan könnyed, gyorsan következmények nélkülivé válható variabilitástól is. Summázni, összegezni igyekszik tehát sorozatainak konzekvenciáit, tanulságait. Értelemszerűen nem lehet közöttük hierarchia (ezt Matzon racionális-demokratikus gondolkodásmódja amúgy is lehetetlenné tenné). Kvartettjeinek tagjai egyenrangú együttműködők.

Matzon Ákos: Gutenberg Galaxis, 2014
akril, vegyes technika, 37×37×40 cm

Így tesz a kiállítás leghangsúlyosabb négyese, a Murália is. Mindegyiken nagyjából azonos a fehér és fekete felületek ritmikus váltakozása, enyhe dőlésszöge, a rájuk ragasztott színes fapálcák sorjázása, a vékony tükörcsíkok visszafogott titokzatossága. S mindegyiken mégis kicsit más a fenti alapelemek elosztása, viszonya, kompozíciós szerepe. Egy sokrétű művészi kérdésfelvetésre, az egymásra helyezett vékony térsíkok, s az így létrejövő pluszok és mínuszok, a relieffé vastagodott rétegek és a „lyukak", hiányok, a fehér felületre vetődő halvány (vagy a nézőpont változásától függően erősebb) árnyékok s a kép mélyén húzódó tükörvonalak kapcsolatára adott négy választ láthatunk tehát. Négy, egyformán érvényes megközelítési lehetőséget.

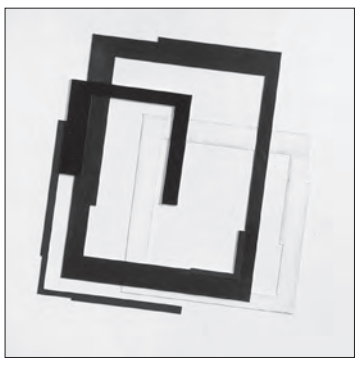

Matzon Ákos: Ablak 1., 2010
akril, vászon, 70×70 cm

S alapvetően hasonló a helyzet a többi kvartettnél is: az Ablakok egymásra rétegződő, térre nyíló és teret határoló keretformáinál, vagy még ennél is csupaszabban, redukáltabban a Szalagok szaggatott ritmusú lemezkéi esetében.

A szobrok (Felhőkarcolóim) csoportja viszont lényegesen nagyobb teret enged a játékosságnak, a szoborépítő művész mögött érezhetően felsejlik a fajátékainak elemeiből tornyokat, városokat álmodó gyerek alakja is. Ugyanez vonatkozik a tárlat egyetlen „önálló", felfelé törő szobrait kör alaprajzba szétterítő művére, a Játékvárosra, melynek változatos, fakó színekre festett formái szintén a gyerekkor szép emlékű tervező furorja előtt tisztelegnek.

A fenti összefüggések mellett attól élnek, lélegeznek művei, hogy a fegyelem, a technikai perfekció, a pontosság, a racionalitás mögött, ha mégoly visszafogottan is, de érzelmek, indulatok vannak, sőt akár kételyek is. Mert lehet, s ha már teremtünk, kell is ugyanolyan elszánással szoborarchitektúrákat emelni, mint Kassák, ritmikus rendbe szervezni függőleges és vízszintes elemeket, mint Doesburg, térbe törő alakzatokat, mint Liszickij, de tisztában kell lenni azzal, hogy az egykori műveket mozgató hevület visszahozhatatlan, egy univerzálisnak hitt imperatívusz helyett immár csak egyéni, személyes, jelen idejű válaszok lehetségesek. Ezt kell figyelembe venni, ha nem pusztán kisajátítani, utánozni akarjuk a XX. század elejének konstruktivizmusát. S ezt tekintik kiindulópontnak Matzon hangsúlyozottan személyes, jelen idejű négyes témavariációi is. *(Megtekinthető április 27-ig.)*

Pataki Gábor

Nemzetközi művek a Vass-gyűjteményben

A második katalógus

Vass László, a nemzetközileg ismert magyar műgyűjtő 2014-ben kiadta gyűjteményének második katalógusát, mely főként az 1998-ban megjelent első kötetet követő szerzeményezésekből mutat be bő válogatást.

Az 1998 körüli időszak több szempontból is meghatározó a Vass-gyűjtemény alakulásában. Két évvel korábban mutatkozhatott be a kollekció az Ernst Múzeumban. Egyebek mellett ennek köszönhető az első kötet kiadása, de ezekre az évekre tehető Vass László nemzetközi művek iránti érdeklődésének kezdete is. Az új katalógus így az elmúlt 16 év munkáját, a nemzetközi nyitás eredményeit összegzi.

A kemény kötésű, nagyalakú, vaskos könyv a Vass Lászlótól megszokott igényességgel készült. A borítón François Morellet Mind a 2, mind a 4, mind a 6 (1974) című művéből látható részlet, melynek fekete-fehér játékát erős ellenpontként egészíti ki a vörös könyvgerinc. Geskó Judit és Kumin Mónika tanulmányai után a válogatott alkotások következnek – művenként egy-egy dupla oldalon, egész oldalas reprodukcióval –, mellettük művészettörténészek által írt ismertetőkkel. A kötetet az előző katalógushoz hasonlóan Vass gyűjtőtevékenységéről szóló írás, ezúttal Molnár Magda Vass Lászlóval készített interjúja zárja egy olyan fényképösszeállítással, amely utazásokat, fontos találkozókat, eseményeket örökít meg.

A kötet szellős, logikus, áttekinthető, így a művek reprodukciói jól érvényesülhetnek. Bemutatásuk képezi a katalógus törzsét. Művészek szerint, betűrendben követik egymást, tehát nem nemzetiségi, földrajzi, irányzat szerinti, kronológiai, esetleg a gyűjteménybe kerülés időpontja alapján meghatározott egységek sorjáznak egymás után, ami furcsán hat a szokványos kategóriákban gondolkodó olvasóra. Bár ez a rendező elv kissé széthúzza az átgondoltan felépített katalógust, mégis érvényes lehet, ha minden műalkotást autonóm létezőként fogunk fel, amelynek önmaga igazolásához nincs szüksége referenciára, viszonyítási pontra. Ezt a feltevést azonban megdöntik a reprodukciók mellett olvasható leírások, ezek ugyanis minden tudnivalót tartalmaznak az alkotóról és az alkotásról, hogy megkönnyítsék elhelyezésüket a művészeti irányzatok koordináta-rendszerében.

A kötet kezdő tanulmánya Geskó Judit írása, mely a Vass-gyűjtemény alakulásának felvázolása mellett a magyarországi műgyűjtemények történetére és körülményeire is kitér. Szót ejt többek közt a XX. század eleji zsidó műgyűjtők felbecsülhetetlen értékű darabjairól, azoknak a két világháborút követő sorsáról, majd az 1948-tól jellemzően a politika által meghatározott kulturális életről, amely annyi magyar tehetséget kényszerített az ország elhagyására. Geskó leszögezi, hogy az ideológiai szigor enyhülésével az itthon maradottak is folytathatták félbeszakított pályájukat, így a legjelentősebb magyar alkotásokat a legjelentősebb külföldi művek mellett lehet igazán bemutatni és értékelni. Kiemeli annak szerepét, hogy ezt egyre több műgyűjtő felismeri, és önművelés útján a külföldi tendenciákkal is megismerkedik. Közéjük tartozik Vass is: célja egy választott irányhoz, a konstruktív, konkrét, minimalista tendenciákhoz kötődve körüljárni a teljes magyar és európai színteret. A tanulmány részletesen taglalja a közgyűjteményekkel való kapcsolódási pontokat, és méltatja a gyűjtőt, aki szinte minden alkotótól a jellemző, magas színvonalú művek beszerzésére törekszik. Míg a közgyűjtemények „többnyire kitettek az állami költségvetés szerkezetéből adódó nehézségeknek”, addig „a magángyűjtemények sokszor elvégzik a közgyűjtemények feladatait is, vagy kiegészítik azokat”. Utóbbi kijelentését a szerző a tanulmány margóján elhelyezett illusztrációkkal is alátámasztja, egy-egy példát hozva a Szépművészeti Múzeum és a Vass-gyűjtemény alkotásaiból (Josef Albers, Max Bill vagy Bridget Riley mindkét kollekciót gazdagító munkáit), melyek a köz- és a magángyűjtemény párbeszédének példái.

Kumin Mónika A konkrét művészettől a minimalizmusig című tanulmányában a gyűjteménybe került munkák megértéséhez ad segítséget a különböző geometrikus absztrakt, nem ábrázoló irányzatok kialakulásának, történetének és törekvéseinek felvázolásával. Írása olyan – Magyarországon ritkábban emlegetett – törekvések ismertetésével is segít átlátni az egységesnek tűnő geometrikus művészet heterogenitását, mint a brazil Grupo Ruptura vagy a nemzetközi MADI, s a konkrét művészet fogalmának módosulataitól a kinetikus hullámon át a kutató, tudományos érdeklődésű művészcsoportok említésén keresztül jut el az op-artig és a minimalista tendenciákig.

A szponzorok nélkül megvalósult, nívós kötetet Vass László egyrészt a gyűjteményében képviselt művészek és alkotások iránti tisztelete jeléül készítette. Másrészt – az 1998-as katalógushoz hasonlóan, annak folytatásaként – az informatív, olvasmányos, szakmailag hiteles tanulmányokat és műtárgyleírásokat a széles közönségnek, elsősorban a hazai érdeklődőknek szánta, hogy az itthon kevésbé ismert külföldi geometrikus absztrakt művészeket is jobban megismerhessék. *(Konstruktív – Konkrét. Nemzetközi művészet a Vass-gyűjteményben. Szerkesztette: Gosztonyi Ferenc, Budapest, ART V. PREMIER, 2014, 352 oldal.)*

Nevelő Judit

Gyűjtő küldetéssel: bemutatjuk Kurutz Mártont

Láttatni, ami láthatatlanná vált

Kurutz Mártonról munkatársai, barátai és ismerősei egyöntetűen állítják: senki sem tud annyit a háború előtti magyar filmekről, mint ő. Ez pedig nem csak a konkrét mozgóképre vonatkozik. A filmek körüli tárgyvilág minden parányi részletére kiterjed gyűjtői-kutatói figyelme.

A Népszínház utcai Eldorádó mozgó plakátjának fejléce a húszas évekből 1945 után Nap moziként volt ismert

A balatonfüredi Rózsi-lakban kezdődött minden. Kurutz itt töltötte a gyerekkori nyarakat, a nagymama családi relikviákkal teli házában. Itt találkozott azzal a korszakkal, az 1945 előtti világgal, amely roppant vonzó lett számára, de amelyről akkoriban, a hetvenes–nyolcvanas években nem lehetett sokat hallani. Egyedül a tévében látott régi filmek tudtak mesélni ezekről az időkről. Így a korabeli tárgyak, könyvek, újságok gyűjtése mellett hamar nekilátott a muzeális mozgóképek tanulmányozásának. Már ekkor egyértelmű volt: nemcsak a korszak és a hangulat megidézése, hanem annak dokumentálása és láthatóvá tétele is fontos számára.

Érettségi után, 1988-ban jelentkezett a Filmarchívumba, ahol azóta is a mindennapjait tölti főmunkatársként. Hosszú évtizedeken át Balogh Gyöngyi filmtörténésszel közösen végzett kutatómunkája során kerültek vissza az országba olyan némafilmek, melyek a 95 százalékban megsemmisült gazdag hazai gyártásból – 1901 és 1931 között kb. 600 némafilm készült – valahol a világban fennmaradtak. Régi hangosfilmek is kerültek haza szép számmal az „aranykorból”. Ezek többnyire a Vörös Hadsereg hadizsákmányát képezték, így az orosz állami filmarchívumból lehetett őket megszerezni, azaz pénzért visszavásárolni, másolatként. Ausztriából is érkeztek némafilmek, főként még a Monarchia korából.

A szorosan vett filmes kutatómunka mellett a mozikultúrával, a magyar film gyártástörténetével kapcsolatos tárgyak gyűjtése ugyancsak hamar magától értetődővé vált Kurutz számára. Hagyatékokból, aukciókról származó relikviák, mozijegyek, mozikat ábrázoló képeslapok, üvegre festett és kézzel színezett színes diapozitív reklámok, filmzenei kották, némafilmes kamerák, vetítőgépek, sőt még eredeti, fából készült filmszínházi csapószékek is kerültek a gyűjteményébe, ahol filmekben szereplő kelléktárgyak, díszlettervek és filmslágereket őrző gramofonlemezek szintén felbukkantak. Ahogy szaporodtak a dokumentumok, különleges tárgyak, egyre határozottabban érezte: a zárt gyűjtemény nem az ő műfaja: szinte „nem létező érték”, míg azt valamilyen formában közzé nem teszi.

Időközben, a 2000-es évek elején kapcsolatba került a Nemzeti Audiovizuális Archívumot akkor kezelő Neumann János Digitális Könyvtárral, ahol közelről tanulmányozhatta és segíthette a Filmhíradók Online – az 1914 és 1949 közötti mozgóképes híradók adatbázisa –, valamint a Gramofon Online kulturális archívum létrehozását. Ez utóbbit – mely a magyar hanglemezgyártás első évtizedeinek dokumentumait sorakoztatta fel szabadon elérhető, meghallgatható és kutatható formában – az ő ötlete alapján fejlesztették. Itt már nemcsak saját lemezek és nemcsak filmslágerek szerepeltek, hanem egyéb korabeli „popzenei” anyagok, komolyzenei felvételek, kabarétréfák, gramofonra felmondott privát hangüzenetek is. A weben ingyen böngészhető és bővíthető gyűjtői archívum koncepciójának nagy érdeme, hogy úgy tehetők közkinccsé a gramofonlemezeken fennmaradt hangfelvételek, hogy közben a gyűjtő-tulajdonosoknak sem kell megválniuk az értékes daraboktól, és az eredeti hanganyag minősége sem sérül. Kurutz büszkén említi, hogy az Egyesült Államok Kongresszusi Könyvtára is jegyez egy hasonló projektet National Jukebox néven, de a Gramofon Online időben és sokoldalúságban is megelőzi amerikai társoldalát. A Neumann-házban a fiatal munkatársak sajátos módon viszonyultak a régi korok kultúrkincseihez: az egyes darabokat önálló, saját bloggal, Facebook-csatornával népszerűsítették, és lelkes archiváriusokként magyarázták az online gyűjtemény követőinek a párhuzamokat és kapcsolódási pontokat napjaink és az elmúlt korok dokumentumai között.

Az Akácfa utcai Studio mozi fel nem használt jegyei a negyvenes évek első feléből

Kurutz a kezdetektől fogva pártfogója volt a jelenleg már újságcikkek, teljes rovatok, művészeti és társadalmi projektek alapját is képező, sokak számára a mindennapos használatba bekerült Fortepan online fényképarchívumnak is. Egyik első adományozóként szerepelt a ma csaknem 50 ezer darabos fotókollekció megszületésekor, de a gyűjtőmunkában is segített. Ő találta meg egy hagyatékban azt az emlékezetes, több száz darabos sztereofotó-gyűjteményt, amely a századforduló Magyarországának plasztikus dokumentuma, és amely a szkennelést követően a Nemzeti Múzeum Történelmi Fényképtárába került. A Neumann-házban tanultakat a Fortepannál is sikerült kamatoztatnia: hamarosan megtervezte az online gyűjtemény adatbázisrendszerének korszerűsítését, aminek köszönhetően elindult az online, felhasználói kulcsszavazás, címkézés, és ennek eredményeként a Fortepanról származó képek forgalma is jelentősen megnőtt a weben. Ezzel párhuzamosan részt vett az amatőr filmfelvételeket bemutató Super8.hu online archívum megtervezésében, ahol a Fortepanhoz hasonlóan régi családi emlékképek, ez esetben a legelterjedtebb Super 8-as házi filmfelvevőkkel rögzített mozgóképek dokumentálják az elmúlt korok mikrotörténelmének eseményeit.

Guti Lajos informatikus barátjával, akivel a Gramofon Online óta dolgozik együtt, tavaly nyáron megtervezte első saját weboldalát, a Hangosfilm.hu-t, melyet teljes egészében legkedvesebb kutatási területének, az 1945 előtti magyar filmnek szentelt. Az oldal több funkciót is ellát, saját bloggal és Facebook-csatornával is megtámogatja az ismeretterjesztést. A Hangosfilm.hu alapvetően három fő egységben kezeli a magyar filmtörténet dokumentumait. Filmlexikonja az egyes alkotások adatsorát mutatja be a teljesség igényével, míg az ehhez kapcsolt Filmenciklopédia az alkotók, szereplők életrajzát dolgozza fel, de a filmtörténethez kapcsolható fogalmakról, kifejezésekről és gyártástörténeti jellegzetességekről is említést tesz. Harmadik egysége, a Mozilexikon talán a leginkább hiánypótló, hiszen a hosszú távú cél az, hogy valamennyi egykor volt magyarországi mozi önálló adatlapon tüntesse fel mindazt a dokumentumot, ismeretanyagot, amit sikerült megmenteni az enyészettől. A Hangosfilm.hu a tárgyszerűen felsorakoztatott tudástár fóruma, a mellé rendelt blog viszont a személyes hangvételű emlékezés helye. A századfordulós mozietikettről ugyanúgy olvashatunk itt, mint az elveszett filmekről, vagy az egyes filmek alapkutatása során tett felfedezésekről – mindez korabeli fényképek és egyéb dokumentumok közzétételével egészül ki.

A gyűjtemény tárgyi részének gyarapítása okán Kurutz gyakran megfordul aukciókon, főleg olyan online árveréseken, ahol fotók és képeslapok is nagy számban szerepelnek. De a Darabanth, a Bedő és a Hodobay rendezvényei mellett a vakszerencse is segíti a gyűjtőmunkában: rendszeresen kijár az Ecserire és más bolhapiacokra, ahol bármikor felbukkanhat egy megsemmisültnek hitt filmtekercs.

Nagy Mercédesz

Neoavantgárd és posztkonceptuális pozíciók a magyar művészetben az 1960-as évektől napjainkig

BOOK –MARKS

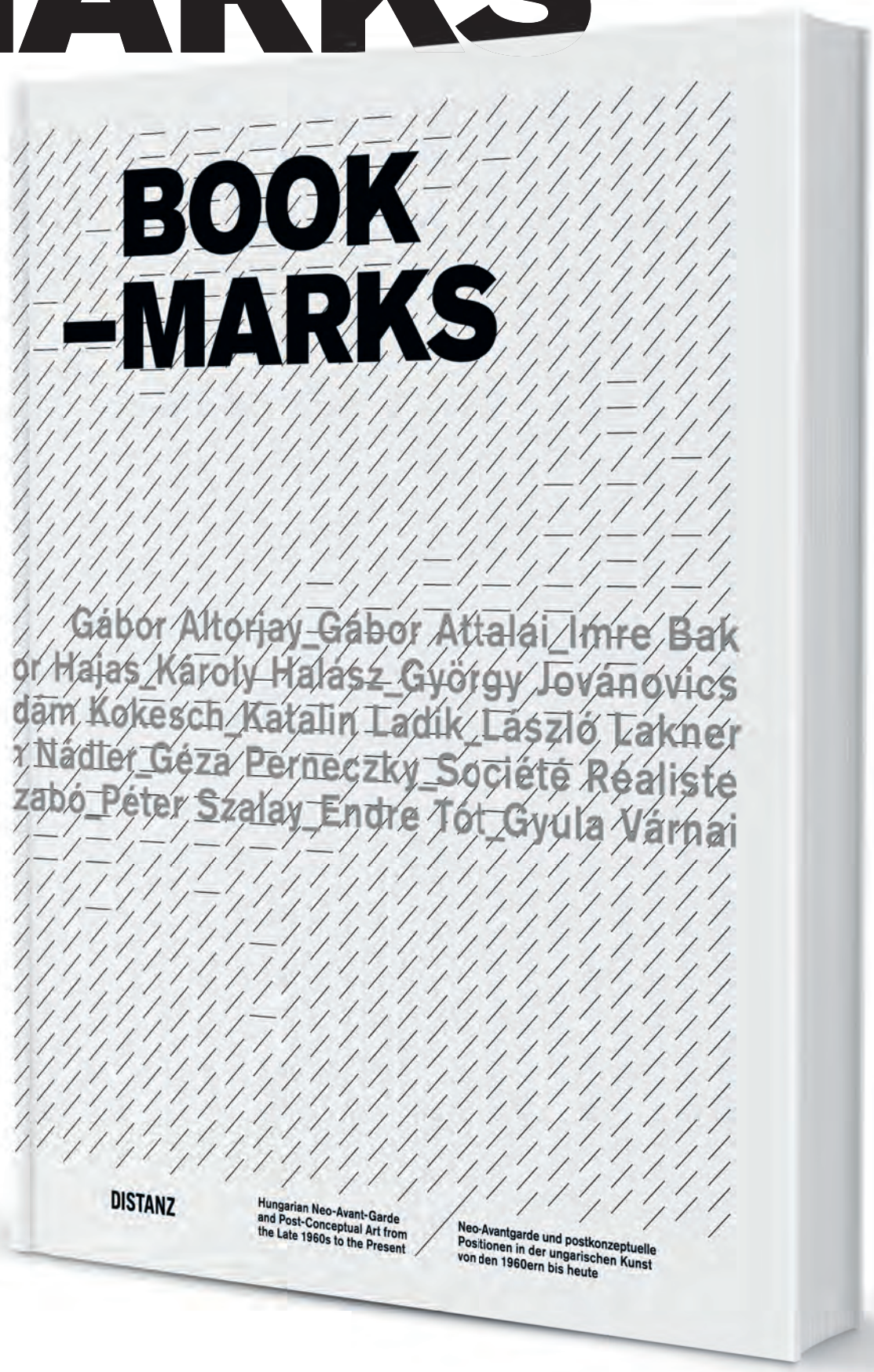

acb / www.acbgaleria.hu
Kisterem / www.kisterem.hu
Vintage / www.vintage.hu

ART COLOGNE
2015. április 16–19.
www.artcologne.com

katalógus: www.distanz.de

Szállító partner:

Maurice Ward
Art Handling

Beszélgetés Mittich Boglárkával és Patrick Urwylerrel

A Chimera arcai

Mittich Boglárka szociológus és Patrick Urwyler svájci művészettörténész számos nemzetközi és magyar intézményhez kapcsolódó, valamint önálló művészeti projekt után 2012-ben alapították meg saját galériájukat, a Chimera-Projectet, amely jelenleg az egyik legváltozatosabb, legnívósabb programmal működő művészeti magánvállalkozás Budapesten.

– Hogyan kezdődött a közös munkátok?

M. B.: A Chimera-Project kettőnk kurátori praxisa, amelyben sok személyes történelem is van. Én szociológus vagyok, Wessely Anna hallgatója voltam az egyetemen, az ő ajánlására kerültem be egy nemzetközi kutatói projektbe Berlinben, melynek Patrick is résztvevője volt. Egy éven át Berlinben éltünk, kutatói munkánk témájaként Ciprussal foglalkoztunk. Emellett Patrick művészettörténetet, én szociológiát és kulturális menedzsmentet tanultam és a Kunstraum Kreuzberg Bethanienben dolgoztam.

© HUNGART

Kupcsik Adrián: Miss Avignon, 2015
olaj, vászon, 100×140 cm

– Mindez csaknem tíz éve történt, a mai világban furcsának tűnik, hogy visszatértél Budapestre, és végül Patrick is itt telepedett le.

M. B.: Az egyetem után a Stúdió Galériában kezdtem dolgozni, és amikor az első, igen csekély összegű fizetésemet megkaptam, beláttam, hogy más utat kell választanom. 2006-tól vállalkozásfejlesztéssel és tanácsadással foglalkozom: elindítottam a saját vállalkozásomat együttműködés-, kultúra- és szervezetfejlesztés témában. Ide kötött a munkám, itt nyílt lehetőségem arra, hogy olyan kompetenciákat alakítsak ki, amelyek máshol kezdőként nem lettek volna elérhetők.

– Az elmúlt években sem a gazdasági helyzet, sem a művészeti közeg állapota nem tűnt kedvezőnek egy új galéria megnyitásához. Mi szólt mellette és mi ellene annak, hogy Budapesten próbálkozzatok?

P. U.: Általában Budapesten találkoztunk, szívesen jöttem ide. A szakmai gyakorlatomat is itt töltöttem a Trafóban és a Videospace-ben, ahová Eike később kurátorként is visszahívott. Az első önálló kiállításom a Videospace-ben a Pörgetős video projekt volt. Egyre jobban megismertem és megkedveltem a helyi művészeti közeget, izgalmasabb volt itt lenni, mint Bernben, és be kellett látni, hogy Svájcban sokkal korlátozottabb lett volna a mozgásterünk.

M. B.: Amikor elhatároztuk, hogy saját közös projektet indítunk, akkor derült ki igazán, hogy Budapest milyen sok előnyt kínál. Például a város egyik legjobb helyén találtunk megfizethető ingatlant, ez Svájcban szóba se jöhetett volna, de Berlinben se nagyon. Számos más küszöb is alacsonyabb, rizikómentesebb volt itt belekezdeni az új vállalkozásba.

– Ezzel szemben viszont kicsi a műtárgypiac és a közönség, és innen jóval nehezebb megközelíteni Európát.

M. B.: Igen, emiatt szokták Magyarországot zárványként emlegetni, de a mi klienseink jórészt külföldiek, a szakmai kapcsolatrendszerünk is nemzetközi. Majd meglátjuk, mit hoz a jövő, de most úgy tűnik, hogy ezzel a háttérrel magyar székhelyen is lehet szélesebb hatókörben, viszonylatokban működni.

– Más galériák a nemzetközi vásárokon való részvételben látják a kiutat.

M. B.: Ez attitűd kérdése is. Egy galéria nemzetközi tevékenysége nem korlátozható csupán a vásári jelenlétekre. Ez a fajta gondolkodás fejlesztésre szorul a hazai színtéren.

© HUNGART

Koós Gábor: Souvenir I., 2014
installáció, 280×185×220 cm

A vásároknak megvan a maguk üzleti logikája, de ahhoz, hogy a magyar képzőművészet be tudjon kapcsolódni a nemzetközi diskurzusba, sok más hídnak kellene épülnie. Talán nem is mindig nekünk kell külföldre menni. A Chimerában többször megtörtént már, hogy külföldi művészek meghívása által kaptunk új figyelmeket. Az OFF-Biennále is jó lehetőséget jelenthet a kapcsolatok építésében.

P. U.: A budapesti galériák nehéz helyzetben vannak, mert sokkal többféle szerepet, több feladatot kell magukra vállalniuk, mint más országokban. Svájcban például a galériák a művészek menedzselésére és az üzletre koncentrálhatnak, mert egy jól működő, kiterjedt nonprofit intézményi háttér áll mögöttük, mellettük. Itt is vannak intézmények, de sokkal kevesebb, és a művészeti színtér rendszerszerű működése, még mielőtt kiteljesedhetett volna, alaposan meggyengült. Ez a helyzet hihetetlenül rugalmas gondolkodást kíván. Ezért is döntöttünk amellett, hogy a Chimera-Project más utakat, más módszereket választ, mint a többi itteni galéria. Úgy kezdtünk bele a munkába, mintha egy intézményt építenénk, és most fokozatosan a galériás működés irányába próbáljuk fordítani a vállalkozásunkat. Szóval szerintem vannak jó kezdeményezések Budapesten, többek között az Art Factory és az AQB rezidenciaprogramja, és vannak jó külföldi kiállítások a galériákban, ám ha ezek szigetszerűek, egyszeriek, akkor nehéz figyelmet generálni. Ez strukturális probléma, mi ezért rendezzük sorozatokba külföldi programjainkat.

– Mi a ti megoldásotok erre?

M. B.: Nem könnyű balanszírozni az üzleti érdek, a művészek érdekei és az egész hazai színtér érdekei között. Mi nonprofit programokkal próbálkoztunk. Az egyik ilyen az Inter Art kiállítássorozat, mely egy-egy szcénára fókuszál cserekapcsolatok kialakításával. Ennek keretében például három egymást követő kiállításon a pozsonyi művészeti színteret mutattuk be, időközben a pozsonyi Soda galériában Koós Gábor munkáiból rendeztünk tárlatot. Ugyanezt tavaly ősszel svájci viszonylatban is megismételtük. A hatás nem maradt el, cikkek jelentek meg, és még a mai napig is érkeznek hozzánk érdeklődők Pozsonyból. Ugyanakkor elismerem, hogy az öt kiállításból nem képződött bevételünk. Ezt azzal tudtuk ellensúlyozni, hogy a Chimera mellett fölépítettünk egy másik, kreatív szolgáltatásokkal foglalkozó vállalkozást, ami finanszírozta a galéria működését. Azért mondom múlt időben, mert a várakozásokkal ellentétben már az első évben sikerült az eladásainknak visszahozni a befektetett tőkét. Mindketten más vállalkozásban is dolgozunk tehát, de ma már egyre több munkaidőt tudunk a galériára szánni, mert a Chimera eltartja magát.

– Nem gátolják a vállalkozásaitok a Chimera professzionális működését?

M. B.: A vállalkozás- és szervezetfejlesztői tevékenységem nagymértékben gazdagítja a galéria lehetőségeit, ezért nem is kívánnám feladni. A munkám pedig egyre több szállal kapcsolódik a művészeti világhoz. Az OFF-Biennále tanácsadójaként dolgozom a közösség- és szervezetfejlesztés területén. Az MKE Művészetelméleti Tanszéke projekt-, illetve együttműködés-fejlesztői munkával bízott meg. Ilyen irányú szakmai tudásomat természetesen a saját művészeink menedzselésében, karrierépítésében is hasznosítom.

Svájcban korlátozottabb lett volna a mozgásterünk

– A nonprofit projekteken túl nemzetközi műkereskedelmi vásárokon való részvételben is gondolkodtok?

M. B.: Igen. Áprilisban kiállítunk a Kölner Listén, párhuzamosan az Art Cologne Bookmarks című tárlatával, melyet három budapesti galéria jegyez. Nagyszerű teljesítmény ez a részükről, és óriási esély az egész magyar szcéna számára, hogy az elvesztett figyelmet ismét magára irányítsa. Mi Perneczky Géza, Kupcsik Adrián és Koós Gábor műveivel leszünk jelen. Folyamatban van a pályázatunk a Viennafairre, továbbá fontolgatjuk a torinói Artissimára és a Berliner Listére való jelentkezést.

P. U.: A terveink között van a bázeli Volta is, mert a svájci kapcsolatok építése fontos számunkra.

– Amikor Budapest mellett döntöttetek, óhatatlanul letettétek a voksot a magyar kortárs művészet reprezentációja mellett is.

M. B.: A Chimera programja tematikus tárlatokra épül, szinte soha nem rendezünk szólókiállítást. Kurátori koncepciók alapján hozunk létre csoportos kiállításokat az általunk fontosnak tartott témákban. Folyamatosan számos magyar és külföldi művésszel állunk kapcsolatban, például a tavalyi kiállításainkon összesen 80 alkotó vett részt. Kezdetben nem voltak képviselt művészeink, ellenünkre volt, hogy karakteres pozíciókból gyorsan összeállítsunk egy szűkebb művészkört. Inkább lépésről lépésre teszteltük a kapcsolatainkat, kerestük azokat, akikkel hosszú távon együtt tudunk dolgozni. Lassan alakuló, organikus folyamat volt, mely mostanra révbe ért. A Chimera legfiatalabb alkotója, Kútvölgyi-Szabó Áron szobrászként végzett, intellektuális, konceptuális irányultságú műveket hoz létre. Koós Gábor grafikus a fametszetet és a nyomtatás folyamatát gondolja újra, munkái fő témája az emlékezet. Kupcsik Adrián az általa kialakított festészeti nyelv révén új színfoltja a hazai és a nemzetközi festészetnek. Perneczky Géza konceptuális mail art, valamint pecsét alapú műveivel, illetve 1980-as évekbeli festészetével foglalkozunk.

P. U.: Továbbra is monitorozni szeretnénk a külföldi művészeket is, ezért hoztuk létre a Chimera Art Awardot 2014-ben. Felhívásunkra csaknem 600 pályázat érkezett a világ 74 országából. Idén a győztest két másik nemzetközi művészeti díj nyertesével fogjuk bemutatni egy kiállításon a galériában. Fontos, hogy folyamatosan sok művésszel tartsuk a kapcsolatot, de a képviselt művészek számának jelentősebb bővítése nem célunk. Magas szinten menedzselni, lehetőségeket teremteni, a karrierépítésben felelősségteljesen segíteni, az eladásokban helytállni csak így lehet, és ebben a művészeink is egyetértenek.

– A Chimera kiállításai széles horizonton mozogtak az elmúlt két évben, nyitott kurátori pozíciók és sokféle téma jellemezte a galéria működését. Milyen lesz a Chimera profilja a jövőben?

M. B.: Azzal, hogy nyilvános galériát működtetünk, ahová bárki szabadon bejöhet, részt veszünk egyfajta nyilvánosság megteremtésében, egy társadalmi diskurzusban. Sok téma érdekel, feszít bennünket. Eddig nem volt elég energiánk és nem is volt cél számunkra, hogy a kiállítások egymásra épüljenek, ebben tudatosabbak szeretnénk lenni a jövőben.

© HUNGART

Kútvölgyi-Szabó Áron: Own Fragments 1–9, 2014
vegyes technika

P. U.: A kurátori munkámban mindig egy-egy adott mű, illetve a mű által generált párbeszéd a kiindulópont az egyes témák megközelítéséhez. Van egyfajta iteráció abban, ahogy különböző munkák, gondolatok és ezek kontextualizálása elkezd érdekelni bennünket, és fontos, hogy Bogi minden témát kiegészít a szociológia szempontjaival. A magam részéről a nyitottságban hiszek, nem akarunk idejekorán beskatulyázódni. *(www.chimera-project.com)*

Spengler Katalin

Iparművészeti Múzeum, Budapest

A kontextus súlya

Kína három múzeum 5000 évet felölelő régészeti-iparművészeti anyagából küldött válogatást Magyarországra, melyet Az ősi Kína kincsei címmel állít ki az Iparművészeti Múzeum. De „hogyan ismerhető meg egy több évezredes múltra visszatekintő ázsiai kultúra művészete? Milyen összefüggések rajzolhatók fel a régészeti leletekből?” – teszi fel az adekvát, ám mégis fejtörést okozó kérdést a tárlat kísérőszövegében az anyag feldolgozására felkért kurátor, Fajcsák Györgyi sinológus-művészettörténész. Vele beszélgettünk a bemutatás körülményeiről.

Női zenészek és táncosok Zheng Rentai tábornok sírjából, i. sz. 664 előtt
mázas keménycserép, 17,6–26,5 cm

A kínai külpolitikában az utóbbi évtizedben meghatározó „soft power” irányzat, azaz a kultúra masszív terjesztésén keresztül folytatott diplomáciai hadjárat elemének tekinthető ez a budapesti kiállítás is, melynek tárgyai Prágából érkeztek hozzánk, innen pedig április közepén visszaküldik őket Pekingbe. E kétoldalú államközi rendezvények hátterében azonban ritkán áll felké-

Egyetemes uralkodó hét drágaköve: 5., a fehér elefánt, Qing-dinasztia, 1644–1911
aranyozott bronz, 27,5 cm

szült, mindkét ország szakembereit magában foglaló kurátori csapat. Így történhetett az a nem túl szerencsés egybeesés is, hogy a hazánk és Kína közötti diplomáciai kapcsolatfelvétel 65. évfordulójára rendezett programsorozat részeként a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum saját gyűjteményéből összeállított, gondosan előkészített, némely tárgyak esetében hosszas restaurátori munkával megalapozott, az ősi kínai kultúrát a maga médiumain keresztül, kínai szemlélettel körültekintően megismertető kiállítás megnyitója után pár nappal nyílt meg az Iparművészeti gyakorlatilag szinte azonos profilú tárlata.

Fajcsák Györgyit, aki egyben a Hopp Ferenc Múzeum igazgatója is, meglepetésként érte október végén a felkérés a Kínából érkező tárgyegyüttesből januárban megnyitandó (vízumproblémák miatt végül két hetet csúszó) anyag fogadására. Elmondása szerint szakmai problémák nemcsak az időzítés kapcsán merültek fel, hanem a koncepció teljes hiánya és a „turnézó” exponátumok szembetűnően nem kielégítő állapota miatt is: „Lemosatlan, korrodált felületű tárgyak érkeztek, mert sajnos a kínai kiállítási kölcsönzési sztenderdnek nem része, hogy milyen állapotban kell ezeket mozgatni. Gyakorlatilag nincs állományvédelem, a restaurálás alatt műtárgymásolatot értenek. A tisztítás, konzerválás, restaurálás közti különbség etikája kidolgozatlan. Merthogy maga a régiség fogalma is teljesen más a kínai kulturális közegben.” Emellett a szakmai együttműködés másik fájó hiányossága, hogy az 1966–1976 között tomboló kulturális forradalom értelmiségellenes pogromja következtében Kínában tulajdonképpen hiányzik az az ötvenes-hatvanas-hetvenes szakértői korosztály, amely más távol-keleti országokban ezekért a területekért felelős; akiknek szívügye lenne a régi műtárgyak megőrzése.

Egy ilyen hatalmas időszakot felölelő tárgyegyüttes kiállításon való bemutatása a kontextus megteremtése miatt is problematikus. Félő, hogy a több ezer éves kulturális múltú, Európánál nagyobb ország emlékezetes megismertetésére az ilyen széles körű merítés alkalmatlan. „Ha Kína általános maszszaként jelenik meg, sem a történeti, sem a területi nagysága nem érzékelhető. Egy fogódzó nélküli kiállítás a magyar befogadó számára értelmetlen. Ezen a tárlaton most több mint 5000 éven kell végigmenni úgy, hogy mindenből bemutatunk egy puzzle-darabot. Ha mindegyikhez felvillantom az egész puzzle-t, akkor a múzeumlátogató kultúrsokkot kap – magyarázza Fajcsák. – Sokkal célravezetőbb egy dinasztiára, vagy egy-két ezer évre, esetleg egyetlen tárgy változataira, vagy egy médiumra szűkíteni a tematikát, hogy valóban hidat tudjon építeni a kiállítás. Emellé tudatos kommunikáció és befogadói módszertan szükségeltetik, így van esélye annak, hogy emlékezetes tárlat szülessen.”

Lovas, Nyugati Han-dinasztia, i. e. 206–i. sz. 9.
festett keménycserép, 67 cm

A háttérben meghúzódó nehézségek ellenére a bemutató sok látogatót vonz, természetesen nem ok nélkül. A Xi’an-i Shaanxi Történeti Múzeum, a Nanjing Városi Múzeum és a Chengde Császári Nyári Palota Múzeum anyagai közt rengeteg felbecsülhetetlen értékű műkincs található. Fajcsák csoportosításában a tárgyak a történelmi birodalmi központok köré rendeződnek, időbeli és tematikus egységeket alkotva – ez különösen az utolsó teremben érhető tetten, ahol a kínai buddhista művészet sokszínűsége válik érzékletessé. A régészeti anyag kiemelkedő darabokat tartalmaz, így az első kínai császár, Qin Shi Huangdi sírjából származó, i. e. 221–206 között készült két cserépkatonát (ezek nagyobb létszámban 1988-ban voltak láthatók a Magyar Nemzeti Múzeumban), de mellettük kiemelendők még a Hankor sírkerámiái, különösen a lovas szobrok. A Tang-kor buddhista plasztikái és a XVIII. századi tibeti buddhista anyag, valamint a Ming-kor különösen míves arany ékszerei, melyek ritkán láthatók Kínán kívül, szintén figyelemre méltóvá teszik a kiállítást.

A szakmai egyeztetés problémái feletti aggodalmak megnyugtató ellenpontjaként említi Fajcsák, hogy Az ősi Kína kincsei után nem sokkal, április 23-án a Magyar Nemzeti Galériában nyíló új kínai tárlat már lényegesen előnyösebb szakmai feltételeken, konszenzuson alapul. A Szépművészeti Múzeum szervezésének eredményeként megvalósuló, Kína legjelentősebb XX. századi képzőművészének, Qi Baishinek (Csi Paj-si) szentelt egyéni tárlat már nem állam-, hanem intézményközi megállapodás részeként, a Munkácsy-kiállítás anyagáért cserébe jön létre. A magyar befogadói szempontból is jóval szerencsésebb megközelítésű festői életmű bemutatásának, a kontextus felvázolásának – Fajcsák szavai szerint „a kultúrsokk-kalibrálásnak” – eszközei is szélesebb skálán mozognak majd. Az előzetesen fájón hiányolt párbeszéd kialakításának szempontjából jelentős eredmény, hogy a Szépművészeti Múzeum határozott kérésére a kínai fél engedélyezte a Pekingből érkező Qi Baishi-festményeknek a Hopp Múzeum gyűjteményében szereplő jelentős művekkel való kiegészítését. Az esemény horderejét jelzi, hogy az 1957-ben 93 évesen elhunyt, rendkívül népszerű, a mai nemzetközi festményaukciók egyik legmagasabb értéken tartott kínai művészének hazáján kívül még nem rendeztek életmű-kiállítást. *(Megtekinthető április 19-ig.)*

N. M.

Több ezer köztéri mű egy közösségi weboldalon

Kozterkep.hu

Az újságírói munkában evidencia, hogy a közösségi weboldalakat, a közösségek által szerkesztett tartalmakat forrásként csak fenntartásokkal szabad kezelni. Ezekben ugyanis keverednek a pontos adatok és a tévedések, a tények és a ténynek látszó szubjektív értékelések.

Vannak azonban olyan webes közösségi projektek, amelyek feltűnően tisztulnak, vagyis egyre pontosabbak, egyre jobban használhatók. A Köztérkép is ilyen. Kilenc éve még szoborlap.hu-ként indult, kezdetben egyetlen személy, Pál Tamás „magánmániája” nyomán. Önmagát az ötlet gazdája technokrataként jellemzi, bár nekünk úgy tűnik, pusztán szerénységből, hiszen programozással foglalkozik, ugyanakkor mély érdeklődés fűzi a művészethez, ezen belül is a köztéri szobrokhoz, a városi térben megjelenő műtárgyakhoz. Fotózik is, valamint kerékpárral közlekedik, és ezekből mintha máris adná magát a gondolat: feltérképezni és webes adatbázisban rögzíteni a köztéri művek, szobrok, emlékművek helyét, adatait, történetét.

Pál Tamás ma ideje felében a Köztérképpel foglalkozik; a site tartalmait 2007 óta közösségi alapon szerkesztik, azaz regisztrált felhasználók feltölthetnek rá képet és szöveget, kitölthetnek „műlapot” – tulajdonképpen bárki, akinek a környezetében levő valamely köztéri műről információja, adatai, képei vannak. A Szoborlap nevet lecserélték, ma a projekt kozterkep.hu néven fut, és egy szoborkereső szolgáltatása is működik. Az adatokat mindenki szabadon felhasználhatja, fotók esetében a kép készítője adhat meg jogosultságokat a Creative Commons elvei alapján. Elindult a Könyvtár funkció is, ahová a témával kapcsolatos könyvek adatait lehet feltölteni. A közösség in real is működik, rendszeresek a Köztérkép-találkozók. Idén januárban a Budapest című folyóirat díjjal jutalmazta az ötletgazdát, akit februárban hosszú interjúban faggatott az ATV-ben Friderikusz Sándor.

De ami a legutóbbi idők sikereinél is fontosabb: a Köztérkép nehezen nélkülözhető médiummá vált. Az adatbázis letisztulásában és egyre pontosabbá válásában nagy szerepe van annak, hogy 2011-től szerkesztők és történészek is bekapcsolódtak a publikációs munkába. Ma nem kerül fel úgy szöveg a weboldalra, hogy ne látná hozzáértő szerkesztő. „A szoborlap.hu indulásakor azt írtam ki, nem érdekelnek az ábrázolt személyek és dolgok, csak maga a mű, maga a tárgy, amely a köztéren áll – mondja a Műértőnek motivációiról Pál Tamás. – Aztán behoztunk különböző szinteket ebbe a munkába, és a művek egyre több vonatkozása vált fontossá. Az utóbbi időben azt látni, felerősödtek a köztéri alkotások körüli viták, esztétikai és politikai csatározások, és ez a látogatottságunkon is érezhető. Bár a website-on szeretnénk teret adni a véleményeknek is, de ez a párbeszéd, vita valamiért nálunk nem alakult ki. Itt még trollok sincsenek. Ha vitatott egy szobor felállítása, értékelése, egy köztér átrendezése, akkor ezt leírjuk, magát a tényt rögzítjük, de már ez is szinte ellenzéki attitűdnek számít.”

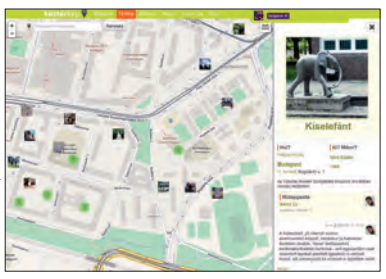

Fotók: kozterkep.hu

A Köztérkép igyekszik megmaradni annak, aminek indult. „A tagság nagy része lelkes ember, aki szeret szobrokat fotózni, így kezdődött el az egész. Kezdetben a hangulatra mentünk – mondja Pál Tamás. – Aztán 2008–2009 körül megjelentek nálunk olyanok is, akik azt mondták, hogy most már tegyünk rendbe bizonyos dolgokat, szórjuk ki a pontatlanságokat. A precizitás persze valamennyire megfojtja a hangulatot, de elkerülhetetlen, ha komoly dolgot akarunk csinálni.”

A közösségi szerkesztés óriási előnye, hogy működik – tartja a projektgazda –, a közösség olyan tartalmakat hoz össze, amilyet profi lexikonszerkesztői stábbal lassabban, vagy a pénzhiány miatt csak akadozva sikerülne. Ugyanakkor ezt az adatbázist – jellegéből adódóan – folyamatosan pontosítani, tisztítani kell. Körülbelül ezer tag van most a Köztérképen, közülük 250–300 már tevőlegesen is alakított valamit a tartalmon, de a műlapok 90 százalékát mindössze 40 ember hozta létre. „Körülbelül 22 ezer lapnál és 1700 fotónál tartunk most. Ez nagyon sok ember hobbija, önkéntes munkája, lelkesedése. A közösségi szerkesztés mindenkori folyamatát pedig így foglalhatnám össze: most nem jó semmi, de a jövőben egyre jobb lesz. Anynyiból egyszerűbb a helyzet, mint a Wikipédiánál, hogy itt nem kell hosszú szövegeket megírni, tényleg csak adatbevitel zajlik, nagyon kötött a folyamat. Viszont pár kattintással szerkeszteni, pontosítani lehet az adatokat, amit a közösség rak össze, és ezért egyre megbízhatóbb a website.”

Pál Tamás kevés dologban annyira biztos, mint a Köztérkép és a pénz viszonyában. Nem pályáznak fejlesztésre, nem hajtanak hirdetésekre, és intézményi támogatóktól sem fogadnának el pénzt. A projektgazda szerint ezzel ugyanis teljesen más síkra terelnék a munkát, és azonnal kiszolgáltatnák a projektet a szükségképpen hullámzó bevételeknek. „Azt gyorsan eldöntöttem, nincs értelme arra törekedni, hogy anyagilag önfenntartó legyen a projekt. A megélhetésem egy kis cég vezetéséhez köt, tudom jól: egy fél élet elmegy az adminisztrációra. Ha a Köztérkép a bevételre hajtana, az azonnal olyan kötelezettségeket jelentene, amelyek az alaptevékenységtől vesznek el időt és energiát. Nem akarom egy gazdatesthez hozzákötni magunkat, mert ezzel kiszolgáltatottá válnánk. Most úgy növekszünk, ahogy a dolog belső dinamikája engedi.”

Nagy Gergely

Emlékművek és szoborállítási gyakorlatok Magyarországon

Lenin, István, Öcsi, náci

(folytatás az 1. oldalról)

A köztér és a magántér Európában a XVIII. század végén kezd elválni egymástól. Innentől fogva beszélhetünk magán- és közösségi viselkedésről. Bár az indulásnál még ott voltunk, szocialista vargabetűnk révén a térhasználat kultúrájában is lemaradtunk Európa nyugati részétől. Magyarországon a közösségi tér még mindig nem az emberekről szól, hanem a hatalomról. Az emberektől nem azt kérdezik meg, hogy mit szeretnének, hanem azt, hogy melyik változat felel meg nekik abból, amit a politikusok felkínálnak nekik. Nagyjából ezt hívják a lakosság bevonásának. Elterjedt formája a közterek valódi közösségi használatának Magyarországon egyelőre nincs. Budapesten talán az Erzsébet tér volt a legígéretesebb kísérlet arra, hogy milyen lenne egy modern városi park, ahol az emberek egyszerűen élhetnek anélkül, hogy bárki is történelmi leckéket akarna bifláztatni velük. A teret azonban felújítás címszóval átalakították, korszerű szobraitól megfosztották.

A magyar köztér a szobrok forgószínpada. A kiegyezés utáni évtizedek az 1848-as eseményekkel kapcsolatos és a magyarság történelmi tudatát erősítő emlékművek fölállításával teltek. Az I. világháború után a köztereken a Trianon-traumát dolgozta föl az ország, később a Horthy-éra ünnepelte itt magát. 1945 után felszabadulási emlékművek, Lenin- és Sztálin-alakok és szocialista zsánerszobrok árasztották el az országot, majd a kilencvenes években megindult az 56-os emlékművek és a Szent István-szobrok inváziója. Ma ismét Trianon- és turulszobrok kerülnek a közterekre.

Köztéri szobrászatunkat a szoboreltávolítások legalább annyira jellemzik, mint a szoborállítások.

Eleven Emlékmű, a háttérben Párkányi Raab Péter német megszállási emlékműve, 2014

Minden korszak különös figyelmet fordított az előző időszak szobrainak likvidálására, de egyként megkímélte a kiegyezés után meginduló szoborállítás mementóit, mert ezek eleve konszenzusos alapon kerültek a helyükre, és ez a nemzeti konszenzus végighúzódott a korokon. Hasonló okból maradtak meg országszerte az I. világháborús katonai emlékművek és szobrok is. A felszabadulási és tanácsköztársasági emlékművek, a szocialista zsánerszobrok mára jórészt eltűntek köztereinkről; 42 kiválasztott mű egy elfogadható társadalmi egyezségként a budaörsi szoborparkba került, néhány azonban ma is eredeti helyén áll. Valamiért megmaradt a szolnoki Tiszaliget bejáratánál álló Fáklyavivő, Salgótarjánban is áll még Somogyi József Felszabadulási emlékműve és Tar István Fegyvert fogó munkása. Mostanában a legnagyobb közfigyelmet Károlyi Mihály és József Attila budapesti szobra kapta, mindkettő útban volt a Kossuth téri átalakítás koncepciójában. Károlyit elszállították, majd 2012-ben Siófokon újra fölállították. József Attilát végül csak arrébb helyezték; voltaképp a korábbinál jobb helyről nézheti a Dunát.

A képzőművészek közül a szobrász van a leginkább ráutalva a megrendelőre. Kiszolgáltatottsága jóval nagyobb, mint az építészé, hiszen építeni muszáj, szobrot emelni nem. A szobrászat hagyományos mozgástere beszűkült, magánmegrendelő, mecenatúra nincs. Még a szocreál is bőkezűen bánt a lakóépületek díszítőszobrászatával, míg ma lakóépületen elvétve láthatunk szobrot. Kelemen Zénó Madárkája egy társasház homlokzatán a Nagytemplom utcában, vagy Szántó Tibor Páros hollója egy Holló utcai lakóház két oldalán ritka kivétel. A sokat kárhoztatott aczéli időkben a beruházás meghatározott arányában kötelező volt társművészetet alkalmazni a középületeken. Ma az építész díszít a saját formai és szellemi képességeivel. Így kerül aztán gömb az oszlopra, acélcsőgrafika vagy gépalkatrész-allegória a homlokzatra. Néha a plázák és a bankok dobnak némi koncot a megrendelés után sóvárgó, szökőkútban erős szobrászoknak. Ezen túl szinte kizárólag az állami, önkormányzati megrendelések maradnak.

A mai magyar szoborállítási gyakorlatot leginkább az a Bill Gates által is vallott filozófia hatja át, hogy fölösleges jobb terméket gyártani az embereknek annál, mint amit megvesznek. Hiba lenne konszenzusnak nevezni a műkedvelő polgármesterek által dugványozott zsánerszobrokat annak alapján, hogy az embereknek tetszik, hiszen lám: szívesen fotózzák magukat velük. Több forrás is nagyjából Marton László 1989-ben, Budapesten avatott Kiskirálylány-szobrától datálja az új magyar zsánerszobrászat indulását. A szépelgő mű akkor a szocreáldömping ellensúlyozására és a szolnoki Tiszaliget bejáratánál álló Fáklyavivő, Salgótarjánban is áll még Somogyi József Felszabadulási emlékműve és Tar István Fegyvert fogó munkása. Mostanában a legnagyobb közfigyelmet Károlyi Mihály és József Attila budapesti szobra kapta, mindkettő útban volt a Kossuth téri átalakítás koncepciójában. Károlyit elszállították, majd 2012-ben Siófokon újra fölállították. József Attilát végül csak arrébb helyezték; voltaképp a korábbinál jobb helyről nézheti a Dunát.

Fotók: a szerző felvételei © HUNGART

Kelemen Zénó: Élet menete, 2014

szült, és a híguló diktatúra helyett adott egy „egyszerűen csak kedves” alakot, amit aztán lassan követtek a többiek. Nem lett volna semmi baj, ha a Pesti srác a Corvin mozi előtt, a Pocakos csendőr az Október 6. utcában vagy a volt tévészékház sarkánál sasszézó Reagan a megújuló zsánerszobrászat gyakorlókörei lettek volna, melyek után kiforrottabb szemlélet jön. Ezek a szobrok azonban csak a rést tágították, és egyszer csak hirtelen kibuggyant minden, ami addig bent erjedt, és beterítette az egész országot. Mélyi József már 2010-ben elszabadult hajóágyúnak nevezte köztéri szobrászatunkat, holott akkor Magyarország még plasztikai sivatag volt a mai állapotokhoz képest – bár már ő is látta a Kutyás lányt a Vigadó téren, és állt már Kati néni szobra Székesfehérváron, ahogy Kaposváron a csacsifogatos Rippl-Rónai is.

Az utóbbi időben riasztó jelként tapasztalhatjuk, hogy a jobb agyféltekés tanfolyamok bárgyú élethűsége a köztéri szobor kötelező elemévé vált, lassan bármiféle absztrakcióra képtelen lesz a szobrász – pornográf filmeken felserdült férfiaknál figyelhető meg az impotencia analóg formája. Mióta a szobrok nálunk is kezdtek lemászni a talapzatokról, már csak idő kérdése volt, hogy mikor válik ócska közhellyé a formabontó újító gesztus. Nem tudni pontosan, mikor, de tény, hogy már megtörtént. Melocco Miklós padon ülő magányos Adyjától eljutottunk oda, hogy Teleki Pál szobra alá egy frissen vásárolt, szinterezett köztéri pad került 66 000 + áfáért, és ez már senkinek sem tűnik fel. A Hild tér Rikkancsa 2012 óta, Columbo és Roskovics Ignác a Dunakorzón 2014 nyara óta szórakoztatja a közönséget, és van egy rossz hírünk: Puskás Öcsi Óbudán csak bemelegít, jön a focisták végtelen áradata.

A mostanában átadott zsánerszobroknak immár leplezetlen célja az a fajta populista attrakció, amit Farkas Ádám balatonfüredi Bujtor-szobrának átadása kapcsán így fogalmazott meg a lelkesült helyi tudósító: „A köztéri alkotás már most a város egyik új turisztikai látványossága, egy új klasszikus, az egyik kihagyhatatlan szuvenír a városból. Még csak két napja áll a téren, de a járókelők máris birtokba vették a szobrot – viszik magukkal Bujtor Istvánt, viszik magukkal Füredet.” Az idill fokozható: ha szerencsénk van, hamarosan láthatjuk és hallhatjuk Wass Albert versmondó szobrát Egerben.

Nem baj, ha nem mindenki magasan művelt a szobrászat terén,

© HUNGART

Kiss István: Munkásmozgalmi emlékmű, 1976, Memento szoborpark

de egyszer csak föl kellene tűnnie, hogy a köztér nem másod- és harmadvonalbeli szobrászok és műkedvelő polgármesterek privát klubja, hanem a Köz Tere. Kellene valamilyen gátlás ahhoz, hogy Kocsis Máté ne akarja egy szuszra fölavatni egyetlen szobrász három köztéri csuklógyakorlatát ugyanazon a téren. Szolnok főtere már Guinness-rekord gyanús: Kligl Sándor rendezte be sokat ígérő című nagy bronznippekkel (Fiú kutyával, Gördeszkás fiú, Kövön ülő kislány babával, Fiatal pár farmerban, Horgász). És a történet talán itt nem ért véget, mert egy riportban a szobrász fenyegetően megjegyezte: „számtalan ötletem van még.” Bár a zsánerszobroknak sok az ellenzője, tudomásul kell vennünk, hogy senki sem kényszeríthető erőszakkal a magasabb szintű szobrászat befogadására; ezek a tárgyak valós igényt szolgálnak ki. Egyes vélemények szerint tönkreteszik a várost, mások megengedőbbek. Wesselényi-Garay Andor építészteoretikus szerint Budapest egy remek, hárommilliós, magasan jegyzett nagyváros, ami épp attól világváros, hogy sok mindent elbír.

Noha a magyar köztéri szobrászat jellemzően a hatalom ízlését szolgálja ki mind heroizmus, mind az ócska giccs szintjén, van néhány jelenség, ami apró elmozdulásokat jelent a közízlés és a térhasználat formálásában. A hazai szobrászat mai képéhez szervesen hozzátartozik Szőke Gábor Miklós, aki széles sávot fedett már le sajátos munkáival. Műfaja a karakteres és monumentális, gesztusszerűen összeácsolt lécszobor, mely már csak a készítés sajátosságainál és méreténél fogva sem lehet „cuki”. Szőke kiszolgáltatottsága nem hasonlítható a hagyományos, kőben és bronzban dolgozó művészekhez, hiszen installációit kisebb költségvetésből is föl lehet állítani. Szobrai hordoznak ugyan egyfajta trendi modorosságot, de kétségtelenül korszerű szobrászatot művel. Szőke maga is új típusú művész, aki jól menedzseli magát. Projektben gondolkodik és teamben működik, kezében tartja a kivitelezés, a logisztika és a kommunikáció szálait. Olyan szociális projektekhez is előszeretettel adja a nevét, mint a szakácsi tigris és a bódvalenkei patak partjára készített Sárkány-teregető. Köztéri szobrászatunk térképéről hiba lenne kihagyni Kő Boldizsárt. A Zöld Péter játszótérrel debütált grafikus teammunkában készült játszóterei a szó művészettörténeti és jogi értelmében nem szobrok, de plasztikai értéket képviselnek, és komoly alternatívát kínálnak az ócska zsánerrel szemben. A Zöld Péter a Millenárison áll, de épült ehhez hasonló játszótér Visegrádon, Aquincumban és Nagycenken is. Idetartoznak ezek a játszóterek azért is, mert vizuálisan gazdag, valódi konszenzusra épülő térhasználatot előlegeznek meg.

A közteret amúgy az emberek előbb-utóbb magukévá teszik, és finoman, de határozottan formálják is. Az interaktív használatbavételt több apró gesztus is jelzi az országban. Gerillahorgolók, gerillafestők és gerillakertészek bukkannak föl projektjeikkel, akik meghökkentik, mosolyra bírják a komolykodó környezetfogalomhoz szoktatott lakosságot, és néha elhitetik, hogy közük van ahhoz a helyhez, ahol élnek. Pécsett pár éve tréfából Mikulás-sapkát nyomtak a köztéri szobrok fejébe, amit az önkormányzat először eltávolított – ma már legális civil interakció. Sajátos közösségi köztéri alkotás a pécsi lakatfal, állítólag egy érettségizett osztály teremtett vele hagyományt. A város nem számolta föl a falat, arculati elemének te-

Jaume Plensa: Lélek XII., 2005
Művészet a tavon, 2011

kinti, a városlakók és a turisták maguk építik ezt a profán emlékművet maguknak. Magas intellektuális értékeket hordoz a dabasi Trafik Kör Kortárs Művészeti Egyesület tevékenysége – ők irodalmi idézetekkel installálnak buszmegállókat.

Kelemen Zénó szerint át kellene értelmezni a köztéri szobor időbeni

jelenlétét, és olyan anyagokból kellene a műveket készíteni, amelyek 10-15 évet kibírnak, az idő majd közben eldönti, hogy fontos-e a szobor a térben. De ennél rövidebb távú ciklusok is lehetővé teszik, hogy egy szobor kifejtse hatását. 2011-ben nemzetközi szoborkiállítás valósult meg a városligeti tavon Művészet a tavon / Art on Lake címmel, hogy a közpark kapcsán legyen valami szép emlékünk is Baán Lászlóról. Megemlítjük továbbá 2006 és 2007 budapesti Tehénparádéját, amely művészeti happening volt, még ha a kommersz is.

A köztéri szobrászat új dimenzióját feszegeti a budapesti Római-parti Kőkertet létrehozó Kánya Tamás, aki uszadékfából és kavicsokból épít kompozíciókat. Különös szobrait a Duna-parton állítja, ahol azok részben az áradások, részben a közönség látogatásai révén sérülnek, megsemmisülnek, majd Kánya újraalkotja őket. A Kőkert egyfajta interaktív szobrászat is, hiszen a munkákat néha a Facebookon folyó szavazás hatására módosítja a művész, és az is előfordul, hogy a közönség belerajzol vagy beleír az „alkotásba".

Kánya Tamás: Kőkert (részlet), 2015

Lassan irodalma nő a szobrok elleni tiltakozások modern kori történetének is. Ha a hatalom a szoborral üzen, az állampolgár is a szobron keresztül üzen a hatalomnak. Bizonyos értelemben a színesfémgyűjtés és az öncélú vandalizmus is véleménynyilvánítás, hiszen egy nagyon erős társadalmi tabu megszegésével jár. Ezek után a leggyakoribb szoborrongálási mód a festékkel való leöntés. A leöntési szimbolikában a vörös szín vezet, melyet pártállástól függetlenül alkalmaznak a szoboröntögetők. A vörös festékkel való leöntetésben a rekorder alighanem Károlyi Mihály Kossuth téri szobra volt. De vörössel öntötték le Antall József, Winston Churchill, Mustafa Kemal Atatürk, Wass Albert, Klebelsberg Kunó és Tormay Cécile szobrát is. Trianon-emlékművet ugyanúgy öntöttek már le vörössel, mint 56-ost. Új fejezetet nyitott a leöntés műfajában 2012-ben Dániel Péter, aki vörös festékkel öntötte le Horthy Miklós életnagyságú faszobrát, majd tettének bizonyítékát közzétette a Facebookon. Böszörményi István, aki maga is szobrász, jelképesen finomliszttel öntötte le az avatáskor Weöres Sándor pécsi szobrát, mert etikátlannak tartotta, hogy alkotója, Kligl, tagja volt a szobrokat bíráló bizottságnak, mindamellett a művet is giccsnek tartotta.

A szobron keresztüli üzenetként 2009-ben disznólábakat helyeztek Pauer Gyula Duna-parton felállított vascipőibe, 2012-ben a Raoul Wallenberg-szobor nyakába akasztottak disznólábat; 2011-ben Kulcsár Gergely, a Jobbik képviselője beleköpött a vascipők egyikébe. 2011-ben a XII. kerületi turulszobrot szemeteszsákkal és vécépapírral csomagolta be a Joggal a Jobbik ellen Facebook-csoport. Az eseményt dokumentálták, a fotót közzétették. 2013-ban a Clark Ádám téren tartott demonstráció végén Kónya Péter, a Szolidaritás vezetője egy Orbán Viktort ábrázoló, bronzszínű hungarocellszobrot leplezett le, ezt aktivisták azonmód ledöntötték, mintegy megismételve a Sztálin-szobor ledöntésének rituáléját. A csizma a talapzaton maradt. SI-LA-GI (Szilágyi Szabolcs) képzőművész tiltakozó performanszsorozat alkalmával becsomagolta és feliratokkal látta el az általa vizuális környezetszennyezésnek tartott szobrokat, akcióit dokumentálta, és közzétette a világhálón. 2012-ben a Kézimunkások Szakszervezete nevű gerilla kötőcsapat hosszú színes sálat kötött József Attilának, védelemképpen a szobor bejelentett eltávolítása ellen. A sálat szoborrongálás vádjával eltávolította és elkobozta a hatóság. A magyar köztéri kommunikáció sajátos opusa Makovecz Imre és Péterfy László 1996-ban felállított illegális emlékműve az I. kerületben „Azok emlékére, akik nem haltak meg, de az életüket tönkretették". A műfajánál fogva is izgalmas, kompakt konténeremlékművet egyszerűen bedaruzták egy tabáni helyszínre, felavatták és távoztak. A művet a város nem távolíttatta el. A köztéri üzenet történelmet író epizódja napjainkban az Eleven Emlékmű, mely a Szabadság téren felállított német megszállási emlékmű helyszínén zajlik folyamatosan. Ellenkiállítás nyílt, és az átadás óta folyamatos a demonstráció, mely moderált közös beszélgetésekben nyilvánul meg.

© HUNGART

Kolodko Mihály: Roskovics Ignác, 2014

Kő Boldizsár–Czér Péter: Mátyás király történelmi játszópark, 2010, Visegrád

Pótó János történész szerint az emlékműállítás kényszere abból fakad, hogy valahol el kell mondani az ünnepi beszédet. Értelemszerűen a szobrok is ezt a helyzetet szolgálják ki: az emlékezés pillanatának jól megfoghatónak kell lennie. Emlékhelyeink többnyire a politika és a politikus szemszögéből kénytelenek megfogalmazni a helyet. Teljesen más szempontú megközelítés a londoni Hyde Park Diana-emlékforrása, egy hatalmas köztéri plasztika, amely körül emberek piknikeznek, a benne áramló vízben gyerekek tapicskolnak, mindez maga az emlékezet. Budapesten is megtalálhatók Gunter Demnig botlatókövei, melyeket 1995 óta helyeznek el európai települések utcáin: a holokauszt nagyemlékezetének apró darabjai, nem igényelnek egyetlen központi helyet.

Emlékműállításunk változása ma abban nyilvánul meg, hogy a figuralitás háttérbe szorul, az emlékmű konceptuálissá válik. Noha már evidencia, hogy az emlékmű nem kizárólagos szobrászkompetencia, a többnyire építészlogikával operáló konceptmű és a szobrászat nyelvén megfogalmazott emlékmű között van a különbség. F. Kovács Attila 1956-os emlékműve, valamint Széri Varga Géza és Széri Varga Zoltán Katyn-emlékműve esetében ez látszólag nem nagy, hiszen mindkettő egy nagy kubus, ám a nyelvhasználatból világosan kiderül, hogy az egyik építészeti, a másik szobrászati elgondolás. Az építészeti művek többnyire egyszerű képletekkel dolgoznak: F. Kovács Attiláé utcakövekből épített hatalmas kocka, amely felszínére vésett neveket sorol. Hasonló logika mentén halad a budapesti Trefort-kerti emlékmű, melyet 1 cm magas, 200 m hosszú munkaként határoznak meg alkotói, hiszen a téglaépület fugájába süllyesztett bronzrúdról van szó, melyen egymás mellett sorakoznak az egyetem II. világháborús áldozatainak nevei. A konceptmű kockázata a közhelyesség. Nem tudni, hányszor használható még föl szimbólumként a bazaltkocka, és mikor válik kínossá, hogy egy emlékmű leírásánál a nevek és a bevésett karakterek száma legyen a mérték, amivel az alkotás jelentőségét igyekeznek kiemelni. Az i-ypszilon csoport munkája, az Ötvenhatosok terén álló emlékmű sok vita tárgya, holott erős szimbolikával és kevés közhellyel jeleníti meg egy forradalom kibomlásának és működésének mechanizmusát. A magányos, majd egyre sűrűsödő rozsdás oszlopokból fokozatosan ragyogó acéllá forró alakzat ritkásabb oszloperdejében szétbontott műszaki cikkek maradványai és a praktikusan adódó lehetőség miatt szükségszerűen felbukkanó vizelet és fekália segít árnyalni a homogén forradalomképet. Van kockázata, ha az építész szobrászkodik, és ezt ez az emlékmű is jól illusztrálja – de ennek nincs köze a kompozíció alternatív illemhely mivoltához. Az egyszerű algoritmuson alapuló allegória – a magányos rozsdás oszlopok összeforrása egyetlen ragyogó pengébe – hirtelen megbicsaklik, amikor a penge hajóorr módjára tör utat maga előtt. Ide bizony már szobrászati megfogalmazás kellett volna; a közhelyesen alkalmazott bazaltkockák sem hajlandók plasztika módjára viselkedni. Az emlékműtől nem messze felállított Időkerék is bizonyítja, hogy az építészet és a szobrászat más nyelvet beszél, és halandzsa lesz belőle, ha nincs tolmács.

A Dohány utcai gettóemlékmű sajátos alkotás, amelyben az építészeti matematika mellett az architekturális egyenlethez ornamentális elemek csatlakoznak, de nem ezért válik ki a közhelyes konceptművek sorából. Az emlékmű valójában egy kapu, melynek szakrális voltát nem csonkítja a puritán funkcionalitás sem – a koncepció világos, a szakmai nyelv pontos, ezért a szűk tér adta lehetőségek között is megvalósul az emlékezés gesztusa.

A tér a kulcsa Kelemen Zénó Az élet menete című szobrának, amit a kiírt pályázati helyszín helyett beszorítottak az Erzsébet híd pesti lábánál lévő apró zöldszigetre, megfosztva ezáltal a teljes vizuális befogadás lehetőségétől. Kelemen Zénó szerint a szobor a térben hat. Ha nincs tér, nincs szólásszabadság.

A magyar köztéri szobrászatról nem szabad ma úgy beszélni, hogy a Szabadság téri német megszállási emlékmű ne kerüljön részletesebben is szóba. Az emlékmű két – a mai magyar közállapotokat, közgondolkodást és politikai berendezkedést pontosan körülrajzoló – happening párbeszéde. Fölállítása jellegzetes politikai happening, amire a fölállítás óta ellenkiállítás és civil tiltakozás reflektál szünet nélkül. Az emlékmű nagyvonalú politikai gesztus lett volna a választóközönségnek, de minden tekintetben félresikerült. Mint szobor pitiáner, mint gesztus sohasem valósult meg. Kevés kínosabb dolgot lehet elképzelni, mint egy olyan tárgyat, amiről a miniszterelnök adja ki írásban az igazolást, hogy műalkotás, és történelmileg hiteles, de senki sem vállalkozik a fölavatására. Ezt az emlékművet nem merik fölavatni, ott áll a lét mezsgyéjén. Heller Ágnes szerint már megszűnt létezni, helyét átvette az Eleven Emlékmű csoport rendezvénysorozata – az emlékezettel kapcsolatos valódi társadalmi diskurzus. Alkotója, Párkányi Raab Péter szerint az emlékmű történetében „egy-két újságírót és történészt leszámítva két jó szándékú szereplő van: a kormány és én". A mondatból következik, hogy a mű csupán ennek a két szereplőnek volt fontos. A szobor és a körülötte folyó maszatolás hazugsága nem csak a Magyar Tudományos Akadémia által is deklarált történelemhamisításban merül ki. A másik nagy hazugság, hogy sem a náci, sem a szovjet diktatúra nem egyetlen központi utasítás nyomán összeállt történelmi tragédia. A helyzet az, hogy a nagy utasítás alatt apró helyi utasítások tömege valósult meg, ezekre mondtak sorban igent az emberek – vagy nem mertek nemet mondani. A rendszerek totalitása ezekben a kimondott apró igenekben és ki nem mondott nemekben teljesedett ki.

Fotó: Holland Kati

A Kézimunkások Szakszervezete gerilla kötőcsoport szolidaritási akciója a hajléktalan emberekért, Budapest, 2012

Nem egyetlen nagy állításból, hanem kis állításokból álltak össze a hazugságok is, miképp később apró, fölvállalt nemek és kimondott igazságok kezdték ki ezeknek a hatalmaknak a falait – ahogy ez most is történik. Ilyen módon az ártatlan nép fogalma ugyanúgy értelmezhetetlen, miképp a bűnös népé. Bűnösök és ártatlan áldozatok vannak, fölmentés pedig nincs, és nem is lesz.

Tóta József

Biksady Galéria, Budapest

Nemzetközi műtárgysziget

Három és fél éve működik a Falk Miksa utcában egy galéria és aukciósház, amelynek kínálata – néhány név kivételével – talán autentikusabb lenne Svájcban vagy Németországban, mint Budapesten. A Biksady Galéria tulajdonosai és vezetői makacsul kitartanak az eredeti koncepció mellett, és úgy tűnik, hogy beválik az elszántság: egyre jobbak az eladási arányok, és már a magyarok is bátrabban licitálnak.

A galéria a Lipcsei iskola művészeinek kiállításával nyitott 2011 szeptemberében – ez a tárlat megadta az alaphangot, és a majdani programból is sokat sejtetett, hiszen a vállalt tematika szerint a tulajdonosok friss, nemzetközi anyagot kívántak behozni a magyar piacra. Ehhez megvolt a kapcsolata a korábban a Nagyházi Galériánál is megfordult, de több évig Németországban élt Sipos Dánielnek, valamint testvérének, a képzőművész Izsák Sipos Szilárdnak és a hozzájuk üzletvezetőként csatlakozó Kalmár Ervinnek, aki Nagyháziéknál évtizedes tapasztalatot szerzett egy aukciósház működtetésében. Sipos Tünde frissen végzett művészettörténész az iparművészet különböző területein is járatos, szakdolgozatát ebben a témában írta. Nem volt titok, hogy – 2013-ban bekövetkezett haláláig – mentorként mögöttük állt László Károly, aki a galéria működtetésében nem vett részt, de ízlése megjelent a kiállításokon és a kínálatban – különösen ami a konstruktív-geometrikus művészetet illeti.

A májusi és decemberi művészeti árverések kezdetben nagyjából olyan anyagot mutattak fel, ami más, több műfajban gondolkodó aukciósházakra (például BÁV, Nagyházi, Pintér) is jellemző, és mivel a Biksady a válság kellős közepén indult, az eladási arányok is ennek megfelelően alakultak. Ugyanakkor rendeztek és rendeznek ma is olyan tematikus árveréseket (fotó, sokszorosított grafika, konstruktív-geometrikus művészet, keleti tárgyak, szőnyegek, retró műtárgyak és bútorok, régi műszaki berendezések), amelyek üdítően hatnak a piacon. Itt sok esetben külföldi darabokról van szó, egymás mellé kerülnek Thilo Maatsch, Christian Schad, Yves Laloy, Marcello Morandini, Kassák Lajos, Forbát Alfréd, Molnár Vera, Lantos Ferenc és Beöthy-Steiner Anna egyedi és sokszorosított grafikái; Gorka Géza és Borsos Miklós mellett olasz és német designerek tárgyai a hatvanas–hetvenes évekből. Sipos Dániel folyamatosan tartja a kapcsolatot a külföldi (elsősorban német) galériákkal, beadókkal, akiktől a tételek egy része érkezik, és mivel az internetnek köszönhetően a vevők bármikor bárhonnan jelentkezhetnek, a licitálók többsége szintén az országhatárokon kívül él. Arra a kérdésre, hogy ha a választék és a vevők jó része is külföldi, nem lenne-e érdemes például Berlinben működtetni a galériát, Sipos Dániel a 2011-ben adódott lehetőséget és az internetet hozza fel indokként Budapest mellett. Ma már olcsó és gyors a szállítás Európán belül, így a logisztikai nehézségek sem tartják vissza az érdeklődőket: egy fotelt pár nap alatt 20-30 euróért el lehet szállítani Párizsba.

Marinus A. Vljim: 3 szék
festett fa, fém

Mára némileg változott az arány, létezik egy szűk, de elszánt hazai vevőkör, amelyik szívesen vásárol néhány tízezer forintért jelzett, számozott szitát, német, olasz, skandináv designbútort a hetvenes évekből, miközben külföldön komoly piaca van az ilyesminek. Talán a legjobb eladási arányokat a szőnyegaukciók hozzák, itt a tételek 80–90 százaléka vevőre talál. A galéria célja, hogy az alacsonyabb értékű műtárgyak révén fiatal vevőkkel bővítsék a gyűjtőkört, és a tavalyi eredmények már őket igazolták: kifejezetten jó évet zártak. Eddigi rövid történetüket már több rekord is fémjelzi: Kernstok Károly Hazafelé című olajképe 14 millióról 65 millió forintért kelt el, de néhány napja is született meglepetés, amikor Bridget Riley egyik 1965-ös szitájának árát 240 ezerről 1,7 millióig verték fel – a nyertes vevő természetesen külföldről jelentkezett. Máig nem sikerült megfejteni, hogy miért ért egy látszólag szokványos szamovár 1,2 millió forintot: ezt mindössze ezer forintról indították Köpeczi Béla irodalomtörténész és kultúrpolitikus hagyatéki aukcióján. A Köpeczi-féle anyag, miként egy korábbi porcelán- vagy óraaukció is, azt mutatja, hogy a galéria kisebb értékű műtárgyak árverezését sem véli elhanyagolhatónak; külföldön bevett szokás a kiemelt művészeti aukciók mellett pár eurós liciteket is tartani.

Molnár Vera: Kompozíció, 1974
szitanyomat

Két árverés között továbbra is nyitnak tárlatokat, a lipcseit a Convoy Berlin követte, majd rendeztek két fotóbemutatót: két, Párizsban élt magyar fotográfusnő, Landau Erzsi (Ergy Landau) és Kelenföldi Telkes Nóra (Nora Dumas) tárlata mellett az orosz származású, Berlinben, majd Párizsban divatfotósként működött Genia Rubin munkáit lehetett látni a Falk Miksa utcában. Az Él-vonal magyar, de külföldön hírnevet szerzett konstruktív művészektől (Moholy-Nagy, Csáky, Ébneth, Forbát, Huszár Vilmos) válogatott alkotásokat, a kortársak közül eddig Matthew Hindley, Kyan Smith, Hencze Tamás, Balogh Csaba és Ghyczy Dénes kapott lehetőséget kiállításra a Biksady Galériában.

Gréczi Emőke

A BÁV 9. grafikai kamaraaukciója

Van remény a grafikai piacon

Az elmúlt években nem sokat változott a grafikák mostohagyerek státusa a hazai árveréseken. Az árszínvonal nagyobb mértékben marad el a festményekétől, mint a nemzetközi gyakorlatban, és a kifejezetten papíralapú munkáknak szentelt aukciók is megritkultak. Tavaly novemberben a műfajra szakosodott Arte Galéria árverése halvány reménysugarat jelentett, amit most tovább erősített a BÁV grafikai kamaraaukciója. Látványos piaci fellendülésre aligha lehet számítani, de e téren a kis lépéseknek is örülni kell. Jó hír, hogy a kalapács alá került 160 tétel – zömmel XX. századi magyar mesterek munkái – közel 60 százaléka elkelt, s ezek több mint a felét legalább ketten szerették volna megszerezni.

Az esemény sztárja Kádár Béla Fiatal lány lepellel című temperája volt, amely 480 ezer forintos induló árától 850 ezerig jutott. Elkelt – igaz, csupán egy licitlépcsőt emelkedve – Scheiber Hugó ugyanennyiről indított rabbiportréja is. Kikiáltási árán, 550 ezer forintért vitték el a 32 művész grafikai lapjait tartalmazó, 35 éve 100 példányban készült Hommage à Bartók mappát. Mellettük Innocent Ferenc lánykaportréja négyszeres áron, 80 ezer forintért, Mund Hugó rézkarca 28 ezerről indulva 95 ezer forintért, Uitz Béla 1917-es hidegtű Árkádiája 42 ezres kezdés után 120 ezer forintért talált gazdára.

Megfigyelhető, hogy egy népszerű kortárs alkotó halála felélénkíti a keresletet, ám e szomorú árfelhajtó tényező hatása sokszor nem tartós, ezért aki az eladói oldalon élni kíván vele, annak érdemes gyorsan cselekednie. Vélhetően ezért került Gross Arnoldnak egyszerre tíz színezett rézkarca az aukcióra, s be is váltották a reményeket: kivétel nélkül több licitlépcsőt emelkedve, 28 és 90 ezer forint között keltek el. Grosshoz hasonlóan „100 százalékos” maradt a nyolc-nyolc munkával képviselt Artner Margit és Reich Károly is; az előbbi rézkarcait 6–9 ezer forintért, míg az utóbbi munkáit (nagyobbrészt tusrajzokat) 8–30 ezer forint közötti áron vitték el. Kevésbé voltak kapósak a magyar festészet kiemelkedő mestereinek grafikái: Aba-Novák két rézkarca közül csak a Székely Aladár-portré kelt el 28 ezer forintért, Czóbel Bélától pedig csupán az Ülő nő című rézkarcnak akadt vevője. Czóbelhez hasonlóan egyharmados elkelési arányt produkáltak Lotz Károly, Bene Géza és Iványi Grünwald Béla munkái. Ez a tapasztalat általánosítható is: a főként grafikusként számon tartott művészek rajzai jobban fogytak, mint azokéi, akik a festménypiacon jeleskednek.

Kádár Béla: Fiatal lány lepellel
tempera, papír, 50×35 cm

Kevés élő művész munkájára lehetett licitálni, pedig kereslet lett volna rájuk, legalábbis erre utal – Artner Margit mellett – Gyémánt László aktjának 40 ezer forintról 140 ezerre feltornázott ára, illetve ef Zámbó István egyedi beavatkozású printjének és Deim Pál két szitanyomatának leütése a 40–50 ezer forintos sávban.

Külföldi munkák csak elvétve szerepeltek az anyagban. Közülük a legnagyobb figyelmet a német Johann Christian Klengel védett rézkarcmappája keltette a XVIII. századból: a drezdai művészeti akadémia professzorának műveiért 55 ezerről indulva 150 ezer forintot fizetett vevője.

Rasovszky Péter

Dorotheum, Bécs

Zsolnay kerámiák rossz napja

A császárváros aukciósházának jelentősebb február végi és márciusi árverésein nem akadtak tízezres nagyságrendűnél magasabb leütések.

A modernek és kortársak február 24-i licitálásán 242 tételből 154 kelt el. A becsértéke hétszeresét érő Leo Gestel holland impresszionista kismester Társalgás a körúton (1911) című pasztellje 37 500 euróval került az élre. Az osztrák kortárs Artur Nikodem Arzl Kálvária-temploma (1914) című olaj-kartonját 32 500-ért, Anton Mahringer Pillantás a Gail völgyébe (1939) című vásznát 25 ezerért ütöttek le. A hazaiak közül Victor Vasarely 1500–2000 közti becsértéken induló, 1500 példányban gyártott plexi sakk-készlete éppúgy visszamaradt, mint Nagy Éva eredetileg 3000–4500-ra tartott 1965-ös, organikus absztrakt kompozíciója. A festőnő 1969-es, Szőlőmunkások című vászna viszont elkelt, igaz, csupán 1600–2500 eurós becsértékének alsó határán.

Március 9-én a bútorok és dekoratív műtárgyak 300 tételének felét adták tovább. A legdrágábban, 16 250 euróért a bécsi és pesti székhelyű Seifert & Söhne „cs. és k. udvari szállító” 1900 körüli billiárdasztala ment tovább. A kétféle játékra elforgatható fedőlapú szecessziós műtárgyat aranyozott relieffaragásokkal és rézveretekkel díszítették. Ugyanennyit adtak egy XVIII. század közepéről való osztrák barokk tabernákulumért is, amelynek becsértékét a 7–9 ezer közötti sávra tették. Egyformán 10 ezer eurós áron cserélt gazdát egy XVIII. századi olasz refektóriumasztal diófából, faragott lábazaton; illetve egy 1790–1800 közötti délnémet jozefinista, kétajtós puhafa szekrény cseresznyefurnérral és különféle nemes faberakásokkal.

Kiss József: Előkelő fiú doggal és bulldoggal, 1879
olaj, vászon, 156×100 cm

A XIX. századi olaj- és vízfestmények 248 tételes március 18-i licitálása 99 leütéssel zárult. A nemzetközi mezőnyben a legmagasabb árat, 9305 eurót Henry Lewis Római látkép a Villa Medici parkjából (1885) című figurális vedutája érte el. Franz Richard Unterberger 1877-es velencei részlete 8750 eurón végzett, míg Karl Kaufmann parti látképe a lagúnák városából 8125 eurót hozott. A magyar művek fele visszamaradt. Egyenként 5625 eurót ért Kiss József 1879-es Előkelő fiú doggal és bulldoggal című műve, az ungvári Rottmann Mozart datálatlan Talmud-órája, valamint ifj. Markó Károly sziklásfenyőfás tájban táborozó csoportja.

A március 23-án megrendezett szecessziós és alkalmazott művészeti árverésen szintén 99 tétel kelt el – ezúttal 263-ból. A bécsi Goldscheider gyár színes mázú kerámiáiból Weiss-Herczeg Klára napernyős Parisienne figurája (1935/36) és álarcos hölgye (1936/37) becsült 1200 és 2 ezer euró közötti árakon nem lelt vevőre; a Rosé-féle táncosnő 4 ezer euróig jutott, akárcsak Josef Lorenzl 1939-es félmeztelen Pózoló leánya. Ritkaság errefelé Gádor István munkája, ám 1920-as, színezett cserép Szerelmespárja 750 eurós leütéssel mégsem érte el előzetes, 1200–1500 közötti becsértékét. A három Zsolnayt is ennyiért kínálták. Közülük az 1924–1935 körül készült pöttymintás vázát hiába; a lila-türkiz irizálású, vizet merítő nővel díszített, 1900 környékéről származó tál végül csak 700 euróig jutott.

W. I.

Auction Team Breker, Köln

Ódon kamerák diadalmenete

A kölni Auction Team Breker március 21-én rendezte 132. régifényképezőgép-árverését, amelyen 26 témacsoportba sorolt 751 tételre vártak vevőket. Itt éppúgy a régiek közé tartozik az 1859-ben a londoni Balton & Barnitt cég által forgalmazott, favázas fényképezőgép, mint a száz évvel később gyártott kisfilmes, tükörreflexes kamera. Napjaink gyűjtői az utóbbiakat sokszor feltűnő érdeklődésükkel tüntetik ki, míg a kezdetek eljárásaihoz használt eszközök rajongói tábora kisebb, de néha lelkesebb.

Uwe H. Breker és csapata ezúttal látványosan a korábbi időkben előállított kamerák gyűjtőinek kedvét kereste, és szinte teljesen mellőzték a már-már kötelezőnek számító Nikon, Canon és más modern márkák felvonultatását. Az ide sorolható 30 Rolleiflex-tételt 18 Zeiss, 15 Voigtländer, 11 Exakta és 8 Kodak követte. Az összeállítás 8,5 százalékát tették ki a fényképek (dagerrotípiák, ambrotípiák, illetve XX. századi erotikus felvételek), 6 százalékát a másutt szinte elő sem forduló, mozgófilmezéssel kapcsolatos tárgyak, és csupán 5,8 százalékos volt a már szinte divatmániává vált különböző objektívek részesedése.

A kínálatnak mindössze 14 százalékát adták a Leicák. Más árverezőházaknál – például a bécsi WestLichtnél, vagy a frankfurti Rahnnál – ez az arány jóval nagyobb. Egy dekorációs célra, fából készített 54 centiméteres Leica III-as 180 euróról 2500-ig szárnyalt. A hét Leitz tartozékot tartalmazó összeállítás ára pedig a becsérték felső határának duplájáig, 350 euróig emelkedett. (A közölt árakhoz 22,97 százaléknyi járulékot kell még hozzáadni.)

© 2015 by AUCTION TEAM BREKER, Köln/Germany

A Lapiérre testvérek vetítője az 1880-as években készült

Oskar Barnacknak, a Leica atyjának kiinduló ötletével – a 35 mm-es mozifilm fényképezésre történő használatával – egy időben, 1913-ban jelent meg az Egyesült Államokban a Tourist Multiple fényképezőgép. Betöltése után egy hosszabb utazás élményeit is meg lehetett vele örökíteni, mivel filmtára 750 (!) felvétel elkészítéséhez elegendő nyersanyagot fogadott be. Az 1800 eurós kikiáltás után e tétel esetében a 6000-es felső becsérték felett, 7000 eurónál koppant a kalapács.

A 86 tételnyi sztereokamera és 62 tétel képnéző tárgy az összmennyiség 19 százalékát alkotta. Ebből a típusból más cégek néha tizedennyit sem kínálnak. A trópusi teakfából 1910-ben összeállított Ica fényképezőgépért a 180-as kikiáltási ár helyett most 1000 eurót kellett fizetni. Mostohagyereknek számítanak a műfajban a nagy képméretű, egyfényaknás, tükörreflexes fényképezőgépek, melyekből Brekerék most 42 tételnyit árvereztek.

Dr. Rudolf Loher gyűjteményéből az 1880–1890-es években készített Steinheil rézobjektíveket indították. A korábban mintadarabnak szánt, gépbe be nem épített, újszerű állapotú 130 éves tárgyak némelyike ékszerként ragyogott. A máskor általában hiányzó csatlakozógyűrűk is a tételek részét képezték, és mivel a Steinheil cég ezekbe kiegészítő jellegű adatokat gravírozott, a tárgyak fotótechnika-történeti értékű információt is hordoztak. Az Universal Aplanatot 120. születésnapján 2000 euróért vihette haza új tulajdonosa.

A tavaly szeptember 20-i Breker-árverésen – nem kis meglepetésre – 180 euróért nem kelt el a Gerard Klijn kollekciójából származó, Lancaster márkájú favázas fényképezőgép (Műértő, 2014. november). Némi zavart talán az okozhatott, hogy a 73 éves korában, 2013-ban elhunyt holland fotóriporter aligha használta a XIX. század végén forgalmazott kamerát, inkább az elődök iránti tiszteletből birtokolta. A műfaj iránti növekvő érdeklődést jól jelzi, hogy a most újraindított tétel 350 euróig vitte.

Az utóbbi évtizedekben egyre kevesebb jó állapotú példány kerül elő a nedves lemezes negatívra történő fényképezéshez egykor használt eszközökből. A gyakorlatban kissé nehézkes metódus napjainkban ismét divatossá vált, lehetséges vevői közé a gyűjtők mellé a használók is felsorakoztak. George Hare 1860-ban, Londonban készített ilyen típusú fényképezőgépének ára 1600 euróról 4000-ig emelkedett. Egy másik, trópusi fából, szintén 1860-ban, de Párizsban készített, fémsarkokkal megerősített, rézobjektíves, nedves lemezes kamera 4800 euróért kelt el. Az elégedett vevő a gépel meglehetősen jól harmonizáló, eredeti állványt is megkapta.

Az előkelő családból származó francia feltaláló, Jules Bourdin az 1860-as évek végén nem saját nevén, hanem „Dubroni” márkával forgalmazta azokat a szabadalmaztatott, sajátos szerkezetű kameráit, melyeknek üveggel vagy kerámiával bélelt belső terében a képkidolgozás kémiai műveleteit is elvégezhette a fényképész. Egy ilyen restaurálatlan, eredeti állapotú Dubroni fényképezőgép ezúttal a meglehetősen magas, 2800 eurós kikiáltási árát is megtöbbszörözve, 6500-ért váltott tulajdonost.

© 2015 by AUCTION TEAM BREKER, Köln/Germany

A térhatású képszemlélő, 1880-as nézőszekrény 10 ezer eurót ért

Az Auction Team Breker 132. árverését eredményesnek mondhatjuk; a régebbi, térhatású felvételek készítésére-szemlélésére előállított eszközök, valamint a favázas kamerák és a korai vetítés és a mozgókép-készítés tárgyai látványos sikereket arattak.

Fejér Zoltán

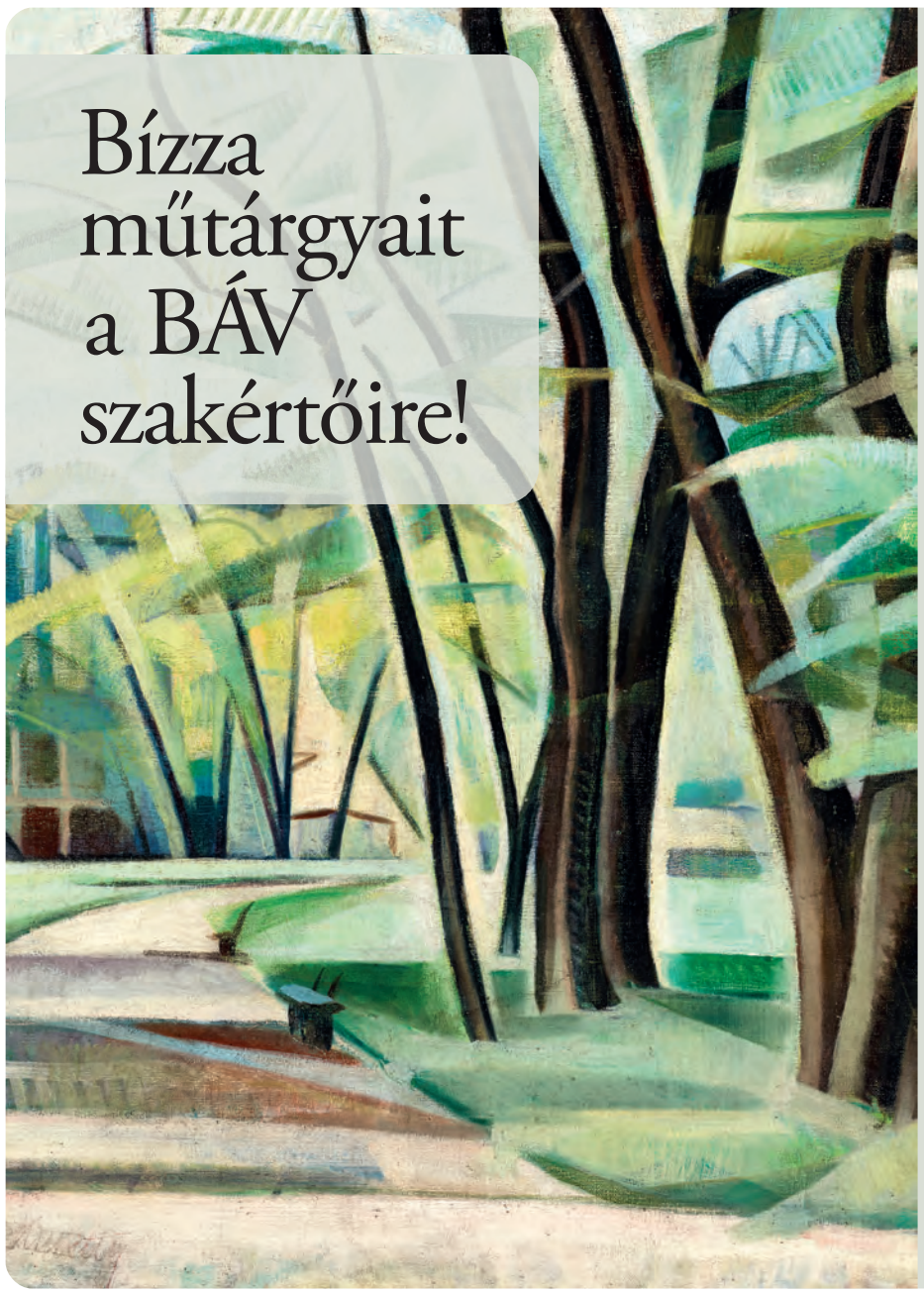

Stílus és minőség

MŰKERESKEDELMI ÜZLETEINKBEN EGÉSZ ÉVBEN FELVÁSÁRLUNK

magyar és külföldi festményeket, grafikákat, műtárgyakat, ékszereket, órákat, bútorokat és szőnyegeket

Ingyenes értékbecslés | Ingyenes szaktanácsadás | Írásos tanulmányok elkészítése igény szerint | Kedvező beadói jutalékrendszer | Nagyobb gyűjtemények, különleges műtárgyak helyszíni értékbecslése az ország egész területén | Biztonságos szállítás

2015. évi árveréseink

66. MŰVÉSZETI AUKCIÓ:
Kiállítás: 2015. május 9–17. | Árverés: 2015. május 19–20–21.

67. MŰVÉSZETI AUKCIÓ: Műtárgyfelvétel vége: 2015. szeptember 11.
Kiállítás: 2015. október 31. – november 8.
Árverés: 2015. november 10–11–12.

92. ÉKSZERAUKCIÓ, 9. EZÜSTAUKCIÓ: Műtárgyfelvétel vége:
2015. október 9. | Kiállítás: 2015. november 28. – december 6.
Árverés: 2015. december 8–9.

BÁV ANTIKVITÁS
ANNO 1773

1055 Budapest, Falk Miksa utca 21. ✆ 353-1975 • 1052 Budapest, Bécsi utca 1. ✆ 429-2090, 429-3020 • 1052 Budapest, Bécsi utca 3. ✆ 429-2064, 429-2066 • 1052 Budapest, Párisi u. 2. ✆ 411-0301, 318-6217 • 1055 Budapest, Szent István körút 3. ✆ 331-0513, 473-0666 • 1027 Budapest, Frankel Leó u. 13. ✆ 315-6588, 315-0417 • 1116 Budapest, Fehérvári út 7. ✆ 318-3733, 486-1331 • Központi elérhetőségeink: www.bav.hu | bavmukereskedelem | Ügyfélszolgálat: ✆ 323-2190

Art Basel Hong Kong 2015

Monumentális piac, monumentális művek

Az idén március egyetlen hetének leforgása alatt három jeles, több vonalon is egymást keresztező, magas színvonalú és kivitelezésű művészeti vásár zajlott szinte egy időben, közvetlenül a New York-i Armory Show-t követően. A maastrichti TEFAF exkluzív megnyitója után azonnal megkezdődött az ázsiai maraton: először a kontinens egészét átfogó Art Basel Hong Kong, majd a nagyhalak közül a legkisebb, de a Közel-Kelet, Észak-Afrika és Dél-Ázsia legnépszerűbb „luxusrendezvénye", az Art Dubai nyitotta meg kapuit.

Az Almine Rech galéria standja
Art Basel Hong Kong 2015

Eko Nugroho, Arndt galéria
Találkozók-szekció, Art Basel Hong Kong 2015

A március 15–17. között lezajlott Art Basel Hong Kong az előkelő bázeli rendezvénycsalád harmadik, legfiatalabb tagja: csak 2013-ban csatlakozott az 1970-ben indított európai Art Basel és a 2002 óta létező amerikai Art Basel Miami Beach mellé. Az egykori brit gyarmat egyébként New York és London után a harmadik legnagyobb aukciós forgalmat bonyolítja a világon.

Az Asian Art Fairs Ltd. keretében az angol üzletember, Magnus Renfrew által 2008-ban alapított Hong Kong International Art Fair (ART HK) többségi tulajdonát (60 százalék) 2011-ben vásárolta meg az MCH Swiss Exhibition (Basel) Ltd. Az Art Basel Hong Kong 2013-ban már nemcsak a titulust, hanem az Art Basel szigorú kritériumait is átvette. Ez különösen a galériák válogatott névsorára vonatkozott, így kerültek az ázsiai mellett a régión kívüli nagyágyúk az ígéretes műkereskedelmi piac közelébe. Európa keleti részéről kezdetben egyetlen galéria, a berlini/kolozsvári Plan B, majd az idén már a varsói Raster is szerepelt a kiválasztottak között. Sajnos térségünkből a többiek – így a magyarok is – eddig kiestek.

A hongkongi partnerek spekulatív, előrelátó üzletemberek, a vásár fennmaradó 40 százalékán nem is azonnal, csak 2014-ben terveztek túladni. A rendezvény ma az Art Basel ázsiai platformja, a földrész vezető kortárs és modern művészeti fórumává lépett elő. A tulajdonosváltást a vezetőség soraiban történt cserék is követték, így Magnus Renfrew-t a maláj származású, Londonban tanult Adeline Ooi (1976) követte, aki korábban az Art Basel VIP-menedzsereként dolgozott. Az Art Basel Hong Kong a multinacionális környezet mellett gazdasági előnyöket is élvez, többek közt az import- és exportadó hiányát. Az időpont idei előrehozása a korábbi májusiról – mely közel esett a bázeli vásárhoz – minőség és értékesítés szempontjából is kedvezőnek bizonyult.

A Hong Kong Convention & Exhibition Centre épületének kiállítóterében ez alkalommal 233 galéria szerepelt hat kategóriában. A kiállítók fele az idén is a térségből érkezett: koreaiak, japánok, kínaiak és délkelet-ázsiaiak képviselték a kontinenst. A legnépesebb szekciót idén is a Galériák alkották. A New York-i bázisú, de ma már nyolc városban 15 kiállítóteret működtető Gagosian főként a kínai bestseller sztárművész, Zeng Fanzhi nagyméretű festményeivel tette félreismerhetetlenné standját. A sydney-i Sullivan+Strumpf az ausztrál Sam Jinks A térdelő nő című törékeny, életnagyságú meztelen emberalakját állította ki, melynek hiperrealista ábrázolása a távol-keleti közönség körében is kíváncsi tekintetekre talált. A bécsi Krinzinger standján a belga Hans Op de Beeck installációja, a londoni Lissonnál a világsztárrá lett, de munkásságát illetően Ázsiához is kötődő, szerb származású Marina Abramovic műveit mutatták be.

Az Encounters (Találkozások) szekcióba olyan kiállítók kerültek, melyek profiljuk tekintetében a vásár egyetlen más egységébe sem illenének. A bázeli Art Unlimited szekcióhoz hasonlóan itt is a méretes installációk, a hagyományos standokon bemutatásra nem alkalmas művek várták a közönséget. A szekció idei kurátora, Alexie Glass-Kantor által választott 20 alkotás az ázsiai művészeket dicsérte. Itt szerepelt többek közt a helyi 10 Chancery Lane által képviselt kínai szobrász, Wang Keping munkája, A nézők – Férfi és nő. A két monumentális faszobor egy 1999-es párizsi rendezvényre készült, akkor a Champs-Elysées-n álltak. Szintén emlékezetes alkotás a szöuli IHN képviseletében bemutatott koreai Kim Myeong Beom műve: egy kitömött szarvas, agancsa helyén szerteágazó száraz fával.

A vásáron a Discoveries (Felfedezések) szekcióban a kezdő művészeket képviselő galériák állítottak ki lehetőség szerint erre az alkalomra készült munkákat. Például a helyi Blindspot Trevor Yeungnak a néző és a kép viszonyát tárgyaló fotóalapú, zöldellő növényeket ábrázoló kompozícióit mutatta be. Az Insights (Betekintések) szekció is a vásárra tervezett projekteket részesítette előnyben. A Film szekció a kínai Li Zhenhua, a Beijing Art Lab igazgatója kurátori munkáját dicsérte, ahol képzőművészek által vagy képzőművészekről készült filmeket vetítettek az érdeklődőknek.

Bagyó Anna

HVG Extra
Business!
Gondold újra az üzlet és a siker fogalmát!

Digitális átállás
Az internet térhódításának hatása a vállalati marketingre

Kitalálják, mire vágyunk
Big data a fogyasztásban

Adatvezérelt emberi döntések
Az adatok hasznosítása a HR-ben

Optimalizált vezetés
Internet az autókban, autók az interneten

Keresd az újságárusoknál!

Megrendelhető:
bolt.hvg.hu/extra

Információ: HVG Kiadó Zrt., 1300 Bp. 3., Pf. 20 (06-1) 436-2045 ugyfelszolgalat@hvg.hu bolt.hvg.hu/extra
hvg extra

Art Dubai 2015

A harmadik világ reprezentációja

Az Art Dubai az arab világ legjelentősebb kortárs művészeti seregszemléje, amely az értékesítés mellett a térségbeli közönség művelésére is hangsúlyt helyez. Az idén kilencedik alkalommal, március 18. és 21. között megrendezett vállalkozás a magánszféra és az Egyesült Arab Emírségek kormányának összefogásaként jött létre. Az első vásárt 2007-ben az angolok indították, majd a művészeti vezetést 2010 augusztusától Antonia Carver vette át. A ma már közel 40 országot, 90 galériát – melyek közül 31 térségbeli – és 500 művészt képviselő fórum a globalizációs törekvések mellett, jelentős latin-amerikai művészekkel kiegészülve, továbbra is a Közel-Keletre, Dél-Ázsiára, valamint Afrikára összpontosít. A világ egyik leggyorsabban fejlődő műkereskedelmi fóruma idén az értékesítést és a látogatottságot illetően is eredményesnek bizonyult.

Az Art Dubai magját a kezdetektől fogva a kortárs művészet progresszív, kevert műfajú vonulatai alkotják. A fotó különösen népszerű a térség művészei körében. A bécsi Krinzinger galéria standján például a bejrúti Alfred Tarazi fotómontázsa a libanoni polgárháborúra tett utalást. A párizsi Imane Fares a kongói Sammy Baloji munkáit prezentálta, aki a helyi közösségek nemritkán fedetlen testű tagjainak portréfotóit mutatta be. A londoni Victoria Miro Idris Khan egyéni kiállításával mutatkozott be, itt a nagyméretű festmények mellett egy, a mekkai Kába-szentélyt szimbolizáló, 49 kockából álló installációt is felépítettek. A New York-i Leila Heller ezúttal Shiva Balaghi kurátor közreműködésével berendezett standjának majdnem teljes kínálata már a megnyitó napján elkelt – itt szerepeltek többek közt Noor Ali Chagani és Loris Cecchini munkái. Idén is kiemelkedett a Continua galéria, amely Michelangelo Pistoletto törött tükrei mellett Kader Attia szobrait is bemutatta. Térségünkből a varsói Raster standján többek között a Slavs and Tatars csapat munkái szerepeltek, valamint Oskar Dawicki konceptuális fotóit láthatta a közönség. Több galéria mutatott be egyéni, vagy két művész munkáiból rendezett kiállítást. Például a közös standon szereplő budapesti Inda El-Hassan Róza, a már negyedik alkalommal részt vevő Viltin Megyik János műveivel érkezett.

A modern művészetet reprezentáló szekciót tavaly szervezték meg először. A Mina A'Salam Hotel földszintjén bemutatkozó 15 galéria anyagában a XX. századi alkotók kerültek előtérbe, különös tekintettel az 1940–1980 közötti időszakra. A nigériai Mydrim galéria a grafika nagymestere, Bruce Onobrakpeya munkáit hozta el. A casablancai Loft Art a marokkói Mohamed Melehi és Mohamed Hamidi műveit tárta a közönség elé. A tunéziai El Marsa galéria már a megnyitó napján kiárusította standját: Hakim Elmekki és Gouider Triki ötvenes évekbeli munkái 30–60 ezer dollár értékben hamar gazdát cseréltek.

Az Isabelle Van Den Eynde galéria standja
Art Dubai 2015

A Marker szekcióban ezúttal Latin-Amerika került a középpontba, pontosabban a térség és az arab világ kapcsolata. A latin-amerikai gyökerek, az emigráció és a kereskedelem csatornáin keresztül kialakult viszony több száz évre vezethető vissza. A Luiza Teixeira de Freitas kurátor rendezte kiállítás egyben a Perzsaöböl eddigi legjelentősebb latin-amerikai kortárs művészeti megjelenése volt. Itt idén először mutattak be hangprojekteket, performanszokat, filmeket és installációkat is.

A vásáron a kezdetektől nagy jelentőséggel bírnak az oktatóprogramok. Különösen áll ez a Global Art Forum ötnapos előadás-sorozatára, amely Dohában és Kuvaitban már az Art Dubai megnyitója előtt megkezdődött. Az idei téma a technológiának a világ kulturális és művészeti életére gyakorolt hatása volt. A művészeti szakértők mellett irodalmárok, filozófusok, és a médiából érkező szakemberek vettek részt a rendezvényen, amely fiataloknak és gyerekeknek szánt programokkal is kiegészült.

Az idén sem hiányoztak az Art Projects művész-rezidensprogram idején született, gyakran helyspecifikus alkotások. Ezek közül a legérdekesebb a brazil Maria Thereza Alves zöldellő kertje volt, melyet újrahasznosított magvakból telepített. A vásáron külön kiállítással szerepeltek a már több éve működő The Abraaj Group művészeti díjának pályázói. A 100 ezer dolláros mecenatúra a még kevésbé ismert fiatal művészeket karolja fel, legutóbbi nyertese a marokkói Yto Barrada volt. Az idén a performanszművészet jelenléte a vásár egész területén érzékelhető volt; az Art Dubai rádió pedig végig közvetítette a rendezvényhez kötődő programokat.

Mehreen Murtaza: Mély Föld objektum, 2015
Az Alserkal Avenue udvara, Dubai

A vásárt gazdag programok kísérték: a Dubai Culture and Arts Authority szervezésében került sor a Dubai Art Week rendezvényére, melynek keretében az Art Dubai, a Design Days Dubai, a helyi galériákat képviselő SIKKA Art Fair és más események is látogathatók voltak. A szomszédos emírségben pedig a 12. alkalommal megtartott, nagynevű Sharjah Biennále várta a közönséget.

Bagyó Anna

A németországi vásárszíntér és az art Karlsruhe

Hangsúlyos magyar jelenlét

Idén már némiképp alábbhagyott a lelkesedés a sokáig Európa első számú kulturális és multikulturális központjának és kortárs színterének tekintett Berlin iránt. Képzőművészeti vásárok tekintetében azonban még mindig a főváros a mérvadó. A legprogresszívebb platform, az abc – Art Berlin Contemporary – az Art Forum Berlin kiegészítéseként jött létre, majd 2011-től fel is váltotta azt, s az ország legfontosabb kortárs művészeti vásárává vált. Itt a galériák tágabban értelmezett programjuk bemutatása helyett a kiállítási formában prezentált „one man show"-k producereiként lépnek fel. Ezzel kevésbé a műtárgyak helyben történő eladását, mint inkább a nemzetközi műkereskedelemben Berlin szerepének hosszú távú megalapozását célozzák meg. Magyar kiállító első alkalommal 2014-ben kapott meghívást az abc-re. A Kisterem a Kis Varsó alkotópárosnak a bécsi Secessionban tavaly tavasszal bemutatott munkáiból válogatott erre az alkalomra.

Az abc előszobájának tekinthető, hét alkalommal megrendezett Preview Berlin Art Fairt ősszel a Positions Berlin váltotta fel, amely a reprezentatív belvárosi épületben, az egykori Jandorf áruházban kapott helyet. A beérkezett és pályakezdő alkotókat egyaránt felvonultató szemle legkiemelkedőbb standja a magyar közönség számára sem ismeretlen Svätopluk Mikyta szlovák művészt képviselő kölni Emmanuel Walderdorff galériáé volt.

Az említett vásárokkal egy időben kerül sor a C-kategóriás Berliner Listére, amelynek esetében az eladásra kínált művek zöménél lényegesen izgalmasabbak az eseménynek otthont adó épületek – így például a technokultúra egyik legemblematikusabb helyszíne, az egykori hőerőmű, a Kraftwerk, Berlinnek ez a hatvanas években épült, gigantikus betonkomplexuma.

Fotó: Jürgen Rösner

art Karlsruhe 2015

Komolyabb nemzetközi érdeklődésre számot tartó vásár tekintetében Berlinnel egyedül Köln veheti fel a versenyt. Az Art Cologne a világ legkorábbi még ma is létező, modern és kortárs művészetet bemutató vására. Az 1967-es alapítású, műkereskedelmi szempontból történelmi jelentőségű fórum a részt vevő galériák státusának megfelelően négy szektorból áll. Idén áprilisban magyar részről az acb Galéria, a Kisterem, valamint a Vintage Galéria állít ki itt vezető német és osztrák galériák mellett.

Az Art Cologne-t minden évben egy hónappal előzi meg az art Karlsruhe. A várost elsősorban a Hans Belting nevéhez fűződő ZKM (Művészeti és Médiatechnológiai Központ), valamint a térség meghatározó művészeti vására, az art Karlsruhe helyezte fel a kortárs képzőművészet térképére. Az immár éppen tucatnyi alkalommal megrendezett esemény fókuszában a kortárs mellett a klasszikus modern művészet áll. Az országos szinten is jegyzett, de még inkább regionálisan mértékadó vásáron elsősorban német galériák szerepeltek, de főként a francia és olasz kiállítók, valamint idén a magyar fotográfiára helyezett hangsúly miatt nemzetközi jelleget is öltött.

A magyar fotóművészetre a tavalyi Art Market Budapesten első alkalommal megrendezett Art Photo Budapest hívta fel az art Karlsruhe kurátorának figyelmét. Választása a nemzetköziség és a történetiség jegyében Robert Capára esett, a kortárs szcéna képviseletében pedig a Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központot hívták meg.

A sváb Schaufler házaspár gyűjteményéből kiállított 30 műtárgy mellett a Magyar Nemzeti Múzeum és a Capa Központ szerepelt kiállítással a vásáron. A Capa 8 a Nemzeti Múzeum által 2008-ban megvásárolt Mestersorozatba tartozó nyolc Capaképet mutatott be, amelyből hét háborús eseményekhez köthető. A látogatók a fotókhoz kapcsolódó egy-egy tárgy révén kaphattak betekintést az elkapott pillanatok hátterébe és abba a hatásmechanizmusba, amelynek révén a sajtófotó a modern történelemről kialakult képünket formálja. A szomszédos 50 négyzetméteren Gerhes Gábor munkái képviselték a Capa Központot. A művész konceptuális alkotói gyakorlatára – installációk, objektek és rekvizítumok mellett – a fotóhasználat a legjellemzőbb. A Jerger Krisztina által válogatott és a magyar közönség számára már ismert anyag két teljes (Neue Ordnung, 2013 és Silent Church, 2011), valamint egy részleges (A Lot of Nature, 2008) fotósorozatból állt. A vásárt médiumok és részben korszakok szerint négy egységbe tagolták. A két magyar intézmény a fotókat, objekteket és más, sokszorosító eljárással készült munkákat bemutató Limited elnevezésű csarnokban kapott helyet.

A kölni mintát és struktúrát követő art Karlsruhe a berlini abc „káoszával" szemben konzervatívabb szemléletet tükröz. A szigorú derékszögek labirintusában a festészetnek és a szobrászatnak szentelt klasszikus modernek csarnokai, ha meglepetéseket nem is, de színvonalas anyagot bőven tartogattak. Kiemelkedő volt a mainzi Dorothea van der Koelen galéria, ahol többek között Daniel Buren, Eduardo Chillida, Gottfried Honegger, François Morellet, Bernar Venet, Fabrizio Plessi és Heinz Gappmayr alkotásai, valamint Günther Uecker korai grafikái és a közelmúltban készült monumentális, többoldalas könyvformátumú szögnyomatos munkái is szerepeltek.

Fotó: Jürgen Rösner

Modern és jelenkori művészet csarnok

A Contemporary Art elnevezésű, kortárs anyagra összpontosító szekció középszerű volt, a legmerészebbnek talán – pusztán médiuma okán – egy neonfelirat minősült. A neon ugyan az elmúlt évtizedben a posztkonceptuális szellemben alkotó kortársak körében reneszánszát élte, mára azonban az eredetiséget nélkülöző darabok leginkább világító közhelynek minősülnek. A vásáron részt vevő két magyar galéria, a Várfok és az Inda azonban hozta a tőle megszokott erős színvonalat: képző- és fotóművészei munkáikat a Contemporary Art, valamint a Limited csarnokban is bemutatták.

A karlsruhei vásár vitathatatlan előnye a kereskedelmi szempontú stabilitás, amelyet 12 éves múltja és a rendszeresen visszajáró galériák is igazolnak. Az idei rendezvényen értékesített műtárgyak árának nagyságrendje a 60 ezer és 1500 euró közötti skálán mozgott. A legdrágább eladott darabok közé Horst Antes festménye, Otto Piene tűz-gouacheja, Sigmar Polke grafikái és egy Picasso-rézkarc került be. A Várfok Galéria sikerei közé sorolható, hogy többek közt egy Françoise Gilot-kép is rátalált új tulajdonosára. A művésznő nemcsak a Várfok Galériánál, hanem a vásár kommunikációjában is kiemelt szerepet kapott egy ismert 1948-as Robert Capa-fotó révén, amely Gilot és Picasso könnyed hangulatú családi jelenetét kapta el a tengerparton.

Hazai vonatkozásban a rendezvény kiemelkedő jelentősége, hogy a közel 50 ezer látogató a valóban hangsúlyosan kezelt magyar fotográfiát Robert Capa és Gerhes Gábor mellett a Várfok és az Inda Galéria jóvoltából olyan művészek képviseletében ismerhette meg, mint Korniss Péter, Czigány Ákos, Misetics Mátyás, Csontó Lajos, Drégely Imre, Eperjesi Ágnes, Kerekes Gábor, Péter Ildikó és Telek Balázs.

Magyar Fanni

2014: rekordév a globális műpiacon

Amikor minden összejött

(folytatás az 1. oldalról)

Miközben a műpiacon gyűjtők milliói, művészek százezrei és galériák, műkereskedések, aukciósházak tízezrei aktívak, a trendeket néhány tucat, legfeljebb néhány száz „megagyűjtő” vásárlókedve és preferenciái határozzák meg. Mert hiába kelt el például 2014-ben az aukcióra került tételek 92,1 százaléka 50 ezer euró, azaz valamivel több mint 15 millió forint alatti áron, ezek csak 16,1 százalékkal részesedtek a teljes forgalomból. Az árskála másik végén, az egymillió euró feletti kategóriában – ahová hazai aukciós tétel még sosem jutott be – csak a tételek 0,43 százaléka, mintegy 800 művész 1530 műve kelt el, mégis ezek biztosították a teljes forgalom 48,2 százalékát.

Az összefoglalók szerint 2014 a nemzetközi műkereskedelem eddigi legjobb éve volt, 51 milliárd eurós összforgalommal, ami az előző évvel szemben 7 százalékos bővülést jelent, és az eddigi 2007-es rekordév 48 milliárdos forgalmát is meghaladja. A növekedés motorja az egymillió euró feletti csúcstételek szektora, ahol 17 százalékos volt a bővülés. Az aukciósházak és a galériák, műkereskedések – utóbbiakhoz sorolva az árverezőházak private sales forgalmát is – szinte egyenlő arányban részesedtek a forgalomból; előbbiek 24,6, míg utóbbiak 26,4 milliárddal.

© Sotheby's

A. Modigliani: Fej, 1911–1912
70,7 millió dollár, Sotheby's, New York, 2014. november 4.

A növekedés okait a jelentések csak futólag elemzik, de azért nyilvánvaló, hogy fontos szerepet játszanak – egyebek mellett – a drámai megrázkódtatásoktól mentes globális gazdasági környezet, a befektetéseket a műtárgyak irányába (is) terelő alacsony pénzpiaci kamatok, a fizetőképes kereslet gyors növekedése egyes fejlődő országokban, a műgyűjtésnek az online értékesítés térhódítása által is elősegített további földrajzi diverzifikálódása, a keresleti oldalt megdobó, Európán kívül megfigyelhető múzeumalapítási láz, illetve a nagy aukciósházak időnként már-már öngyilkos, mindent a forgalom bővítésének alávető üzletpolitikája. Földrajzi értelemben a forgalmat rendkívüli koncentráció jellemzi; a műkereskedelem bevételeinek 83 százaléka mindössze három piacon realizálódik: az Egyesült Államokban 39, Kínában és Nagy-Britanniában 22-22 százalék. Ez az állítás nem mond ellent az Artprice szalagcímeinek, miszerint tavaly ismét Kína volt a világ legnagyobb műpiaca – ez ugyanis csupán az aukciós piacra vonatkozik, ahol valóban Kína az éllovas 37,2 százalékkal, míg az USA részesedése 32,1 és Nagy-Britanniáé 18,9 százalék. Az árverési piacból a három ország együttesen 88,2 százalékot mondhat magáénak, azaz fölényük még nyomasztóbb.

A teljes forgalom közel felét, 48 százalékát a II. világháború utáni és a kortárs szektor realizálta, és a növekedés is itt volt a legnagyobb: az aukciós szektorban elérte a 19 százalékot. Az átlagos árszínvonal is e téren a legmagasabb: a 48 százalékos forgalmi részesedéshez elég volt a 40 százalékos arány az értékesített tételek között. E számok értékeléséhez szem előtt kell tartani, hogy ez a műpiac konjunkturális ingadozásoknak leginkább kitett szektora; az elmúlt évtized utolsó harmadában itt volt a legnagyobb a visszaesés is. A kortárs szektorban az átlagosnál is nyomasztóbb a New Yorkra koncentrálódó amerikai piac dominanciája: ennek részesedése a teljes forgalomból 46 százalékot tett ki, de az egymillió euró fölötti tételek közt még ennél is többet: 67 százalékot. Ugyanakkor a második legnagyobb, 28 százalékos részesedésű kategóriában, a modern mestereknél Kína, ha csak egy tizedszázalékkal is (ami belül van a hibahatáron), megelőzi az Egyesült Államokat. (A két piac részesedése 30,6, illetve 30,5 százalék.)

A galériák, műkereskedések 2014-ben már csak forgalmuk 46 százalékát realizálták a székhelyükön folytatott fizikai értékesítéssel. Ezt 40 százalékkal megközelítette a vásári értékesítés, ami a szektor továbbra is növekvő szerepét mutatja – miközben néhányan már a vészharangot kongatják e rendezvények felett. Ám tavaly a vásárok becsült összforgalma a 2013. évi 7,6-ról 9,8 milliárd euróra bővült, a 22 vezető art fairnek pedig több mint egymillió látogatója volt.

Az online értékesítés 6 százalékos részesedése minden korábbinál magasabb volt. Az online leütések még többnyire az 50 ezer euró alatti ársávban születnek, de a monitor előtt felnőtt nemzedék gyűjtői korba lépésével a magasabb árfekvésű művek közt is mind gyakoribbak. Az online műkereskedések mellett egyre nagyobb forgalmat generálnak a hagyományos árverezőházak online árverései.

A TEFAF-jelentés szerint a műkereskedelmi vállalkozások száma továbbra is 309 ezer körüli, de az alkalmazottak száma egy év alatt 12 százalékkal, 2,8 millióra nőtt, azaz a legtöbb kereskedés – átlagban legalábbis – felvett tavaly egy új munkaerőt.

Az Artprice jelentése az aukciós piacról is több információval szolgál. Itt láthatjuk, kik voltak a 2014-es esztendő sztárjai – a nevek lényegében ugyanazok, mint az elmúlt években, legfeljebb a sorrendjükben akad némi változás. A legdrágább tételek Top 10-jének két érdekessége is van: egyrészt két szobor is szerepel rajta, ráadásul Alberto Giacometti 1950-es bronza 100,9 millió dollárral listavezetőként; másfelől minden eddiginél magasabb, 80 százalékos az 1945 utáni művek aránya. A művészettörténet korábbi korszakait a másik szobor, Modigliani Feje (1911–1912), és Manet 1891-es vászna képviseli csupán. A legnagyobb összforgalmat, közel 570 millió dollárt Warhol művei generálták, mögötte Picasso, Bacon és Richter a sorrend.

E. P.

The Armory Show 2015

Konszolidáció, meglepetések nélkül

Az előző év nemzetközi műkereskedelmi trendjeiről a nagy tavaszi művészeti vásárok előtt napvilágot látott tanulmányok megerősítették, hogy 2014 rekordforgalmat hozott, a válság immár a múlté. A pozitív trendeket inkább az aukciók, illetve az online értékesítés gyors bővülése váltotta ki. A vásárok száma nőtt ugyan, de ezt nem követte sem a látogatószám, sem a forgalom ugrásszerű növekedése. Igaz, ez a New York-i mustrák szervezőinek kevesebb okot ad az aggodalomra, hiszen ők nemcsak a legnagyobb belső kereslettel számolhatnak, de Közép- és Dél-Amerika feltörekvő gyűjtőinek többsége is itt intézi beszerzéseit.

© Roberto Chamorro, The Armory Show jóvoltából

Glenn Kaino: Kiáltás a viharban, 2014
installáció a Honor Fraser, Los Angeles standján

Az Armory idén az új vezetés alatt 2011 óta végrehajtott radikálisabb változások után csak kisebb módosításokat eszközölt. Érzékelhető volt a törekvés a csillogó külsőségek elhagyására – egyes standokon ez a szándék azonban nem mindig érvényesült. A cél egy puritánabb, lényegre koncentráló, nívós vásár imázsának kialakítása, és az Armory valóban jó úton halad ebbe az irányba. Igaz, a tetőkön átszivárgó esővizet felfogó gumilepedők és az ugyanezen célt szolgáló, többek által installációnak vélt vödrök, a gyűrött szőnyegek azonban már nehezen tekinthetők a korábbi kritikákra adott válaszoknak.

A színvonal további emelése érdekében ismét csökkentették a kiállítók arányát, ami így évek óta először maradt 200 alatt, ennek következtében a részt vevő országok száma is visszaesett 28-ra. Az Armory a vezető vásárok között a legkevésbé nemzetközi: a kiállítók fele hazai – természetesen igen erős New York-i súlypontal. Ehhez hasonló helyi fölény még Londonban és Párizsban is elképzelhetetlen, nem is beszélve az olyan kisebb műkereskedelmi központokban rendezett vásárokról, mint például az Art Basel vagy a TEFAF. Ezzel együtt az Armory mégsem kötelező gyakorlat a nagy helyi galériák számára. Bár néhány „blue chip”, így a David Zwirner (olyan sztárokkal, mint Isa Genzken, Thomas Ruff és Wolfgang Tillmans), a Marlborough és a James Cohan idén ott volt, ám nem kevésbé tekintélyes a távol maradottak Gagosian és Hauser & Wirth vezette listája. Az Egyesült Államok mellett Angliából, Németországból és Franciaországból érkezett sok kiállító, Európa egyéb országaiból alig voltak többen, mint az ázsiai és közel-keleti térségből. Régiónkat két osztrák galéria, a Thaddaeus Ropac és az Andreas Huber mellett Magyarországról egyedül a Molnár Ani Galéria képviselte, amely már 2013-ban is szerepelt a vásár „Armory presents” szekciójában, ahol a tíz évnél fiatalabb galériák mutatkozhatnak be. Ide tavaly csak szóló show-val lehetett nevezni, míg idén, vélhetően az érintettek kérésének engedve, páros bemutatkozásokra is mód nyílt – a szóló show túl kockázatos a fiatal galériák számára még jórészt ismeretlen terepen. A külföldieknek egyébként is nagy dilemmát jelent, mit állítsanak ki New Yorkban. Nehéz belőni, hogy mennyire kizárólag amerikai érdeklődőkre kell felkészülniük; az extrém szállítási költségek műfaji és méretbeli korlátokat jelentenek; az átlagosnál magasabb összkiadások pedig különösen fontossá teszik a kereskedelmi értelemben is sikeres szereplést. Ami a látogatók földrajzi összetételét illeti, egyes standokon ez a szándék azonban nem mindig érvényesült.

© Roberto Chamorro, The Armory Show jóvoltából

Doug Aitken: 100 YRS, 2014
neoninstalláció a Galerie Eva Presenhuber, Zürich standján

A tisztikák szerint 90 százalék a helyiek aránya, de az igényeik nekik sem egyöntetűek, még ha joggal emlegetünk is egyfajta „amerikai ízlést”. A legtöbben mégis jó választ találtak erre a kérdésre, mert nem csak a menedzsment kötelezően optimista közleményei számoltak be sikeres eladásokról: a pozitív hangulatot a standokon galeristákkal beszélgetve is érzékelni lehetett. A nagyobb európai galériák is sokszor hoztak amerikai, vagy európai származású, de Amerikában élő művészeket. Előbbire példa Thaddaeus Ropac a nagyméretű üveggyöngy-plasztikáival ismertté vált Liza Lou műveivel, míg az utóbbiak közé tartozik a hosszabb szünet után visszatért berlini Galerie Johann König. König – Monica Bonvicini és Katharina Grosse mellett – a főként animációs filmjeiről és videóiról ismert Camille Henrot munkáit hozta el: a művész New Yorkban él, és tavaly a New Museumban volt nagy sikerű egyéni kiállítása. Molnár Annamária két alkotója műveit állította ki: a Velencei Biennáléra készülő Cseke Szilárdtól új, általa kikísérletezett technikával készült absztrakt festményeket hozott, míg a fiatal Mátyási Pétertől a tavalyi egyéni tárlatának témáit és technikáit továbbvivő képeket. A válogatás sikeresnek bizonyult; a gyűjtők mindkét művésztől több alkotást is vásároltak.

Az árszínvonal az Armoryn alacsonyabb, mint az Art Baselen vagy a Frieze-en. A csúcsművek rendszerint a több százezer dolláros sávban keltek el, mint például Georg Baselitz nagyméretű friss vászna Ropacnál, amelyért 550 ezer dollárt fizettek, vagy Dan Graham üvegpavilonjának egy darabja, amelyet a Londonban, New Yorkban és Milánóban működő Lisson Gallery adott el 350 ezerért. A hét számjegyű összegek, mint a Lucio Fontana térkonceptjéért a milanói Cardi standján megadott 2 millió dollár, már a kivételek közé tartoztak.

Idén is külön csarnokban kaptak helyet a modern és a kortárs galériák, valójában azonban jelentős átfedések voltak köztük, így számos alkotó munkáival – kiemelten gyakran az amerikai Alex Katz festményeivel és grafikáival – mindkét csarnokban lehetett találkozni.

A rendezvény a tavalyival egyező, 65 ezres látogatószámot hozott, ami a 45 dolláros napijegyek mellett jó teljesítmény, és őrzi az Armory helyét a leglátogatottabb vásárok között. Eredményesen zárt a szatellitvásárok többsége is, melyek közül a Volta és a Scope új helyszínen, az Armory tőszomszédságában jelentkezett.

A Volta most fáradtabbnak tűnt a tavalyinál; az itt már korábban rutint szerzett egyetlen magyar résztvevő, az Inda Galéria standja pozitív értelemben lógott ki a mezőnyből. A budapestiek ezúttal Kicsiny Balázs munkáit hozták el a csak szóló show-kat fogadó vásárra. A standon megjelenő munkákat, egy-egy objektasszamblázst és videót, továbbá friss, nagyméretű festményeket a karambol nevű biliárdjáték foglalta egységes keretbe. A magyar résztvevő nélkül lezajlott Scope idén nagyobb kísérletező kedvről tett tanúbizonyságot, amiben a növekvő létszámban képviselt európai galériák is fontos szerepet játszottak. Akinek ideje engedte, némi szerencsével még frissebb szellemiségű vásárokra is eljuthatott. A kritikusok általános véleménye szerint a legeredetibb kínálat az Art Show-n volt látható, ahol az Art Dealers Association of America 72 taggalériája állított ki. Többen más vásárokkal – így az Armoryval – párhuzamosan voltak itt is jelen, de ugyancsak részt vettek olyan neves galériák, például a Marian Goodman, melyek az Armoryról távol maradtak. Hasonlóan jó kritikát kapott az Armorynál jóval inkább nemzetközi jellegű Independent Art Fair, ahol a kolozsvári–berlini Plan B képviselte térségünket. Az Armorynak tehát erősebb helyi konkurenciával kell számolnia a jövőben, s az amerikai piacra betörni kívánó galériáknak is érdemes alaposan szemügyre venniük az alternatív lehetőségeket.

Emőd Péter

Könyvaukciók Budapesten

Plakátok és orvosi könyvek az év eleji ritkaságok között

A tavalyi évhez hasonlóan idén is öt aukcióval kezdődött a könyvárverések tavaszi idénye. Az **Árverés 90 Bt.** közönsége már január 15-én licitálhatott a kínálatra, ami – csakúgy, mint februárban és márciusban – nem hozott ugyan hosszabb licitversenyeket, a tételek nagy része mégis gazdára talált. A folyóiratok között A Sajtó Surányi Miklós szerkesztette 1934/3. száma ért a legtöbbet, ezért a kezdő 1000 helyett

Raff György Természethistoriája...
Pest, 1846

5 ezer forintot adtak. A különös polihisztor, sportoló és képzőművész Manno Miltiadesz (1879–1935) két, katonaéletet ábrázoló karikatúráját 5 ezer forintról indították, ezek 11 és 13 ezer forintért cseréltek gazdát. A januári rekordleütést Görög Demeter Magyar atlasz azaz a' magyar-, horvát- és tótországi megyék és szabad kerületek földképei című (Pest, 1848), 52 megyetérképet tar-

Rohlwes János Miklós: Kutyapatika eborvos
Kolozsvár, 1831

talmazó albuma hozta: kikiáltási áron, 100 ezer forintért került új tulajdonosához. Februárban Pilinszky dedikált verseskötetei voltak a legkelendőbbek. Az alacsony, 1500 forintos kikiáltási árak miatt kisebb licitverseny alakult ki megszerzésükért. A Szálkák című (Budapest, 1972) kötet árát 20 ezer, a Nagyvárosi ikonok címűét (Budapest, 1970) 24 ezer forintra verték fel. Érdekes ritkaságként szerepelt a kínálatban Zilahy Károly Petőfi Sándor életrajza című (Pest, 1864) kötete, mely 4500-ról indulva 13 ezer forinton végzett. A márciusi aukción is terítékre került egy Manno Miltiadesz-grafika: az Egyenruhás katonai mellkép (é. n.) kikiáltási áron, 40 ezer forinton váltott tulajdonost. A kéziratblokk tételei közt szerepelt Papp Antalnak (1875–1948), a Magyar Cserkészszövetség elnökének levelezőlapja a dán jubileumi nagytáborból Gróf Teleki Pál miniszterelnök, főcserkész és több cserkészvezető aláírásával (1935. július 30.), amely 9500 forinton zárt.

A plakátok közül a Van-e Magyarországon magyar ember, aki még nem jegyzett legalább egy darab Ébredő Magyar Nemzetvédelmi Sajtórészvényt? (Budapest, é. n.) és A magyar nemzethez! (Budapest, 1920) egyaránt 6 ezerről indult, az előbbi 9500, az utóbbi 12 ezer forintot ért.

A **Portobello Aukciósház** 772 darabból álló anyagából a könyvek mellett fényképekre, grafikákra, képeslapokra, kéziratokra, katalógusokra és térképekre is lehetett licitálni, sőt még gasztronómiai blokk is volt. A több mint 200 tételes könyvkínálatban egyetlen komoly ritkaság sem akadt, viszont olcsón lehetett vásárolni. Babits Mihály Sziget és tenger című (Budapest, 1925) verseskötetét például már 3200 forintért hazavihette szerencsés vevője. Lovik Károly, a karcolatairól ismert író és sportújságíró A fecske meg a veréb című (Budapest, 1906) kötetéhez ez alkalommal 4 ezer forintért lehetett hozzájutni. Az aukció legsikeresebb tétele a Szabad május elseje című (Budapest, 1945) 136 oldalas, gazdag fotóanyagot tartalmazó propagandakiadvány lett, ez 1500-as kikiáltási ára után 12 ezer forintot is megért valakinek.

A legkelendőbbek a fotó-, grafika-, plakátblokk tételei voltak. Karády Katalin és Svéd Sándor operaénekes közös fotója 1400-ról 4 ezer forintig emelkedett. Pécsi József fotóművész díszokleveléért (1940) 8 ezer forintot adtak. Egy beragasztott erotikus képekből álló album (1950–1960-as évek) is szép kört futott: 4 ezres kezdés után 22 ezer forintnál végzett. Börtsök Samu, a Nagybányai Festők Társaságának ügyvezető elnöke a Baleset ellen védekezz! Gyantázásnál vigyázz a futó szíj irányára! című (Budapest, 1937) szignált munkavédelmi plakátjának ára 10 ezerről 21 ezer forintig vitte. A gasztronómiai blokk érdekes tétele volt Mátyás Géza Gyula vendéglős ét- és itallapja 1942-ből. Az étlap alján ez áll: „Tojásételt csak főételként hús helyett, továbbá személyenként csak 1-1 adag levest, húsételt körítéssel, tésztát vagy sajtot szolgálok fel. Körítés vagy főzelékből egy pótadag még igényelhető. A megrendelt ételeket csak az étlapon feltüntetett kenyér-, zsír-, és lisztváltójegyek előzetes leadása mellett szolgáltatok ki." Az étlapritkaság meglepetésre már kikiáltási áron, 2800 forintért elvihető volt. Az aukció rekordleütését egy I. világháborús fényképalbum hozta. A főként katonákat ábrázoló fotók és képeslapok 71 darabból álló gyűjteménye komoly leírást igényelt volna, mivel unikális ritkaságok

Törs Kálmán: Margit-sziget
Pest, 1872, Athenaeum

szerepeltek rajta. Ennek hiányában 5 ezres kikiáltás után 30 ezer forintért juthatott hozzá vevője.

A **Babel Antikvárium** március 20-án szokásos helyén, a Budapesti Ügyvédi Kamarában meglepően erős, 500 tételes kínálattal várta a gyűjtőket. A siker nem is maradt el, bár a jelenlévők legnagyobb bánatára az értékesebb kötetek telefonon licitálók és vételi megbízók birtokába kerültek. Az orvosi vonatkozású tételek voltak a legkelendőbbek.

Horváth Bálint Füredi-savanyúvíz 's Balaton' környéke című (Magyar-Óvár, 1848) kötetének értékét ritkasága mellett az is növelte, hogy Tábori Kornél író, újságíró volt a tulajdonosa. Ezt is egy telefonáló vitte haza, 40 ezres indulás után 70 ezer forintért. A' cholera mint járvány Indiában és most Európában az az: mikép' eredett e' mostani járvány? című (Pest, 1831) munka is a ritkaságok közé tartozik, most 55 ezer forintért ment tovább. Győry Tibor orvostörténész, egyetemi tanár állította össze a Magyarország orvosi bibliographiája. 1472–1889 című (Budapest, 1900) munkát, melynek itt aukcionált, dedikált példánya 8 ezerről indulva rekordáron, 30 ezer forintért cserélt gazdát. Hübner György Hasonszervi háziállatorvos című (Pest, 1865) műve is fehér hollónak számít az árveréseken, így nem csoda, hogy egy vételi megbízónak megért 110 ezer forintot. Az orvostörténeti ritkaságok Madai Dávid Sámuel Szűkséges oktatás, miképen kiki e' mostani bé hatott dőghalálban és el-ragadó betegségekben Isten Kegyelme alatt magát őrizheti 's orvosolyhatja, némelly hihető relatiokkal egyetemben… című (Halla, 1739) kötetével folytatódtak, ez 60 ezerről indulva 220 ezer forinton zárt. Raff György Természethistoriája gyermekek' számára. A' Kor kívánatához alkalmazva kijavította Stancsics Mihál című (Pest, 1846), 15 színezett acélmetszetű képet tartalmazó, ritka kötetének harmadik kiadását aukcionálták, mely 45 ezerről baráti áron, 65 ezer forintért volt elvihető. Rosenfeld József dr. A kénégénygőz hatása, különösen seborvosi tekintetből, tapasztalati adatokra építve s tudományosan felvilágosítva című (Pest, 1847) munkája szintén nem tartozik a gyakran előforduló kötetek közé – ezúttal 60 ezer forintot ért. Török József (1813–1894) orvos, természettudós A két magyarhaza első rangú gyógyvizei és fürdőintézetei című (Debreczen, 1859) munkájának második kiadását egy szerencsés vételi megbízó már indulóáron, 80 ezer forintért megszerezte. Az aukció rekordleütését is egy orvosi könyv érte el. Rohlwes János Miklós Kutyapatika eborvos című (Kolozsvár, 1831) kötete a legelső olyan mű, amely a kutyatartók részére magyar nyelven íródott. A jelen lévő gyűjtők többsége soknak tartotta érte a 180 ezer forintos kikiáltást, de tévedtek, mert egy vételi megbízó jóvoltából végül 280 ezer forintnál koppant a kalapács.

A Babel fennállásának legsikeresebb árverését az sem árnyékolta be, hogy a két legmagasabb összegről indult tétel beragadt. Dante Alighieri La Divine Comédie. Le Purgatoire című (Paris, 1855) kötete III. Napóleon könyvtárából került ki, de a 450 ezer forintos kikiáltási árra senki nem mozdult rá. Szintén 320 ezer forintos, magas indulóára miatt maradt vissza Lippay János Calendarium Oeconomicum perpetuum… című (Nagy-Szombat, 1662), rendkívül ritka kalendáriuma.

Horváth Dezső

33 árverés április 9.–május 16.

Aukciós naptár

nap	óra	axio	tárgytípus	árverező	árverés helye	kiállítás helye	ideje
04. 09.	17.00		77. könyvárverés	Abaúj Antikvárium	Medosz Hotel, VI., Jókai tér 9.	az árverés helyszínén	az árverés napján
04. 09.	18.00	⊗	47. ékszerlicit	OREX Óra-Ékszer Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalon, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
04. 10.	17.00	⊗	szocreál ajánlójegyzék / online aukció	Múzeum Antikvárium	www.muzeumantikvarium.hu	V., Múzeum krt. 35.	ápr. 10-ig
04. 10.	levelezési		plakát nagyárverés	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
04. 11.	11.00		első kiemelt árverés / festmény, grafika, műtárgy	Műgyűjtők Háza	II., Zsigmond tér 13.	az árverés helyszínén	ápr. 10-ig
04. 11.	online	⊗	fotó, papírrégiség / online aukció	Helytörténet Papírrégiség Antikvárium	www.helytortenet.com	az árverés helyszínén	ápr. 11-ig
04. 12.	11.00		63. aukció, grafika, plasztika, festmény, fotó	ARTE Galéria és Aukciós Iroda	Építőművészek Szövetsége, VIII., Ötpacsirta u. 2.	V., Ferenczy István u. 14.	ápr. 12-ig
04. 16.	19.00	⊗	248. filatélia, papírrégiség, festmény, műtárgy, numizmatika, könyv	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
04. 16.	17.00		könyv, plakát, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
04. 16.	17.00	⊗	35. könyv- és kéziratárverés	Kárpáti és Fia Antikvárium	Kossuth Klub, VIII., Múzeum u. 7.	V., Múzeum krt. 29.	ápr. 7–16-ig
04. 16.	18.00	⊗	szalonárverés / festmény, műtárgy	Párisi Galéria	V., Múzeum krt. 3.	az árverés helyszínén	az előző héten
04. 17.	18.00		20. aukció / papírrégiség, bélyeg, fotó, képeslap	Krisztina Aukciósház	www.krisztinaaukcioshaz.hu	online	ápr. 17-ig
04. 18.	11.00		73. festmény-, grafika-, műtárgyárverés	Műgyűjtők Háza	II., Zsigmond tér 13.	az árverés helyszínén	ápr. 14–17-ig
04. 18.	10.00	⊗	33. könyvárverés	Szőnyi Antikváriuma	Budapest Jazz Klub, XIII., Hollán Ernő u. 7.	V., Szent István krt. 3.	ápr. 13–17-ig
04. 22.	20.00	⊗	online aukció, festmény, szobor, műtárgy, ezüst, porcelán, Zsolnay	Pintér Galéria és Aukciósház	www.pinteraukcioshaz.hu	V., Falk Miksa u. 10.	az előző héten
04. 23.	17.00		műtárgy	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
04. 23.	19.00		jótékonysági művészeti aukció	Három Hét Galéria	XI., Bartók Béla út 37.	az árverés helyszínén	ápr. 3–23-ig
04. 24.	17.00		numizmatika, militaria	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
04. 24.	levelezési		értékjegy, sorsjegy, értékpapír	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
04. 24.	17.00	⊗	90. aukció / könyv, kézirat, fotó, papírrégiség	Honterus Antikvárium és Aukciósház	Kossuth Klub, VIII., Múzeum u. 7.	V., Múzeum krt. 35.	ápr. 13–24-ig
04. 25.	11.00		74. festmény-, grafika-, műtárgyárverés	Műgyűjtők Háza	II., Zsigmond tér 13.	az árverés helyszínén	ápr. 21–24-ig
04. 25.	10.00		35. könyv- és papírrégiség-árverés	Krisztina Antikvárium	ECE City Center, V., Bajcsy-Zsilinszky út 12.	I., Roham u. 7.	az előző két hétben
04. 28.	10.00	⊗	könyvárverés / online	Nyugat Antikvárium	axioart.com	V., Bajcsy Zsilinszky út 34.	ápr. 28.–máj. 12.
04. 30.	levelezési		papírrégiség, filatélia	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
05. 07.	19.00	⊗	249. filatélia, papírrégiség, festmény, műtárgy, numizmatika, könyv	Darabanth Aukciósház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
05. 08.	18.00		21. aukció / papírrégiség, bélyeg, fotó, képeslap	Krisztina Aukciósház	www.krisztinaaukcioshaz.hu	online	ápr. 17.–máj. 8.
05. 09.	15.00	⊗	48. festmény- és műtárgyárverés	Villás Galéria	Debrecen, Bem tér 2.	az árverés helyszínén	ápr. 30.–máj. 9.
05. 10.	10.00		Ortutay Gyula hagyatékának árverése / iratok, műtárgyak, könyvek	ARTE Galéria és Aukciós Iroda	FUGA, V. Petőfi Sándor u. 2.	V., Ferenczy István u. 14.	ápr. 27.–máj. 9.
05. 13.	18.30	⊗	művészeti aukció, festmény, szobor, műtárgy, ezüst, porcelán, Zsolnay	Pintér Galéria és Aukciósház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	az előző héten
05. 14.	17.00		könyv, plakát, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
05. 14.	18.00	⊗	szalonárverés / festmény, műtárgy	Párisi Galéria	V., Múzeum krt. 3.	az árverés helyszínén	az előző héten
05. 14.	18.00	⊗	48. ékszerlicit	OREX Óra-Ékszer Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalon, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
05. 16.	12.00		Árpád-ház, Vegyesház, Erdély, Habsburg és modern pénzek, kitüntetések	Pannonia Terra Numizmatika	Salon President, V., Erzsébet tér 9–10.	VII., Dohány u. 1/A	máj. 11–15-ig

A ⊗ logóval jelölt aukciókon online lehet licitálni és/vagy az axioart.com címen a katalógusok megtekinthetők.

axio · art Megtalálja a Műértőt az axioart.com-on is! www.axioart.com

Időszaki kiállítások 2015. április 3.–május 1.

BUDAPEST

A22 Galéria
VII., Akácfa u. 22. Ny.: H.–P. 13–18
Mengyán András: Fényvarázslat, V. 20-ig

A38 Kiállítóhely
Petőfi híd budai hídfő, ny.: H.–Szo. 11–19
Kondor Attila: A figyelem útjai, IV. 11-ig
feLugossy László: Az utolsó bölény (nem nyert!), IV. 15.–V. 3.

acb Galéria
VI., Király u. 76. Ny.: K.–P. 14–18
Altorjay Gábor – Welt ohne Herz, IV. 16-ig
Tehnica Schweiz – Alfred Palestra, IV. 24.–VI. 4.

acb Attachment
VI., Eötvös u. 2. Ny.: K.–P. 14–18
Altorjay Gábor – Welt ohne Herz, IV. 16-ig
Off Biennále – Mladen Miljanovic, IV. 24.–VI. 4.

AMATÁR
III., Veder u. 14. Ny.: K., Cs. 12–18
T-modell – női szerepek, IV. 8–24.

A.P.A. Galéria
VIII., Horánszky u. 5. Ny.: H.–P. 10–18
Elmozdulások, IV. 30-ig

Ari Kupsus Gallery
VIII., Bródy S. u. 23/b. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–14
Nadya Hadun, IV. 8–24.

ArtBázis Összművészeti Műhely
VIII., Horánszky u. 25. Ny.: H.–P. 15–19
A szerelem kísérő tünetei, IV. 15-ig

Artézi Galéria
III., Kunigunda u. 18. Ny.: bejelentkezésre
Kelemen Kata textilművész, IV. 8-ig
Tamási Gábor fotóművész, IV. 11.–V. 13.

Art Salon
II., Keleti Károly u. 22. Ny.: H.–P. 11–18
Csík István, IV. 18-ig

Art9 Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: K.–P. 14–18
Németh Tamás: Alak-formálás, IV. 9–24.

2B Galéria
IX., Ráday u. 47. Ny.: K.–Cs. 12–16, P. 14–18
Július Gyula: Mortadella, IV. 22-ig

BMK Galéria
XI., Etele út 55. Ny.: H.–P. 10–18
Nagy Albert természetfotói, IV. 7–25.

BTM – Budapest Galéria
III., Lajos u. 158. Ny.: K.–V. 10–18
Schmal Károly, IV. 12-ig
Bíró Sándor, IV. 12-ig
Chochol Károly, IV. 17.–V. 10.

BTM – Fővárosi Képtár – Kiscelli Múzeum
III., Kiscelli u. 108. Ny.: K.–V. 10–18
Fukui Yusuke: Tesla, IV. 9.–V. 31.
Farkas István, IV. 16.–IX. 5.

BTM – Új Budapest Galéria
IX., Fővám tér 11–12. Ny.: K.–V. 10–18
Több fényt! Fénykörnyezetek, IV. 13.–VIII. 23.

Chimera-Project Gallery
VII., Klauzál tér 5. Ny.: K.–P. 15–18
Johanna Binder, Erdélyi Gábor és Magda Wegrzyn: Oknyomozó festészet, IV. 24-ig

Cultiris Galéria
XIII., Szt. István krt. 26. Ny.: H.–P. 10–19, Szo. 10–14
Kádár Katalin: Könnyek, V. 9-ig

DBH Irodagaléria
VII., Kéthly Anna tér 1. Ny.: H.–P. 10–18
Tóth Patrícia grafikusművész, IV. 20-ig

Deák Erika Galéria
VI., Mozsár u. 1. Ny.: Sze.–P. 12–18, Szo. 11–16
Alexander Tinei – Johan Tahon, IV. 10.–V. 16.

Előtér Galéria / KMO Művelődési Ház
XIX., Teleki u. 50. Ny.: H.–P. 10–19
Sándor László: Tűzzel, vassal, IV. 3.–V. 13.

Erlin Galéria
IX., Ráday u. 49. Ny.: H.–P. 14–18
Pascalau Mariana, IV. 22.–V. 19.

Faur Zsófi Galéria
XI., Bartók Béla u. 25. Ny.: H.–P. 10–18
Mucsy Szilvia: Személyes jelenlét, IV. 17-ig
Meeri Koutaniemi finn fotóművész, V. 1-ig

Ferencvárosi Pincegaléria
IX., Mester u. 5. Ny.: K.–Szo. 10–18
Vojnich Erzsébet: Medencék, IV. 10-ig
Zsenia Bozukova: KINT, IV. 22.–V. 16.

Fészek Galéria
VII., Kertész u. 36. Ny.: H.–P. 14–19
Ázbej Kristóf: Nagy arcok a házban, IV. 24-ig
Mokka-csoport, IV. 23.–V. 15.

Fiktív Gastrogaléria
VIII., Horánszky u. 27. Ny.: H.–V. 12–24
Orbán János: Fiktív hősök, VI. 7-ig

FISE / Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület
V., Kálmán Imre u. 16. Ny.: H.–P. 13–18
Design Párbaj 2014 győztes csapata, IV. 10-ig

Flux Galéria
IX., Lónyai u. 31. Ny.: K.–P. 15–19, Szo. 10–18
KONSTANS, IV. 2–30.

Francia Intézet
I., Fő utca 17. Ny.: H.–P. 10–18
JeSuisCharlie, IV. 10-ig

FUGA / Budapesti Építészeti Központ
V., Petőfi Sándor u. 5. Ny.: H.–V. 10–21
Matzon Ákos: Quartett, IV. 10–27.
Eyal Segal: Release. Return, IV. 14-ig
Flo Kasearu: Zendülés, IV. 20-ig
Weichinger Károly építész, IV. 15.–V. 4.

Gaál Imre Galéria
XX., Kossuth L. u. 39. Ny.: K.–V. 10–18
Horváth Péter Kornél, IV. 19-ig
Katona Szabó Erzsébet, Orosz István, Gyulai Líviusz, Barabás Márton, IV. 19-ig

Galéria 12 Kávézó és Borbár
XII., Hajnóczy J. u. 21. Ny.: H.–Szo. 14–22
Árendás József grafikusművész, IV. 13.–V. 2.

Galéria 13 Soroksár
XXIII., Hősök tere 13. Ny.: Sze.–P. 14–18
Bakallár József posztumusz kiállítása, IV. 24-ig

Gallery8
VIII., Mátyás tér 13. Ny.: Sze.–P. 10–15
A roma test politikája, IV. 8.–V. 9.

Godot Galéria
XI., Bartók Béla út 11–13. Ny.: K.–P. 9–14, Szo. 10–13
Bukta Imre: Kibillent táj, V. 9-ig

Három Hét Galéria
XI., Bartók Béla út 37. Ny.: H.–P. 10–18
Művészek Nyugodt Szívvel, IV. 23-ig

Hegyvidék Galéria
XII., Városmajor u. 16. Ny.: H.–P. 10–18
Füzes Gergely és Kelemen Marcel, IV. 21.–V. 16.

Hotel Nemzeti Budapest
VIII., József krt. 4. Ny.: H.–P. 10–18
Somody Péter: Kapcsolati kísérlet, V. 26-ig

Inda Galéria
VI., Király u. 34. Ny.: K.–P. 14–18
Navratil Judit: Nyald a nyelved, IV. 10-ig

Iparművészeti Múzeum
IX., Üllői út 33–37. Ny.: K.–V. 10–18
Lechner, az alkotó géniusz, V. 31-ig
Az ősi Kína kincsei, IV. 19-ig
Kozma Lajos- és Moholy-Nagy László-ösztöndíjasok, V. 10-ig

Józsefvárosi Galéria
VIII., József krt. 70. Ny.: H.–P. 10–18
Kovács Yvette Alida díszlet- és jelmeztervező, Matyi Ágota látványtervező, V. 2-ig

Jurányi Galéria
II., Jurányi u. 1. Ny.: H.–V. 9–22
Koronczi Endre: Forgószél, IV. 14.–V. 17.

kArton Galéria
V., Alkotmány u. 18. Ny.: H.–P. 13–18
Direkt Fanzine, Before, After, IV. 30-ig

K.A.S. Galéria
XI., Bartók Béla út 9. Ny.: H.–P. 12–18
Stark István, IV. 9.–V. 16.

Kempinski Galéria
V., Erzsébet tér 7–8. Ny.: H.–V. 9–20
Takáts Márton: Párizs–Budapest, V. 15-ig

Kieselbach Galéria
V., Szent István krt. 5. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13
Batthyány Gyula, IV. 16-ig

Kisterem
V., Képíró u. 5. Ny.: K.–P. 14–18
Erdély Miklós, IV. 22-ig

Klebelsberg Kultúrkúria
II., Templom u. 2–10. Ny.: H.–V. 10–18
Gross Arnold grafikusművész, IV. 19-ig
Az év természetfotósa 2014, IV. 16.–V. 14.

Knoll Galéria
VI., Liszt F. tér 10. Ny.: K.–P. 14–18.30, Szo. 11–14
Nemes Csaba: Nem művészeti közeg, IV. 16-ig
Küldj egy jelet lentről, IV. 24.–V. 31.

Kör Galéria
X., Szent László tér 7–14. Ny.: H.–P. 9–19
Szabó Gábor szobrászművész, IV. 8.–V. 3.

Körmendi Galéria
V., Falk Miksa u. 7. Ny.: H.–P. 10–17
Veress Pál, IV. 13–30.

KULTI-Karinthy Szalon
XI., Karinthy Frigyes út 22. Ny.: H.–P. 9–17
Péterfy Ábel: Szürkéskék, IV. 17-ig
Sóváradi Valéria kiállítása, IV. 21.–V. 22.

Labor
V., Képíró u. 6. Ny.: bejelentkezésre
Tangl Edit: A legkisebb közös többszörös, IV. 25-ig

LATARKA Galéria
VI., Andrássy út 32. Ny.: H.–P. 10–18
L. Jaworski és müncheni művészek, IV. 15.–V. 7.

Léna & Roselli Galéria
V., Galamb u. 10. Ny.: H.–P. 11–18
Ajtony Árpád–Veszely Ferenc, IV. 15–30.

Lengyel Intézet
VI., Nagymező u. 15. Ny.: H.–P. 9–17
Michal Jandura – lengyel plakátművészet, IV. 17-ig

Liget Galéria
XIV., Ajtósi Dürer sor 5. Ny.: Sze.–H. 14–18
Szabados Árpád: Helyzetek, IV. 11.–V. 7.

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
IX., Komor Marcell u. 1. Ny.: K. 10–20, Sze.–V. 10–18
no pain no game, V. 10-ig
Fényképezte Zsigmond Vilmos, IV. 11.–VI. 21.

Magyar Fotográfusok Háza – Mai Manó Ház
VI., Nagymező u. 20. Ny.: H.–P. 14–19, Szo.–V. 11–19
Sylvia Plachy: Mikor lesz holnap, V. 17-ig
Béli Balázs – MÚOSZ-nagydíjas 2015, IV. 26-ig

Magyar Írószövetség
VI., Bajza u. 18. Ny.: bejelentkezésre
Győrffy-Kovács Adrienn, IV. 23-ig

Magyar Műhely Galéria
VII., Akácfa u. 20. Ny.: H.–P. 10–17
Ocztos István: Vonalnagyítás, IV. 24-ig

Magyar Nemzeti Galéria
I., Szent György tér 2. Ny.: K.–V. 10–18
Fejezetek az erdélyi magyar képzőművészet történetéből 1920–1990, IV. 24.–VIII. 23.
Qi Baishi festményei, IV. 23.–VI. 28.

MAMŰ Galéria
VII., Damjanich u. 39. Ny.: H.–P. 10–18
Kettő/Doi/Two, IV. 10-ig

Mazart Galéria
VIII., Elnök u. 1. Ny.: H.–P. 10–17
Egy a tízhez – csoportos kiállítás, IV. 17-ig

Memoart Galéria
XIII., Pannónia u. 6. Ny.: H.–P. 10–18
Biró Eszter: Policy, IV. 8.–VI. 8.

MET Galéria
XI., Bölcső u. 9. Ny.: K.–P. 14–18
Vass Tibor kiállítása, IV. 17-ig
Lux Antal, IV. 18–30.

MissionArt Galéria
V., Falk Miksa u. 30. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13
Sokszorosított variációk I.–II.–III. Fajó sziták 1966–1991, IV. 15-ig
Pesti Műhely, IV. 15–29.
Európai kollekció, IV. 29.–V. 16.

Molnár Ani Galéria
VIII., Bródy Sándor u. 22. Ny.: K.–P. 12–18
Forgács Péter, IV. 10-ig
Mayer Éva, IV. 16.–V. 29.

Molnár-C. Pál Műterem-Múzeum
XI., Ménesi u. 65. Ny.: Cs.–Szo. 10–18
Béke és háború: Művészsorsok a Nagy Háború idején, VI. 27-ig

Museion No1 Galéria
IX., Üllői út 3. Ny.: K.–P. 14–18
Simon Zsolt József porcelántervező, IV. 3–28.

Műcsarnok
XIV., Dózsa Gy. út 37. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 12–20
Szvet Tamás: Fényidézés, IV. 26-ig
Képzőművészeti Nemzeti Szalon, IV. 25.–VII. 19.

Neon Galéria
VI., Nagymező u. 47. Ny.: H.–P. 14–18
Komoróczky Tamás: Piros a vér / a vér mintázatai, IV. 30-ig

NextArt Galéria
V., Aulich u. 4–6. Ny.: K.–P. 12–16, Szo. 10–14
Dobó Bianka: Rekonstrukció, IV. 10.–V. 9.

Óbudai Társaskör Galéria
III., Kiskorona u. 7. Ny.: K.–V. 15–19
Pintér Gábor, IV. 12-ig
Navratil Judit: Játszótérképzelés, IV. 21.–V. 17.

Oxygen Wellness / Locavore
I., Naphegy u. 67. Ny.: bejelentkezésre
Udvarhelyi Zsuzsanna: Lélekmaszkok, IV. 27-ig

Pagoda Galéria
XIV., Egressy út 17–21. Ny.: H.–P. 9–17
Márfy Gabriella és Rádóczy Gyarmathy Gábor: A mi világunk, IV. 26-ig

Párisi Galéria
V., Múzeum krt. 3. Ny.: H.–P. 10–18
Zsolnay és a szecesszió, XII. 31-ig

Petőfi Irodalmi Múzeum
V., Károlyi Mihály u. 16. Ny.: K.–V. 10–18
Baksai József: Kapu, IV. 19-ig

PIK Galéria
XVIII., Vasút u. 48. Ny.: H.–P. 9–20, Szo.–V. 9–14
Záhorzik 80 – Záhorzik Nándor, IV. 8–30.

Platán Galéria
VI., Andrássy út 32. Ny.: K.–P. 11–19
Zbigniew Libera és Sven Johne, IV. 16.–V. 7.

Radnóti Miklós Művelődési Központ / RaM
XIII., Kárpát u. 23. Ny.: H.–V. 9–21
Gondolkozó terek, IV. 16.–V. 18.

Raiffeisen Galéria
V., Akadémia u. 6. Ny.: H.–V. 10–18
Mulasics László, IV. 6.–VI. 14.

Robert Capa Kortárs Fotográfiai Központ
VI., Nagymező u. 8. Ny.: H.–Cs. 11–19, P. 11–21, Szo.–V. 11–19
Fejős Miklós: Mindennapi csendek, IV. 19-ig
33. Magyar Sajtófotó, V. 17-ig

Stúdió Galéria
VII., Rottenbiller u. 35. Ny.: K., Cs., P. 10–18, Sze. 12–18
GREEN, IV. 20-ig
Prekariátus litániája, IV. 23.–V. 22.

Symbol Art Galéria
III., Bécsi út 56. Ny.: H.–V. 12–19
Nánay Szilamér, IV. 21–28.
G. Heller Zsuzsa keramikusművész, V. 31-ig

Szalóky Anna és Fiatal Művészek Galériája
XIII., Kárpát u. 62–64., Helia Spa Hotel, ny.: H.–V. 8–22
Pirók József díszlettervező, festőművész, IV. 30-ig

Szlovák Intézet
VIII., Rákóczi út 15. Ny.: H.–Cs. 10–18, P. 10–14
Martin Balaz, IV. 24-ig

TOBE Gallery
XIII., Herzen u. 6. Ny.: H.–P. 12–18
Ali Cordero Casal: A legbelső út, V. 8-ig

Trafó Galéria
IX., Liliom u. 41. Ny.: K.–V. 16–19
Agnieszka Polska: Eljövendő napok, IV. 10.–V. 10.

TRAPÉZ
V., Henszlmann Imre u. 3. Ny.: K.–P. 14–18
Feles Máté, IV. 30-ig

Újlipótvárosi Klub Galéria
XIII., Tátra u. 20/b. Ny.: H.–P. 9–17
Koleszár Erzsébet, IV. 22.–V. 18.

Várfok Galéria
I., Várfok u. 11. Ny.: K.–Szo. 11–18
Ujházi Péter, IV. 18-ig

Várfok Project Room
I., Várfok u. 14. Ny.: K.–Szo. 11–18
Kazi Roland: Hiedelemgyár, IV. 25-ig

Várnegyed Galéria
I., Batthyány u. 67. Ny.: K.–Szo. 11–18
Melocco 80, V. 2-ig

Vasarely Múzeum
III., Szentlélek tér 6. Ny.: K.–V. 10–17.30
Tíz év OSAS / régi és új tagok, IV. 26-ig

Vigadó
V., Vigadó tér 2. Ny.: H.–P. 10–18
Gránitz Miklós fotóművész, IV. 12-ig
Galánfi András életmű-kiállítása, IV. 19-ig

VILTIN Galéria
VI., Vasvári Pál u. 1. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–17
Kovács Attila: Péri és Stella után, IV. 18-ig

Vintage Galéria
V., Magyar u. 26. Ny.: K.–P. 14–18
Maurer Dóra: Áthatások, IV. 24.–V. 15.

Virág Judit Galéria
V., Falk Miksa u. 30. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13
Vaszary János magánygyűjteményekben, IV. 25-ig

Vízivárosi Galéria
II., Kapás u. 55. Ny.: K.–P. 13–18, Szo. 10–14
Barabás Márton, Bornemisza Rozi, Pataki Tibor, IV. 22-ig
Csurka Eszter, IV. 26.–V. 19.

Vollnhofer Artstudio
XIII., Szent István krt. 12. Ny.: H.–P. 10–18
Peter Hundley emlékkiállítás, IV. 7–20.
Babi Matsik és Bokor Balázs, IV. 22.–V. 6.

VIDÉK

BALASSAGYARMAT
Mikszáth K. Művelődési Központ, Rákóczi út 50.
Németh Árpád, IV. 23-ig
Szerb templom, Szerb u. 5.
Harl Csaba, V. 28-ig

BALATONFÜRED
Vaszary Galéria, Honvéd u. 2–4.
Robert Capa: Mozgásban, VIII. 9-ig
Találkozás Picassóval: Jean Cocteau fényképei, VIII. 9-ig

BÉKÉSCSABA
Munkácsy Mihály Múzeum, Széchenyi u. 7.
testképek.hu – A leplezetlen emberi test, IV. 14.–VII. 5.
Munkácsy Emlékház, Gyulai út 5.
Kligl Sándor szobrászművész, IV. 10.–V. 10.

DEBRECEN
Batthyány24 Galéria, Batthyány u. 24.
Gerber Pál: Bennem már rengeteg világ dőlt össze, IV. 30-ig
Hal Köz Galéria, Hal köz tér 3.
Maharita Szabrina: Emberek vagyunk, IV. 30-ig
Újkerti Közösségi Ház, Jerikó u. 17–19.
B. Orosz István festőművész, IV. 30-ig
Tímárház, Nagy Gál I. u. 6.
Kiss Lajos, Vass Tamás, Boros Ferenc, IV. 21-ig
Rácz Edina viselettörténeti kiállítása, IV. 21-ig
Gyöngy Enikő ékszertervező, IV. 24.–V. 26.

DUNAÚJVÁROS
Kortárs Művészeti Intézet – ICA-D, Vasmű út 12.
Duliskovich Bazil: A lét bizonyítékai, IV. 30-ig
Intercisa Múzeum, Városháza tér 4.
Kiss Anna: story-telling, V. 10-ig

EGER
Kepes Intézet, Széchenyi u. 16.
Szilágyi Rudolf: CORTEX, V. 31-ig
Az én népem. Cigány festők művei Bathó Tibor gyűjteményéből, VI. 30-ig

ESZTERGOM
Duna Múzeum, Kölcsey u. 2.
Bak Péter festőművész, IV. 28-ig

GÖDÖLLŐ
Gödöllői Iparművészeti Műhely Alkotóháza, Körösfői u. 15–17.
Juhász Árpád emlékkiállítása, V. 18-ig

GYÖNGYÖSPATA
Molnár László Galéria, Fő út 56.
Molnár László: Lepel, IV. 6.–XII. 31-ig

GYŐR
Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum, Esterházy-palota, Király u. 17.
Enzsöly Kinga: Hajak, IV. 26-ig
Püspöki Udvarbíróház, Apor Vilmos tér 2.
G. Horváth Boglárka, V. 31-ig

KAPOSVÁR
Vaszary Képtár, Nagy Imre tér 2.
Mester Béla festőművész kiállítása, IV. 23-ig
Kapos ART Kortárs Galéria, Bajcsy-Zsilinszky u. 32–34.
Kováts Albert: Közelkép, V. 8-ig

KECSKEMÉT
Magyar Fotográfiai Múzeum, Katona J. tér 12.
Barna Anna retrospektív kiállítása, V. 30-ig
Katona József Múzeum / Cifrapalota, Rákóczi út 1.
VII. Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennále, V. 17-ig
Népi Iparművészeti Gyűjtemény, Serfőző u. 19.
Polyák Ferenc iparművész, IV. 30-ig
Kápolna Galéria, Kápolna u. 13.
Caffart Nemzetközi Művésztelep, IV. 30-ig

KESZTHELY
Helikon Kastélymúzeum, Kastély u. 1.
Zalai Vadászalkotók Egyesülete, IV. 27-ig
Ikonkiállítás, V. 26-ig

LEÁNYFALU
Aba-Novák Galéria, Móricz Zs. út 124.
Kovács László, IV. 11-ig
Berend Iván – Palackposta, IV. 18.–V. 16.

MISKOLC
Miskolci Galéria, Rákóczi u. 2.
XIII. Miskolci Művésztelep, IV. 11-ig
Gondolatmenet / Szerelemtől – háborún át – szenvedélyig, IV. 25-ig
48-as honvédek 1902-ben – válogatás Plohn József fotográfiáiból, IV. 18-ig
Urbán Tibor képzőművész, IV. 23.–VI. 6.
Halmai László fotóművész, IV. 16.–VI. 6.
Petró-Ház, Hunyadi u. 12.
Mester és tanítvány: Törő Irén és Lukács Orsolya, IV. 22.–VI. 21.
Teátrum Pincehely Galéria, Déryné u. 3.
Borsos István szobrászművész, IV. 9.–V. 23.
Feledy-Ház, Deák tér 3.
Kádár Kata: Ballada-illusztrációk, IV. 25-ig

PAKS
Paksi Képtár, Tolnai út 2.
Károlyi Zsigmond retrospektív, VI. 7-ig

PÉCS
Zsolnay Negyed, Zsolnay Vilmos u. 37.
Víz-jel / csoportos kiállítás, IV. 22-ig
Pécsi Galéria m21, Major u. 21.
Aknay János festőművész, V. 10-ig
Pécsi Galéria, Széchenyi tér
Thorma János festőművész, V. 3-ig
Martyn Ferenc Galéria, Széchenyi István tér 7–8.
Tám László fotóművész, IV. 8–30.
Cella Septichora Látogatóközpont, Szent István tér
Jézus élete: Aknay János, efZámbó István, Tábori Csaba, IV. 19-ig
Nádor Galéria, Széchenyi tér 15.
Önarckép, IV. 17-ig
Szántó István: Ornamentika, IV. 23.–V. 8.
Janus Pannonius Múzeum, Káptalan u. 5.
Pál Rita: Mesélő világ, V. 10-ig
Chagall-remekművek Pécsett, IV. 24.–X. 31.
Modern Magyar Képtár, Papnövelde u. 5.
Ámos Imre, IV. 26-ig
I. Országos Kisplasztikai Quadriennále, V. 3-ig
VNA Galéria, Jókai tér 2.
Horgas Karina festőművész, IV. 16-ig

SZEGED
REÖK, Tisza Lajos krt. 56.
Lehel István: Értékmentés, V. 3-ig

SZÉKESFEHÉRVÁR
Szent István Király Múzeum, Országzászló tér 3.
Czene Márta: Kilátás, IV. 17.–V. 21.
Városi Képtár – Deák Gyűjtemény, Oskola u. 10.
Az Európai Iskola rajzpályázat művei, V. 3-ig
Pán Imre emlékszoba, V. 3-ig
Lélekszínpad: El Kazovszkij-művek fehérvári gyűjteményekben, V. 8.–VIII. 9.
Pelikán Galéria, Kossuth u. 15.
Mohácsi András tárlata, IV. 10.–V. 8.
Vörösmarty Színház, Forrás Galéria, Fő u. 8.
Kopriva Attila, IV. 19-ig

SZENTENDRE
MűvészetMalom, Bogdányi út 32.
Hajdú László életmű kiállítása, V. 24-ig
Kozák Gábor műgyűjteménye, V. 24-ig
Szentendrei Képtár, Fő tér 2–5.
100 éve született Bálint Endre, V. 31-ig
Erdész Galéria & Design, Bercsényi u. 4.
Tóth György fotóművész, IV. 10.–V. 3.
Nagy Boglárka festőművész, IV. 10.–V. 3.
Ferenczy Múzeum, Kossuth L. u. 5.
Benkő Erzsébet, VII. 14-ig

SZIGETSZENTMIKLÓS
Aula Galéria, Tököli út 19.
Stigár Dóra divattervező, IV. 26-ig

SZOLNOK
Aba-Novák Agóra, Hild tér 1.
Kuizs Lilla: Mágikus kertek, IV. 17-ig
KERT Galéria, Gutenberg tér 12.
Kubinyi Katalin: Töredékek, IV. 12-ig
Székó Gábor szobrászművész, IV. 18.–V. 17.

SZOMBATHELY
Szombathelyi Képtár, Rákóczi u. 12.
A magyar gobelin 100 éve, IV. 19-ig

TIHANY
KOGART Tihany, Kossuth Lajos u. 10.
Hazádnak rendületlenül – fejezetek a magyar romantika festészetéből, VI. 28-ig

VÁC
Madách Művelődési Központ, Dr. Csányi L. krt. 63.
Gerengay Gusztáv fotóművész, IV. 13-ig

VERŐCE
Gorka Géza Kerámia Múzeum, Szamos u. 22.
Korényi Dalma: Szobrok, szőnyegek, V. 31-ig

VESZPRÉM
Modern Képtár – Vass László Gyűjtemény, Vár u. 3–7.
Levelek a szülőföldre / Válogatás Vass László gyűjteményéből a diaszpórában élő/élt képzőművészek műveiből, IV. 26-ig
László Károly Gyűjtemény, Vár u. 29.
Párizsi barátság – magyarok Párizsban: Beöthy István és Martyn Ferenc kiállítása, V. 17-ig
Dubniczay-palota – Magtár, Vár u. 29.
A Petőfi Irodalmi Múzeum 2012-es Magyar Műhely-kiállításának anyagából, IV. 26-ig
Csikász Galéria, Vár u. 17.
Boros Viola festőművész, IV. 11.–VI. 6.
Laczkó Dezső Múzeum, Erzsébet stny. 1.
Kutasi Kovács Lajos életútja, XII. 20-ig
Tiszta életöröm, IV. 20-ig

ZEBEGÉNY
Szőnyi István Emlékmúzeum, Bartóky u. 7.
Szőnyi Zsuzsa öröksége, IV. 30-ig

KÜLFÖLD

AMSZTERDAM
Hermitage Amsterdam
Alexander, Napoleon & Joséphine, XI. 8-ig
Stedelijk Museum
The Oasis of Matisse, VIII. 16-ig

BARCELONA
Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA)
The Immaterial Legacy, V. 31-ig
Past Disquiet: Narratives and Ghosts from the International Art Exhibition for Palestine, 1978, VI. 1-ig
The Beast and the Sovereign, VIII. 30-ig

BÁZEL
Fondation Beyeler
Paul Gauguin, VI. 28-ig
Alexander Calder, IX. 6-ig

BÉCS
Albertina
Degas, Cezanne, Seurat, V. 3-ig
Sturtevant, V. 10-ig
mumok
David Lieske, VI. 14-ig
Ludwig Goes Pop, IX. 13-ig
My Body is the Event / Vienna Actionism and International Performance, VIII. 23-ig
Kunsthistorisches Museum
A Guest from Flanders, VI. 1-ig
Leopold Museum
Wally Neuzil, Her Life with Egon Schiele, VI. 1-ig
21er Haus
Schlaflos/Álmatlanul, VI. 7-ig
Essl Museum
Aboriginal Art, VIII. 16-ig
MAK
Wege der Moderne, IV. 19-ig
100 Best Posters 13, IV. 26-ig
Bank Austria Kunstforum
Fotók Hamish Fultontól Andreas Gurskyig, IV. 26-ig
KunstHausWien
Rinko Kawauchi – Illuminance, VII. 5-ig
Belvedere
Jasper Johns: Regrets, IV. 26-ig
Wien Museum
Romane Thana, Orte der Roma und Sinti, V. 17-ig
Galerie Krinzinger
Jong Oh, IV. 18-ig
Air Sri Lanka–Hungary, V. 2-ig
Architekturzentrum Wien
Wien. Die Perle des Reiches. Planen für Hitler, VII. 17-ig

BERLIN
Hamburger Bahnhof
Dieter Roth and Music, VIII. 16-ig
Martin-Gropius-Bau
Liu Xia: Eine Fotografin aus China, IV. 19-ig

BILBAO
Guggenheim Museum Bilbao
Niki de Saint Phalle, VI. 11-ig

CHICAGO
Museum of Contemporary Art
MCA DNA: Alexander Calder, V. 10-ig

link
index
a művészet helyszínei / places of art
no.111
2015. március-április

FIRENZE
Palazzo Strozzi
Bronze Sculpture of the World, VI. 21-ig

FRANKFURT
Städel Museum
Monet, VI. 21-ig
Schirn Kunsthalle
Poetry of the Metropolis, V. 21-ig
Artists and Prophets, VI. 14-ig

GRAZ
Neue Galerie Graz
Hubert Hoffmann, VI. 7-ig
Kunsthaus Graz
Landscape in Motion, X. 26-ig

HUMLEBAEK
Louisiana Museum of Modern Art
Richard Mosse, V. 25-ig
Jeff Wall, VI. 21-ig
David Hockney, VI. 21-ig

KÖLN
Museum Ludwig
Sigmar Polke, VII. 5-ig

KREMS
Kunsthalle Krems
Pipilotti Rist, VI. 28-ig

LINZ
LENTOS Kunstmuseum
LOVE & LOSS, Fashion and Mortality, VI. 7-ig

LIPCSE
GFZK Leipzig
Slavs and Tatars: Lektor, V. 3-ig

LONDON
Tate Britain
Sculpture Victorious, V. 25-ig
Early Photography 1840–1860, VI. 7-ig
Tate Modern
Sonia Delaunay, IV. 15.–VIII. 9.
Marlene Dumas, V. 10-ig
National Gallery
Inventing Impressionism, V. 31-ig
Royal Academy of Arts
Rubens and His Legacy, IV. 10-ig
Lisson Gallery London
Anish Kapoor, V. 9-ig

LOS ANGELES
J. Paul Getty Museum, Getty Center
J. M. W. Turner: Painting Set Free, V. 24-ig
Art in the Germanic World 1800–1900, V. 17-ig
Los Angeles Country Museum of Art
German Cinema in the 1920s, IV. 26-ig

MADRID
Museo Thyssen–Bornemisza
Raoul Dufy, V. 17-ig
Paul Delvaux, VI. 7-ig
Museo del Prado
Goya in Madrid, V. 3-ig
Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía
Luciano Fabro, IV. 12-ig

MAKAÓ
MGM MACAU
Joana Vasconcelos, X. 31-ig

MÜNCHEN
Haus der Kunst
Anri Sala: The Present Moment, IX. 20-ig

NEW YORK
Metropolitan Museum of Art
Feast and Fight in Persian Art, V. 31-ig
Guggenheim Museum
On Kawara – Silence, V. 3-ig
New Museum
2015 Triennial: Surround Audience, V. 24-ig

OXFORDSHIRE
Blenheim Palace
Ai Weiwei, IV. 30-ig

PÁRIZS
Musée du Louvre
Mark Lewis, Invention at the Louvre, VIII. 31-ig
Centre Pompidou
What is Photography?, VI. 1-ig
Jeff Koons, IV. 26-ig
Musée d'Orsay
Dolce Vita? From the Liberty to Italian Design (1900–1940), IV. 14.–IX. 13.
Pierre Bonnard. Painting Arcadia, VII. 19-ig
Galeries Nationales du Grand Palais
Velázquez, VII. 13-ig
Jean Paul Gaultier, VIII. 3-ig

PRÁGA
DOX
Slides / Look Into the Archive No. 7, V. 10-ig
Galerie Rudolfinum
MODEL, V. 3-ig

RÓMA
Museo Nazionale delle Arti del XXI secolo (MaXXI)
Italy and High Fashion 1945–1968, V. 3-ig

SALZBURG
Museum der Moderne Salzburg-Mönchsberg
Andrea Fraser, VII. 5-ig

SAN FRANCISCO
Legion of Honor
Early Meissen Porcelain, VIII. 30-ig
Alcatraz börtönsziget
@Large: Ai Weiwei on Alcatraz, IV. 26-ig

SIEGEN
Museum für Gegenwartskunst Siegen
The animal in Lucian Freud's oeuvre, VI. 7-ig

STOCKHOLM
Moderna Museet
Louise Bourgeois, V. 17-ig

STUTTGART
Staatsgalerie Stuttgart
Oskar Schlemmer IV. 19-ig
Kunstmuseum Stuttgart
Dieter Roth, IV. 12-ig

VELENCE
Peggy Guggenheim Collection
Charles Pollock: A retrospective, IV. 22.–IX. 14.

WASHINGTON
National Gallery of Art (NGA)
Piero di Cosimo: The Poetry of Painting in Renaissance Florence, V. 3-ig

ZÜRICH
Kunsthaus Zürich
Ferdinand Hodler, Jean-Frédéric Schnyder, IV. 26-ig

Matadero, Madrid

G mint gorilla és gerilla

A Guerrilla Girls nevet ma talán már mindenki a gorillamaszkot viselő, a szexizmus és a rasszizmus ellen 30 éve küzdő amerikai feminista csoporttal azonosítja. Az évforduló alkalmából az egykori vágóhídból összművészeti központtá alakított madridi Matadero szentelt retrospektív tárlatot a radikális (művész) formációnak.

A kiállítótérbe lépve a látogatót a legendás – és a mai napig a webshopjukban is legnépszerűbb –, egész falat betöltő és a bemutatót vizuálisan uraló 1989-es Guerrilla Girls plakát fogadja, melyen Ingres nagy odaliszkjának gorillamaszkos változata mellett az alábbi kérdés olvasható: „A nők csak meztelenül kerülhetnek be a Metropolitan Museumba?” S alatta a felvetést alátámasztó adatok: „A modern művészeti szegmensben az alkotók kevesebb mint 5, míg az aktok 85 százaléka nő.” A frappáns vizuális megoldás mellett a nézőben óhatatlanul felmerül a kérdés: vajon a posztert miért épp egy klasszicista festő Louvre-ban őrzött műalkotásának felhasználásával készítették?

© Guerrilla Girls. Courtesy guerrillagirls.com

Az említett plakát és a Guerrilla Girls színre lépésének ösztönzője a MoMA 1985-ben rendezett, reprezentatív nemzetközi kortárs művészeti kiállítása (An International Survey of Recent Painting and Sculpture) volt, ahol a felvonultatott 169 művész között csupán 13 nő akadt, s emellett a szelekció egésze fehér bőrű európai vagy amerikai alkotókból állt. Az indulatokat e számok mellett tovább gerjesztette Kynaston McShine kurátor nyilatkozata, ő ugyanis hangsúlyozta, hogy az a művész, aki nem került be a válogatásba, jobb, ha átgondolja eddigi pályafutását, és mindehhez a himnemű „his career” kifejezést használta. Ez indította a csoportot a kutatásra, melynek eredményeként a helyzetet sokkal rosszabbnak találták, mint gondolták – fogalmaztak egy interjúkötetükben (Confessions of the Guerrilla Girls, HarperPerennial, 1995). Meg kellett állapítaniuk, hogy a legbefolyásosabb galériák és múzeumok szinte egyáltalán nem állítanak ki nőművészeket, többnyire minőségi okokra hivatkozva, s bár sokan elismerik a diszkriminációt, esélyt sem látnak a helyzet megváltoztatására. Mindeközben pedig a művészeti világ szereplői (kurátorok, galériások, gyűjtők) felelősként csak egymásra mutogatnak.

© Guerrilla Girls. Courtesy guerrillagirls.com

A diszkriminációt ellen tényekkel, humorral és műszőrrel küzdő – a klasszikus szuperhősöket idéző „maszk-ulinitás” ötlete elírásból (guerrilla–gorilla) született –, anonimitásukat a mai napig megőrző, pszeudonevek (halott képzőművészek és írók) mögé rejtőző alkotók egy interjúban úgy nyilatkoztak: nem azt szeretnék, hogy a kiállított művészek 50 százaléka nő legyen, hanem hogy a számuk meghaladja a 10 százalékot. (A párizsi Pompidou Központ 2009–2011 között átrendezett állandó kiállításával, az elles@centrepompidou-val megvalósította a 100 százalékos arányt, amikor a XX. századi művészetet kizárólag nőművészek alkotásai révén mutatta be, köztük a Guerrilla Girls említett plakátjával.)

A Guerrilla Girls közléseinek ereje nem a statisztikák esztétizálásából ered, hanem a provokatív felvetés és az objektív ténymegállapítás reklámgrafikai elemekkel és humorral való ötvözéséből. A nőknek a művészvilágban betöltött szerepe mellett a terület határait kitágítva a különböző társadalmi csoportokban megnyilvánuló aránytalanságokra hívják fel a figyelmet, hangsúlyozva a konzervativizmus dominanciáját.

A madridi retrospektív kiállítás kurátora, Xabier Arakistain a már említett, 1989-es ikonikus mű mellett a Guerrilla Girls-poszterek többségét (összesen 74 darabot) beválogatta az anyagba. Az időrendben elhelyezett munkák mellett a klasszikus múzeumi tárlókban megtekinthető kortörténeti dokumentumok – fotók, levelek, kiadványok, pólók, emlékek és egy szellemes biennále-monopoly – biztosítják a történeti kontextust, összefoglalva az akciók és a poszterek elő- és utóéletét. Mellettük Amy Harrison 1992-es dokumentumfilmje (Guerrillas in Our Midst) is látható.

A kiállítás nosztalgikus felhangok és – az említett plakát kivételével – hangsúlyok, kiemelések nélkül vezet minket végig 30 év munkásságán. A poszterek szabályos vizuális ritmusa és a különböző szektorokat érintő, repetitív felvetések egy idő után frappáns szellemességük ellenére is kioltják egymás élét, monotonná válnak; nem elsősorban a rendezés, hanem a kérdések és a válaszok hasonlósága miatt. A plakátok többségén viszont nem fogott az idő, s ez – a Guerrilla Girls provokatív, friss hangja mellett – a társadalomban azóta is virulens diszkrimináció számlájára írható, mely a harminc évvel ezelőtti kérdéseket is folyamatosan időszerűvé teszi. S a lehangoló statisztikai adatok még jó ideig nem lesznek elavulttá. *(Megtekinthető április 26-ig.)*

Somosi Rita

Witte de With, Rotterdam

Urbánus fosszíliák

Az egyik legprogresszívebb holland művészeti intézmény, a Witte de With idén ünnepli 25. születésnapját. Ebből az alkalomból 2015-ben a látogatók három egymást követő, egymással szorosan összefüggő Art In The Age Of… tematikájú kiállítást láthatnak. A sorozatot az Energy and Raw Material nyitotta, amit májusban a Planetary Computation, szeptemberben pedig az Asymmetrical Warfare követ majd. Az intézmény profiljához igazodva a tárlatok olyan érzékeny társadalmi és politikai körülményekre reflektálnak, mint a meggondolatlan energiafelhasználásból eredő világválság; a művészet és a pénz viszonya, valamint az emberiség jelenléte a leigázhatatlan természeti törvényszerűségek közepette. Sőt, a sorozat első tárlatán olyan konkrét kérdésre is válaszokat találhatunk, hogy miként kapcsolódik a kortárs művészet a geotermikus földhőhöz, a tőzsdéhez, vagy az alternatív források közül a kozmikus sugárzáshoz.

Az 1996-ban Hongkongban alakult MAP Office építész–képzőművész párosa által szalmabálákból felépített homlokzat, a Strobank (szalmaszálbank) a historizáló bankszékházak építészeti elemeit alapanyag és történetiség ellentmondásos egységeként értelmezi újra. Az ellentmondás egyik felét a felhasznált szalma adja, amely efemer mivolta ellenére a kulisszahomlokzat anyagaként az építészettörténet antikvitásig visszanyúló legszilárdabb tagozatait formázza meg. A homlokzat mögött vetített videó pedig a gabonának a tőzsdén pozicionált kereskedelmi világcikk jellegére helyezi a hangsúlyt.

A kiállítás másik, szintén építészeti szempontból látványos eleme a görög származású, Londonban működő Mikhail Karikis többrészes műcsoportjának (102 Years Out of Synch) a helyszínhez szabott installációja, amely egymástól távol eső narratívákat kapcsol össze rendkívüli módon. A mű középpontjában az Olaszország középső részén elhelyezkedő és az ókor óta kimagasló figyelemmel övezett vulkanikus terület, Landarello áll. A világ legelső és Európában máig legjelentősebb, geotermikus energiát feldolgozó ipari paradicsoma ezen a toszkán vidéken található. Az alternatív energia mellett Landarello a Dante poklát inspiráló, gőzölgő földnyílások területeként is elhíresült. A hatalmas fotónagyításon látható, ma már professzionálisan beépített ipari hűtőtorony lehetett a költőt megihlető földlyukak egyike, amely a látogatók elől szigorúan elzárt terület. Karikis a grandiózus építészeti látványosság mellett a vulkanikus aktivitás föld alatti hangjait is tetten érte, és a felvételekből elkészítette az első – szintén a dantei poklot megjelenítő – olasz némafilm (1911) hangjának egy lehetséges változatát.

Fotó: Cassander Eeftinck-Schattenkerk

MAP Office: Strobank, 2012
installáció, Witte de With Center for Contemporary Art

Anton Vidokle 2012-es projektje (This is Cosmos) az építészeti léptéktől elrugaszkodva a kozmosz határait és a kozmikus energia elpusztíthatatlanságának körülményeit vizsgálja. A film elkészülését a művész Boris Groysszal és Ilya Kabakovval folytatott beszélgetései és az orosz filozófus, Nyikolaj Fjodorov (1829–1903) ideáit követő kozmista csoportosulás múltjára irányuló kutatásai előzték meg (András Edit: A halhatatlanság vágya, Műértő, 2015. március). A Fjodorov gondolataiban gyökerező filozófiai és kulturális meghatározottságú kozmizmus a XX. század elejének orosz avantgárd művészeire is hatást gyakorolt. Alaptörekvései közé tartozott az élet meghosszabbítása, a halhatatlanság elérése, ezért követői többek közt az orvostudomány technológiai fejlesztéseit is nyomon követték. Vidokle e hagyományt szem előtt tartó – Moszkvában, Kazahsztánban és az Altaj hegységben felvett – filmje a vörös színnek ad főszerepet, annak energizáló és fiatalító hatását hangsúlyozva. A harmincperces munka zenei tartományát John Cale 1965-ös felvételének (Sun Blindness) Carsten Nikolai által remixelt változata adja. A projekt része egy tárlókkal berendezett, fiktív múzeumi egység is, amely kéziratok, avantgárd reprodukciók és tárgyak segítségével hirdeti a kozmizmus örökérvényűségét.

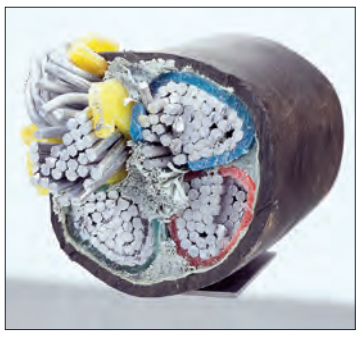

Fotó: Cassander Eeftinck-Schattenkerk

Nina Canell: Brief Syllables (részlet), 2014
vegyes technika, Witte de With Center for Contemporary Art

Nina Canell egész teret betöltő szeriális munkája több tucat, egykor telekommunikációs és elektromágneses célra használt vezeték finoman szelt, vagy erőszakosan csonkolt darabjait szembesíti a látogatóval. A színpompás, poliuretánnal fedett rézfonatok és a szigetelő páncélokkal védett, galvanizált acél- és üvegfonalak ékszer finomságú és szemet gyönyörködtető belső rendezettséget mutatnak. A kiállítás enteriőrjében úgy helyezték el ezeket, hogy leképezzék a vezetékek valós térben elfoglalt helyzetét. Így a kint, a levegőben húrokként futó vezetékek bent éteri módon lebegnek a térben; az egyébként a tengerek mélyén, vagy a föld alatt futó ipari vezetők darabjait a művész egyszerűen a padlóra helyezte. A vezetékszobrok megidézik a korábban az emberek közti interakciókban betöltött infrastrukturális funkciókat, aminek érdekében a vezetékek – a földgömböt körbefutva – lehetővé tették a Föld hír- és távközlési, kereskedelmi, valamint energetikai hálózatának kiteljesedését. A környezetükből kiszakított urbánus leletek fosszíliák módján őrzik az egykor rajtuk keresztüláramlott energiák és hírek, a megszakadt kommunikáció nyomait. *(Megtekinthető május 3-ig.)*

Zsikla Mónika

Oberes Belvedere, Bécs

Variációk egy fotográfiára

Regrets címmel nyílt meg a 85 éves amerikai mester, Jasper Johns egyéni tárlata az osztrák fővárosban. A New York-i Museum of Modern Art koncepciója alapján, az ottani „ősbemutató", majd a londoni Courtauld Gallery közbeeső állomása után a Belvedere-ben 30 művet láthatunk az utóbbi másfél évből, melyek egyetlen témát járnak körül különböző méretben és technikai eljárásokkal.

A kiindulópont minden esetben John Deakin brit fotográfus 1964-es pillanatfelvétele a fiatal Lucian Freudról – ágyán ülve és jobb karját feje fölé emelve –, amelyet Jasper Johns 2012 júniusában fedezett fel egy aukciós katalógusban. A kisebb, színes előtanulmányok és fekete-fehér nyomatok, ceruzarajzok mellett a termeket egy nagyméretű akvarell és egy monumentális olaj-vászon mű uralja, organikus absztrakt modorban. Előbbin az osztrák származású angol festő alakja még jól felismerhető a harsány koloritú foltokban, utóbbin a modell védekező-tiltakozó gesztusát Johns tasiszta sziluetté alakítja. A ciklus az alapmotívum tartalmi és formai megközelítéseinek variánsai mellett az eredeti fotográfia állagában beállott változásokat, az idő folyamán a matériában lezajlott folyamatokat is dokumentálja.

Jasper Johns: Regrets-előtanulmány, 2012
vegyes technika, 28,9×45,1 cm

A képkollekció összefoglaló címét az inspirálta, hogy fél évtizeddel ezelőtt Johns pecsétet készített magának „Regrets" felirattal, attól a gyakorlatias céltól vezérelve, hogy a hozzá naponta tömegével érkező különféle felkéréseket és meghívókat udvarias sajnálkozással bár, de egyetlen mozdulattal visszautasíthassa. Ez a stempli most felnagyított szitanyomat formájában a kamaratárlat minden képén felbukkan a jobb felső sarokban, egyaránt szolgálva a ciklus címeként és a szerző aláírásaként.

A vándortárlatot a MoMA részéről Christophe Cherix, Ann Temkin, valamint Ingrid Langston kurátori triója szervezte, az intimitásra csábító kamarajelleg ellenére is levegősen és látványosan. Az azonos méretű és távolabbról nézve uniformizáltnak tűnő, sokszorosított grafikai lapokat vagy egyedi rajzvázlatokat szándékosan lineáris sorba állították a rendezők, miközben más falakon a méret, a kolorit, a témaválasztás, a formavilág, valamint az alkalmazott műfaji eljárások sokféleségére hívják fel a figyelmet; de akár egyetlen alkotás is uralhatja erőteljes kisugárzásával a teljes felületet. Miközben a sok évtizedes életút egyre bővülő tematikai skáláját és technikai újításait, zsákutcáit vagy átmeneti megtorpanásait egyaránt jól példázza a friss termés, a mester legújabb műhelytitkaiba is bepillantást enged. A bemutató jelentőségét tovább növeli az a tény, hogy Jasper Johnsnak utoljára 1987-ben volt egyéni tárlata Bécsben, melyet a Secession rendezett nyomatokból. *(Megtekinthető április 26-ig.)*

W. I.

Nasjonalmuseet, Oslo

A finn–norvég mágikus észak

Az oslói Nasjonalmuseet (Nemzeti Múzeum) egy régebbi, jelentős kiállítási koncepcióhoz nyúl vissza most, amikor az előző századforduló skandináv modernizmusát, annak történetét, irányzatait vizsgálja és mutatja be. A Det magiske nord. Finsk og norsk kunst rundt 1900 (A mágikus észak. Finn és norvég művészet 1900 körül) című tárlat előzményei között az 1982-es Az északi fény kiállítást és annak 1987-es párizsi válogatását kell megemlíteni, amely revelációként hatott az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában. Felhívta a figyelmet arra, hogy a Sikoly festőjeként világhírnévre szert tett Edvard Munch mellett számos olyan kiváló életmű jött létre az észak-európai országokban, amelyet érdemes megismerni. Ez a koncepció jellemzi az oslói és a finn nemzeti múzeum közös kiállítását is, amely elsőként a norvég fővárosban, ez év nyarától pedig Helsinkiben lesz látható.

© Nasjonalmuseet for kunst, design og arkitektur , fotó: Jacques Lathion

Edvard Munch: Melankólia, 1892
olaj, vászon, 64×96 cm, Nasjonalmuseet for kunst, design og arkitektur, Oslo

A heterogén összképet mutató tárlat kurátorai Skandinávia nemzetei közül kettőt választottak: a finnt és a norvégot. A norvég királyság ebben az időszakban a svédekkel volt perszonáluniióban, és a politikai elitnek – egy népszavazás után – 1905-re sikerült kivívnia a függetlenséget. A finn területek az Orosz Birodalom részét képezték. Mindkét ország a nemzetté válás korai szakaszában a nem csekély mértékben „nem nemzeti" nyelvű elitek (dánok, svédek, oroszok) ellenében kívánta meghatározni magát. Ebben az ekkor Európa perifériájának számító térségben is kettős tendencia mutatkozott meg: az elvándorlás és a vidékre költözés, az autentikus népélet megismerésének igénye. Miközben a művészek a düsseldorfi, berlini vagy párizsi akadémiákon képezték magukat, és az ottani kiállítási életben próbáltak meg érvényesülni, megkezdődött a „hazavándorlás" is, amelynek művészeti céljait, gazdasági racionalitásait, motivációit az utóbbi évek kutatásai igyekeztek feltárni. Így a kiállítás nem a nagy európai művészeti központok skandináv művészeit mutatja be, hanem a regionális „alközpontok" szintjét is széttagolja a vidéken élő művészek bemutatása érdekében.

A kurátorok, Timo Huusko és Vibeke Waallann Hansen a norvégiai Telemark és a finn Karélia területeit mutatják be ilyen autentikus tájként, amely vonzotta a korabeli művészeket, és ahol a nemzeti karakterjegyeket keresték. Többször is felmerül a zenei párhuzam kérdése, amely a jellegzetes norvég népi zeneeszközök ábrázolásával a képek nagy részén meg is jelenik. Így hívja fel a figyelmet a válogatás például a mindössze 22 évesen elhunyt norvég Halfdan Egedius (1877–1899) munkáira, aki ugyan rendkívül kevés, de erős művet mondhat magáénak, melyek a táncoló parasztok motívumát a szimbolizmus világa felé mozdítják el, míg kortársai nagy része (így Nikolai Astrup) megmaradt a szentimentális, rácsodálkozó, sokszor etnográfiai ízű, aprólékos leírásnál. A táncolók motívuma – ami a magyar festészetben Rudnay Gyulánál jelenik meg Egediushoz hasonló feltáró és beleérző erővel – különösen alkalmas a „néplélek" kifejezésére, hiszen a ritmus, a zeneiség formái egyesülnek a népművészet (a népviselet) látványával. A tánc ebben az időben Munch festészetében ugyancsak jelentős szerephez jutott, de már az Élet fríze darabjaként: mint az emberi mulandóság, a „dance macabre" szinonimája, nem pedig mint a nemzeti önkifejezés módja.

A kiállítás következő nagyobb gondolati egysége éppen ezekre a szimbolikus tartalmakra, a közösség és az egyén szenvedéseinek, halálának, a lélek megérthetetlenségének kérdésére helyezi a hangsúlyt. Nem nehéz kiolvasnunk ebből a korszak egzisztenciális kérdéseit feszegető skandináv írógeneráció – Strindberg, Hamsun, Obstfelder – műveinek lenyomatát. Ennek üzenetét a kurátorok nehezen tudták átültetni a vizualitás nyelvére, ezért ez a rész inkább eltávolítja, mint összehozza az egyes művészeket. Itt szerepelnek a Rodin-tanítvány Gustav Vigeland szobrai is, ám ezek inkább az emberi test ábrázolásai, mint lelkiállapotok megragadásai.

© Nasjonalmuseet for kunst, design og arkitektur

Harald Sohlberg: Téli éj a hegyekben, 1914
olaj, vászon, 160×180 cm, Nasjonalgalleriet, Oslo

Nem így a tájképfestészeti szekció, amely önálló tárlatként is megállná a helyét. Nem véletlen, hogy az északi nemzetek tájképfestészetét a közelmúltban is több jelentős kiállítás (Modernism's Breakthrough, Stockholm, 1999; Luminous Modernism, New York, 2011) dolgozta fel, bemutatva annak mélyen átérzett, egzisztenciális mélységeket láttató erejét. A Munch-életmű ismert darabjai ezen a részen illeszkednek legjobban az anyagba, és itt lehet leginkább tetten érni azt a hangulati többletet, amely Akseli Gallen-Kallela vagy Harald Sohlberg műveit – ebben a műfajban – vele egyenértékűvé teszik. Mindezt a rendezés is erősíti, amely ebben a szekcióban egyik művészt sem tolja túlzottan előtérbe, sem a kiemelés, sem a léptékválasztás eszközével.

Külön termet szenteltek a nemzeti irodalmat és képzeletvilágot feldolgozó műveknek. A tárlat itt aszimmetrikussá válik, hiszen míg a vonzó, nemzetközileg is értékelt Kalevala megannyi finn irodalmi és képzőművészeti alkotást inspirált, addig a norvég művészek bátortalanul nyúltak az északi sagákhoz és a népmese-irodalom alapműveihez. Bár kétségtelen, hogy Gerhard Munthe muráliatervei vagy Theodor Kittelsen grafikái a maguk módján bravúrosak, mégsem állíthatók párhuzamba Gallen-Kallela nagyméretű Kullervo-képével. Ugyancsak tőle látható az 1900-as Párizsi Világkiállítás Eliel Saarinen tervezte pavilonjának falaira készült Kalevala-freskó terve – A szampó (a csodamalom) védői –, amely a végül megvalósult mű előképének tekinthető.

Az utolsó egység külön tárgyalja a korszak finn–norvég kapcsolatait, amelyek személyes ismeretségeken és a tematikus, motivikus, szemléletbeli egyezéseken kívül nem voltak tág körűek. Párizs mellett (vagy inkább helyett) főként Berlin jelentette a találkozási pontot, ahol a híres Zum schwarzen Ferkel asztaltársaságban Julius Meier-Graefe, Jean Sibelius, Stanislaw Przybyszewski mellett Munch és Gallen-Kallela is helyet foglalt. Ők ketten 1895-ben még egy közös kiállítást is rendeztek az Unter den Lindenen, Ugo Barroccio galériájában. Ezért a finn festő Munchról készült híres portréja is itt látható most. Barátságuk annyira nem volt mély, hogy ellátogassanak egymás országába, pedig Gallen-Kallela 1905-ben, Munch 1909-ben döntött úgy, hogy otthon telepedik le, és tevékenységét szülőföldjén folytatja. Ezt egykorú, intenzív recepciójuk tette lehetővé, és addigra már a hírnevüket sem befolyásolta döntően a tartózkodási helyük. Jellemző, hogy amikor 1903-ban a bécsi Belvedere első állandó modern kiállítása, illetve 1906-ban a budapesti Szépművészeti Múzeum új Modern Képtára megnyitott, Gallen-Kallela mindkét helyen képviseltette magát egy-egy festménnyel. Eközben Munch csak grafikáival volt jelen a két főváros művészeti gyűjteményeiben. *(Megtekinthető május 16-ig.)*

Tóth Károly

Kunsthalle, München

Rokokó – bajor módra

Ilyen mennyiségben és minőségben eddig még sosem mutatták be az 1720 és 1770 közötti világi és egyházi művészet születését, tetőzését és hanyatlását, mint a Mit Leib und Seele. Münchner Rokoko von Asam bis Günther (Szívvel-lélekkel – Müncheni rokokó Asamtól Güntherig) című hatalmas tárlaton a bajor fővárosban.

A Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung és a Diözesenmuseum Freising egyházművészeti gyűjteménye szövetkezett, hogy a tartomány távoli tájairól is összegyűjtse a kastélyok, templomok és múzeumok művészettörténeti jelentőségű remekeit. Ezek földrajzilag nehezen megközelíthető erdei és havasi kápolnák, búcsújáróhelyek, zárt kolostorok tartozékai közül kerültek ki, vagy monumentális épületek magas mennyezeteinek, kupoláinak félreeső zugaiban rejtőztek – most viszont frissen restaurálva kerültek egymás mellé és a látogató szeme elé. Szokványos környezetükből kiemelve így a saját hatásukat is kölcsönösen felerősíthetik. A bajor rokokó művészi erejéről és kivitelezése kvalitásairól egyaránt meggyőző 160 emlékében, főleg szobrokban gyönyörködhetünk: a fából faragott, festett, aranyozott példányoktól a stukkó- vagy kerámiaváltozatokon át a porcelán asztali díszekig, a főúri reprezentáció és a liturgia céljaira készült ötvösmunkákig. Ezekhez társulnak a népszerű szentek és az arisztokraták képi ábrázolásai: olajfestmények, azok rajzvázlatai és sokszorosított utánnyomatai.

A XVIII. században az Isar-parti város nemcsak regionális, hanem európai kisugárzású művészeti centrummá vált, főként az Asam fivérek – Cosmas Damian (1686–1739) és Egid Quirin (1692–1750) – ma is álló templomai és lakóházai révén. A kiállítás az ő komplex külső és belső architektúráik (utóbbiak látszattereket is sejtető) bemutatásával indul, a beeső fények folyton változó játékával a kupolák és mennyezetek felületén. A koloritban tobzódó, dúsan aranyozott, organikus formákat sorjáztató épületplasztikák, tekergőző akantusz- és cirádás kagylómustráktól hemzsegő reliefek, rácsok és csavart oszlopok mellett az ezekhez stilárisan kapcsolódó bútorzatot is megismerhetjük. A freskó „áttöri” az épület falait, a ráma a festménytől elszakadva önálló életre kel, a szobor „bemozdulhat” az oltárkép elé. A rokokó Gesamtkunstwerk a barokkra licitáló formai megoldásaival együtt keltheti „a földre szállott mennyország” sokat emlegetett illúzióját.

F. X. Schmädl: János evangélista, 1758 körül
színezett, aranyozott fa, 192×120×92 cm

A tárlat centrumában a rokokó szobrászat mestereinek alkotásai állnak, rajzvázlatoktól plasztikai előtanulmányokon át a befejezett művekig. A stílus megalapozójának számító Johann Baptist Straub (1704–1784) és a csúcspontjának tartott Ignaz Günther (1725–1775) megdöbbentően részletgazdag realizmusa kifinomult rafinériával társult. Tanítványaik közül az idősebb Christian Jorhan (1727–1804) és Franz Xaver Schmädl (1705–1777) az egész német nyelvterületre kiterjesztette a bajor rokokó utóvirulását, míg Roman Anton Boos (1733–1810) az örökséget immár a klasszicizmus elvárásaihoz igazította hársfából faragott, olykor szürkére festett allegóriáival és mitológiai figuráival. A katalógus 416 oldalon közli a legújabb kutatások eredményeit, és háromszáznál több színes képpel kíséri a reprezentatív bemutatót. *(Megtekinthető április 12-ig.)*

Wagner István

Fundacao Joana Vasconcelos, Portugália

Egyetlen ember is elérhet valamit

Joana Vasconcelos (43), akinek világszerte neves múzeumokban voltak már kiállításai, alkotásait nagy összegekért vásárolják műgyűjtők, múzeumok, és akinek műhelyében ma már 45 ember dolgozik, elérkezettnek látta az időt arra, hogy alapítványt hozzon létre. Nem felejtette el, hogy diákkorában neki is nehéz volt ösztöndíjat szerezni, más országok művészeti főiskoláira eljutni, és mély nyomot hagyott benne, hogy akkor is akadt, aki segített – mint az ugyancsak portugál, művésznövendékeket támogató festőnő, Maluda.

A Fundacao Joana Vasconcelos elsősorban a művészetet – de nem csak a képzőművészetet – életútként választókat kívánja segíteni. Ugyanakkor a művésznő alkotásainak és a művekkel kapcsolatos dokumentumainak megőrzését, adatbázis létrehozását és munkássága jobb megismertetését szolgálja.

„Eddig is sokan fordultak hozzám olyan kérésekkel, hogy ajánljak fel egy-egy műtárgyat árverésre egy művészeti főiskola vagy szolidaritási szervezet részére” – mesélte a Visao című hetilapnak adott interjúban. Egy idő után annyi ilyen kérést kapott, hogy képtelen volt mindnek eleget tenni. Műterme különböző társadalmi szerepeket kezdett betölteni. Egyre többen jelentkeznek hozzá gyakorlatra, állandóan nagyszámú kérelem érkezik az általa vezetett csoportos műterem-látogatásokra, az országba érkező magas rangú politikusok feleségei vizitelnek nála, műgyűjtők keresik fel rendszeresen. Mindez sok szervezést és adminisztrációt igényel. Vagyis a műterem részben úgy működött, mint egy alapítvány, így már csak hivatalosan is létre kellett hozni.

Joana Vasconcelos: Vortex nyaklánc, 2013
arany, 302 rubin,235 gramm, 23,5×13,5×3,7 cm

Erről mindenki inkább lebeszélte volna: a mostani időszak nem alkalmas ilyesmire; a gazdasági válság miatt egymás után szűntek meg Portugáliában a kulturális alapítványok. De Vasconcelos számára ez nem volt szempont. Úgy érezte, személyes és művészeti fejlődéséből logikusan következik egy ilyen lépés.

Az alapítvány művészeti tanulmányi ösztöndíjakat szándékozik nyújtani. Eddig is segített egyes esetekben, de ezentúl mindez szervezett, hivatalos formában történik, különböző intézményekkel kötött egyezmények alapján, vagy pályázatok útján.

Az alapítvány működtetéséhez szükséges pénzt Vasconcelos projektek segítségével biztosítja. Így például az exkluzív darabokat gyártó neves portugál ékszerész, David Rosas számára 300 rubinnal kirakott arany nyakéket tervezett, amelyet a közeljövőben bocsátanak árverésre. Egy ezüstserleg újraértelmezésével – 14, más területeken alkotó művésszel együtt – az ezüsttárgyakat előállító Topázio cég 140 éves fennállására meghirdetett projektben is részt vett. Az általa koncepcionált, kis szériában előállított műtárgyakból származó bevétel ugyanúgy az alapítványt gazdagítja, mint a Green Boots számára tervezett csizmák. Hasonló projektet készítenek elő a Swatch márkával és több más nagynevű céggel. Vasconcelos tervezte azt a trófeát is, amelyet a James Bond-történetek írója, Ian Fleming leszármazottainak adtak át egy Estorilban rendezett, a portugál Vöröskereszt támogatását célzó jótékonysági bálon.

„Megtanultam, hogy egyetlen ember is elérhet valamit” – állítja. „Nem kell feltétlenül amerikai milliomosnak lenni ahhoz, hogy másokon segítsünk.”

Muharay Katalin

Pinakothek der Moderne, München

El Greco és az avantgárdok

Igazán különleges, a magyar művészettörténészek számára is számos hazai vonatkozású újdonsággal szolgáló kiállítás látható Münchenben. Ennek alkalmából El Greco (1541–1614) Krisztus megfosztása ruháitól című képét, amelyet máskor a Régi Képtárban tekinthetünk meg, most a Modern Képtárban helyezték el, mégpedig a Der Blaue Reiter és néhány kevésbé ismert, de kiváló modern művész műveinek társaságában, akikre az „expresszív, misztikus” mester stílusa valamilyen módon hatást gyakorolt.

A Spanyolországban tevékenykedő, görög származású El Greco újrafelfedezése már a XIX. században elkezdődött, de csak a XX. elején vált a modern európai művészek számára fontos előképpé, főként a német művészetben. A 300 éven át elfeledett festő felfedezése és népszerűsítése a kor egyik meghatározó kritikusának, Julius Meier-Graefe tevékenységének volt köszönhető. Spanyol utazás című, 1910-ben megjelent naplójában a bánáti születésű művészettörténész a rá jellemző, szokásosan túlzó, de igen élvezetes stílusban a szerinte már meglévő sablonok alapján alkotó Velázquez modorával szemben El Greco munkásságát istenítette, akinek „szent” művészetét – amelyben beteljesült az egység az alkotó és a kor vágya között – a modern törekvésekkel rokonította.

© Lenbachaus, München

Franz Marc: Tirol, 1914
olaj, vászon, 135,7×144,5 cm

Meier-Graefe, a magyar művészek körében is „rettegett” és elismert kritikus többször járt Budapesten, 1910 novemberében például kifejezetten abból a célból, hogy Nemes Marcell gyűjteményét – amelyben jó néhány El Greco is akadt – „alaposan megnézze”, és arról szakvéleményt mondjon. Nem mellesleg pedig azért, hogy a nála bevett szokás szerint egy esetleges „jó üzlet” létrejöttében is közvetítsen. Ennek részleteiről Fritz Vicherthez, a mannheimi műcsarnok későbbi első igazgatójához írott leveleiből értesülhetünk. Az egyikben többek között ez olvasható: „A négy nap alatt Pesten a képeket nagyon alaposan megnéztem, és sokat a zavaró üvegek nélkül. A gyűjteményt meg lehet szerezni kétmillióért, vagy egy kicsivel többért, és a vevő igen jó vásárt csinál. Hogy ő milyen messze akar elmenni, az egy dolog. Nemes olyan típus, aki valóban nem válogat az eszközökben, és óvatosan kell vele bánni.” Meier-Graefe más leveleiben is negatív jelzőket használt Nemessel kapcsolatban, de rossz véleménye nem zavarta abban, hogy kapcsolatban maradjon vele, és továbbra is neki dolgozzék. Amikor végül 1913-ban, egy párizsi aukción a gyűjteményt elárverezték, boldogan elfogadta Nemes honoráriumát: „A nagy Delacroix Lion dévorant un cheval megérkezett. Nagyon boldog vagyok, hogy ezt a szép képet birtoklom. Ez arra ösztönöz, hogy az én szerény kutatásaimmal legalábbis Delacroix szemléletét megértsem.”

A Krisztus megfosztása ruháitól című képet – amely nem kötődik Nemes kollekciójához – 1909-ben Hugo von Tschudi, a müncheni Régi Képtár igazgatója szerezte meg, viszont hozzákapcsolta ahhoz a legendás kiállításhoz, amelynek anyagát Nemes gyűjteményéből állították össze, és amelyen nyolc El Greco-festmény szerepelt. Alfred Lichtwark, a hamburgi Kunsthalle igazgatója kezdetben őrültségnek nevezte, hogy Tschudi 200 ezer márkát adott a Krisztus-képért. Később azonban, látva a kiállítást, hatalmas élménynek nevezte, és kijelentette, hogy aki nem ismeri Spanyolországot, annak most Münchenbe kell jönnie „ezt a valóban nagy mestert megérteni. Az utolsó kétségeim is eloszlottak.” Tschudi – ahogy a Nemes-gyűjtemény katalógusában is írta –, akár Meier-Graefe, elég biztosan ráérzett El Greco művészetének aktualitására: „A régi művészetnek csak azok a tárgyai lépnek fel számunkra új megvilágításban, amelyeknek az alkotásban élő titkos törekvései a mi korunkban is kifejezőek.”

© Franz Marc Museum, Kochel am See

Robert Delaunay: Saint Séverin, 1910
olaj, vászon, 35×25cm

A tárlat nagy hatással volt a modernekre, különösen a Der Blaue Reiter művészeire, akik Tschudival és Meier-Graefével is kapcsolatban álltak. Az 1912-ben megjelent Der Blaue Reiter-almanachban Franz Marc El Greco művészetét ünnepelte, és a Nemes-gyűjteményt is szóba hozta. Az almanachban Greco hatása vizuálisan is megjelent: például Robert Delaunay Eiffel-torony című képén, továbbá a hátlapon, ahol a görög művész Keresztelő Szent János című műve látható. A festményt August Macke ösztönzésére a csoport mecénása, Bernhard Koehler vette meg Nemestől még 1911-ben, és a rákövetkező évben a kölni Sonderbund tárlatán is kiállították, mint egyetlen olyan régi mestert, aki az ott szereplő fiatal expresszionista művészeket inspirálta. Greco hegyesszögben megtörő testkontúrjai és felhőformái nemcsak az expresszionista, de a kubista-futurista ideákhoz vonzódóknál is visszhangra találtak, amint az a mostani tárlaton Heinrich Maria Davringhausen Önarckép virággal című festményén is jól megfigyelhető. Az éppen Münchenben tartózkodó holland művészre, Adriaan Kortewegre pedig El Greco fény- és színkezelése volt hatással, amelyet „heves beszédként” értelmezett, és beépített miszticizmusra hajló műveibe. *(Megtekinthető április 12-ig.)*

K. Á.

KREATIVITÁS

MOTIVÁCIÓ
ÖNISMERET

hvg könyvek
Az vagy, amit olvasol.

webshop: hvgkonyvek.hu
Teljes választék – **folyamatos kedvezmények.**